T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

1955 KIBRIS KRİZİ VE TÜRKİYE KAMUOYUNUN TEPKİSİ

Nezire YILDIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. İsmet ÜZEN

Çankırı - 2019

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

1955 KIBRIS KRİZİ VE TÜRKİYE KAMUOYUNUN TEPKİSİ

Nezire YILDIZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. İsmet ÜZEN

Çankırı- 2019

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Bilimsel Etik Bildirimi ..... **iii**
Tez Kabul ve Onay……..……**iv**
Önsöz ..... **v**
Özet ..... **vii**
Summary ..... **viii**
Kısaltmalar ..... **ix**
Şekil listesi ..... **x**

GİRİŞ **1**

BÖLÜM 1 ..... **19**
1950-1955 YILLARI ARASINDA KIBRIS KRİZİ **19**

1.1.Demokrat Parti'nin Kıbrıs Politikası 19
1.2.Kıbrıs Meselesi'nin Birleşmiş Milletlerin Gündemine Taşınması 21
1.3.EOKA (Ethniki Organosis Kypriakon Agoniston) ve 1955 Yılı Faaliyetleri 35
1.4 Türkiye'nin 29 Ağustos 1955 Londra Konferansına Davet Süreci ve Yaşanan Gelişmeler 38
1.4.1. 6-7 Eylül 1955 Olayları 45

BÖLÜM 2 ..... **50**
BASINDA YER ALAN HABERLERE GÖRE TÜRK KAMUOYUNUN KIBRIS KONUSUNDAKİ TEPKİLERİ **50**

2.1. Adnan Menderes'in 24.08.1955 Tarihli Kıbrıs Beyanatı 50
2.2. Türk Kamuoyunun Kıbrıs Davasında Basına Yansıyan Tepkileri 55
2.3. Köşe Yazılarında Kıbrıs Meselesi 65
2.4. Siyasilerin Kıbrıs Konusunda Basında Yer Alan Düşünceleri 68

BÖLÜM 3 ..... **72**
BAŞBAKAN ADNAN MENDERES'E GÖNDERİLEN TELGRAF VE MEKTUPLAR YOLUYLA TESPİT EDİLEN TÜRK KAMUOYUNUN KIBRIS KONUSUNDAKİ TEPKİLERİ **72**

3.1. Adnan Menderes'e Gönderilen Telgraflar……73
3.1.1. Gazi, Orta Yaş ve Üstü Kişiler Tarafından Gönderilen Telgraflar 73
3.1.2.Türk Gençliği Tarafından Gönderilen Telgraflar……...……..83
3.1.3. Farklı Meslek Sahibi, Esnaf ve İş Adamları Tarafından Gönderilen Telgraflar
…….85
3.1.4. Dernek ve Kulüplerden Gönderilen Telgraflar 91
3.1.5. Siyasi Kesim Tarafından Gönderilen Telgraflar 96
3.1.6. Diğer Gelen Telgraflar 100
3.2. Adnan Menderes'e Gönderilen Mektuplar..... 105

SONUÇ..... 113
KAYNAKÇA 117
EKLER..... 124
ÖZGEÇMİŞ..... 130

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım“*1955 Kıbrıs Krizi ve Türkiye Kamuoyunun Tepkisi”* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu taahhüt ederim.

21/ 01/2019

İmza

Nezire YILDIZ

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Nezire YILDIZ tarafından hazırlanan "1955 Kıbrıs Krizi ve Türkiye Kamuoyunun Tepkisi" başlıklı bu çalışma, 21.01.2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda oybirliği başarılı bulunarak jürimiz tarafından TARİH Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Prof.Dr. İsmet ÜZEN	İmza: .....
Üye	:Doç.Dr. Yüksel ÖZGEN	İmza: .....
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Erdal ÇATINTAŞ	İmza: .....

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 09.01.2019 tarih ve 2019/02-08 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Yüksel ÖZGEN
Enstitü Müdürü V.

ÖNSÖZ

Kıbrıs Sorunu uzun yıllardır çözüme kavuşturulamayan ve günümüzde de hala devam eden uluslararası bir problemdir. Kıbrıs Adasıyla ilgili yazılmış çok sayıda eser mevcuttur. Fakat yapılan bu çalışmalar daha çok Kıbrıs'ın siyasi ve dış politikasını irdelen eserlerdir. Ancak siyaset ve dış politika haricinde Kıbrıs sorununu en derinden yaşayan ve çok etkilenen, halk özelinde yapılmış bir çalışmanın olmadığı kanaatine varılarak böyle bir çalışma yapılmasına karar verilmiştir.
Çalışmamızdaki amaç, Kıbrıs meselesinin 1955 yıllarında Türk Dış politikasını ne derecede meşgul ettiğinin yanı sıra, Türk halkının, Kıbrıs meselesine başından itibaren hep birlikte sahip çıktıklarını ve ılımlı şekilde devam eden Türk- Yunan ilişkilerinde Demokrat Parti hükümetini Kıbrıs konusunda sonuna kadar desteklediğini ortaya koymaktır. Aynı zamanda dönemin muhalefetinin de Kıbrıs meselesinde Hükümetin yanında yer aldığı belgeler nezdinde ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu konudaki en önemli kanıtlarımız ise birinci elden kaynaklarımız olan telgraf ve mektuplardır. Bu telgraf ve mektuplar aynı zamanda diğer çalışmalara göre farkında lığımızı ortaya koymakta bize yardımcı olacaktır. Yapmış olduğumuz bu çalışmanın eksik olduğunu düşündüğümüz alana fayda sağlayacağı kanaatindeyiz.

Çalışmamızın giriş bölümünde, önce Kıbrıs adasının isminin menşeinden başlayarak coğrafi ve stratejik konumuna değinilmiştir. Adanın nüfus yapısına ve yıllara göre dağılımına, Osmanlı Devleti öncesi, Osmanlı dönemi ve sonrası Kıbrıs adasının tarihi sürecine değinilmiştir. Aynı zamanda Kıbrıs'ın Türkiye, Yunanistan ve İngiltere için öneminden ve adanın İngiltere'ye devredilme sürecinden ve yaşanan siyasi gelişmelerden de kısaca bahsedilmiştir. Ardından Atatürk Döneminden itibaren 1950 Demokrat Parti dönemine kadar olan Kıbrıs konusunda Türk-Yunan dış ilişkilerinden bahsedilmiştir.

Çalışmamızın birinci bölümünde, 1950 yılında iktidara gelen Demokrat Parti hükümetinin 1950 yılından 1955 yılının Eylül ayına kadar Kıbrıs konusunda izlemiş olduğu dış politika ve Türkiye - Yunanistan ilişkilerine değinilmiştir. Aynı zamanda 1950 yılından itibaren giderek etkisini arttıran Yunanistan'ın Kıbrıs'ı ilhak çalışmalarına karşı hem Türk hükümetinin hem de Türk kamuoyunun tepkileri ve faaliyetleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, Kıbrıs konusunda Yunanistan ve Rum halkının ilhak çalışmalarına karşı Türk basınında yer alan Türk halkının tepkilerine ve konuyla alakalı gazete manşetlerine, köşe yazılarına ve ileri gelen kişilerin konu hakkındaki fikirlerine yer verilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise arşiv belgelerinden yola çıkarak Türk halkının Kıbrıs konusunda göstermiş olduğu tepkiyi ve Kıbrıs beyanatından dolayı duymuş oldukları memnuniyeti ve gururu dile getirmek için Başbakan Adnan Menderes'e göndermiş oldukları yurt içinden ve yurt dışından gelen telgraf ve mektuplar ele alınmıştır.

Çalışmamızda süreli yayınlardan ve arşiv belgelerinden faydalanılmıştır. Devlet Arşivlerindeki belgeler birinci dereceden kaynak oldukları için çalışmamızda büyük önem arz etmektedir. Dönemin Akşam, Hürriyet, Milliyet, Ulus, Tan, Vatan, Tercüman, Cumhuriyet, Zafer, Yeni İstanbul, Son Posta ve İkdam gazetelerine ve Akis Dergisine başvurulmuştur. Aynı zamanda Kıbrıs meselesi ile alakalı birçok kitap, tez ve makaleden de faydalanılmıştır.

Yorucu ve zahmet dolu süreçte meydana gelen çalışmada birçok kimsenin katkısı olmuştur. Özellikle konu seçiminde ve sürecinin idaresinde bana destek olan, tavsiyeleriyle çalışmayı şekillendiren, tecrübelerini benimle her daim paylaşan ve esirgemeyen Danışmanım Sayın Prof. Dr. İsmet ÜZEN'e çok şey borçluyum. Bu çalışmanın genelinde katkılarından dolayı kendisine teşekkürü borç bilirim.

Aynı zamanda maddi ve manevi katkılarından dolayı, bu zamana kadar göstermiş oldukları fedakârlıklarından dolayı annem Sebahat YILDIZ'a, babam Hayati YILDIZ'a ve kardeşim Cihat YILDIZ'a ne kadar teşekkür etsem azdır. Bu hususta aileme çok şey borçluyum. Bir de çalışma süreci boyunca kaynak temininde ve arşiv araştırmalarımda bana yardımcı olan, fikirleriyle çalışmamı zenginleştiren ve desteğini esirgemeyen arkadaşım Sayın Yusuf GÜNAÇTI'ya da teşekkür etmeden geçemem. Bu çalışmada katkıları büyüktür.

21.01.2019

Nezire YILDIZ

Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: 1955 KIBRIS KRİZİ VE TÜRKİYE KAMUOYUNUN TEPKİSİ
Tezin Yazarı: Nezire YILDIZ
Danışman: Prof. Dr. İsmet ÜZEN
Anabilim Dalı: TARİH
Kabul Tarihi: 21.01.2019
Sayfa Sayısı: 130
Kıbrıs, ilk çağlardan başlayarak günümüze kadar çok sayıda medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Kıbrıs adasını bu kadar çekici kılan ise bulunduğu coğrafi ve stratejik konumu olmuştur. Adada en uzun hâkimiyetini sürdüren devlet ise Osmanlı Devleti olmuştur. İlerleyen zamanlarda 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşını kaybeden Osmanlı Devleti zor şartlar altında Kıbrıs adasını önce İngiltere'ye kiralamak zorunda kalıp ardından Lozan Antlaşmasıyla birlikte Kıbrıs'ı tamamen İngiltere'nin yönetimine terk etmek zorunda kalmıştır. Yunanistan İkinci Dünya Savaşından sonra gözlerini İngiltere yönetiminde olan Kıbrıs adasına dikmiştir. Megali İdea adı altında Kıbrıs'ı ilhak etmek için Kıbrıs'ta yaşayan Rum halkı ile birlikte harekete geçmiştir. Bu harekete de Enosis adı verilmiştir. Bu hareket bilhassa 1950 yılından itibaren Demokrat Parti Hükümeti döneminde etkisini daha fazla göstermeye başlamış ve Adada kanlı eylemlere dönüşmüştür. Kıbrıs'ta Türk nüfusunu yok etmek için uğraşan Enosisçi Rumların çabalarına Türk halkı sessiz kalmamış ve ırkdaşlarına yapılan baskılardan dolayı Rumları Enosis kararından caydırmak amacıyla faaliyete geçmiştir. Kıbrıs için Anadolu'nun farklı illerinde mitingler gerçekleştirilmiş, eylemler yapılmıştır. Türk halkı "Kıbrıs Türk'tür, Türk kalacaktır." fikrini önce Yunanistan'a sonra dünyaya duyurmak için elinden geleni yapmıştır. Tük halkının sesini duyurmasında en büyük yardımcısı ise Türk basını olmuştur. Basın da o dönemde Kıbrıs konusunda halkın ve hükümetin sesi olmuştur. Türk hükümeti ise 1955 Ağustosuna kadar Kıbrıs konusunda Yunanistan'a karşı ılımlı bir siyaset takip etmiştir. Fakat Türk halkının git gide Kıbrıs konusunda tepkisinin çoğalmasının ardından EOKA'nın Kıbrıs'ta Tük halkına karşı terör eylemlerini arttırması ve son olarak 28 Ağustos 1955 tarihinde Kıbrıs'ta Türk halkına karşı yapılması planlanan katliam haberinin Türkiye'de de duyulup yayılması, Türk hükümetini Yunanistan'a kaşı sergilemiş olduğu ılımlı politikadan caydırmıştır. Adnan Menderes katliam haberinden hemen sonra 24 Ağustos 1955 tarihi gecesinde İstanbul Limon Lokantasında Tarihi Kıbrıs beyanatını dile getirmiş ve Yunanistan'a Kıbrıs konusunda gözdağı vermiştir. Türk Kamuoyunun Kıbrıs Davasındaki tepkileri Basında yer bulmuştur. Ayrıca, Başbakanın meşhur konuşmasının ardından Türk halkı ise yapılan beyanattan duydukları memnuniyeti ve mutluluklarını Adnan Menderes'e gönderdikleri telgraf ve mektuplarla dile getirmiş ve Hükümeti vermiş olduğu bu karardan ötürü sonuna kadar destekleyeceklerini belirtmişlerdir.
Anahtar Kelimeler: *Kıbrıs, ENOSİS, Türk Kamuoyunun Tepkisi, Basın, Arşiv.*

Çankırı Karatekin University Graduate School Of Social Sciences

Abstract of Master's Thesis

Title Of The Thesis: 1955 CYPRUS CRISIS AND THE REACTION TURKISH PUBLIC OPINION

Author: Nezire YILDIZ

Supervisor: Prof. Dr. İsmet ÜZEN

Department: History

Date: 21.01.2019

Number of Pages: 130

Cyprus; starting at the first Ages, hosted many countries upto now. The thing that makes Cyprus Island attractive is it geographical and strategical position.

Ottoman Empire had ruled the most in this Island. Later on, end of the1877-1878 Ottoman-Russian War,Ottoman Empire in cured losses and under difficult circumstances, Ottoman Empirefirstly, had torent the Cyprus Island to England. After than along with the Lausanne Treaty, Ottoman Empire had to leavethe Cyprusrule of England completely.

Afterthe Second World War, Greece focused on Cyprus, which was the under administration of England. And under the name of "Megali Idea'' to annex the Cyprus, Greece took actionalong with Rum community whom living in Cyprus. This action was named Enosis. Enosis, especially by 1950 at the term of Demokrat Party Government, had started to show effect smore and they had turned to bloody attacks. Enosis Rums who are trying to exterminate Turkish population in Cyprus, Turkish people didn't stay silent and took action to turn back Rums from decision of their Enosis of which caused Turkish peop lespersecution.

The rewere meeting sand happenings in Anatolian's different places for Cyprus, Turkish People withthe idea of "Cyprus is Turkish, willstay Turkish'' had their best to announce firstly to Greece the nallover the World. The biggest helper is Turkish Pressto be the voice of Turkish People. The Press had stayed with public about Cyprus as well. Turkish Government followed moderate policy about Cyprus until August of 1955. After the ever increasing reactions of Turkish People about Cyprus and then EOKA's in creasing terror happenings against Turkish People in Cyprus. Finally, at the eve of Lausanee Conference at the date of 28th August in 1955, a planned massacre against Turkish People in Cyprus which is heard and got about, too. This made Turkish Government's moderate policy deterred towards Greece. Right after the heard of massacre, Adnan Menderes, at the night of 24th August in 1955, he uttered his historic Cyprus declaration in Limon Restaurant, İstanbul. In this declaration, it had been emphasized that Cyprus will never ever been annexed to Greece. After thes peech of Adnan Menderes, Turkish People who had shown their pleasure and happiness to Adnan Menderes by sending letters and telegraphs right after his declaration. They had emphasized to support Government forever because of their desicion about Cyprus Issue.

Keywords: *Cyprus, ENOSİS, Reactions Turkish Public, Press, Archive.*

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale
a.g.t.	Adı Geçen Tez
AKEL	Emekçi Halkın İleri Partisi
BM	Birleşmiş Milletler
bkz.	Bakınız.
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CMP	Cumhuriyetçi Millet Partisi
ÇTTAD	Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi
DP	Demokrat Parti
Dr.	Doktor
EOKA	Ethniki Organosis Kypriakon Agoniston
KATAK	Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu
KMTHP	Türk Çiftçiler Birliği ve Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Kurumu
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan sonra
Mat.	Matbaa
MTTB	Milli Türk Talebe Birliği
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
No.	Numara
s.	Sayfa
s.s.	Sayfa Sayısı
T.B.M.M.	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMTF	Türk Milli Talebe Federasyonu
y.y.	Yüzyıl

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil No: **Sayfa**
Şekil 2.1: Kıbrıs Meselesini Konu Alan Karikatür……..…...…63
Şekil 2.2: Kıbrıs Meselesini Konu Alan Karikatür……..……...…64
Şekil 2.3: Kıbrıs Meselesini Konu Alan Karikatür……..…...64

GİRİŞ

Kıbrıs adasının adını nereden aldığı ve ne anlama geldiğine dair tarihte çeşitli rivayetler yer almaktadır. Bu rivayetlerden bir tanesine göre adanın ismini kına çiçeği demek olan "Koper" adlı bitkiden aldığı söylenmektedir.[1] Türkçede "Kıbırıs", Arapçada "Kubrus", Batıda "Cyprus", "Cypre", "Chypre", "Gipros" ve "Cypren" olarak isimlendirilen ada, Hitit ve Mısır kaynaklarında "Alaşya" (Alasya),"Asi" olarak adlandırılmıştır.[2] Asurlular da "Yatnana" , "Ya", İbranilerde "Kittim" denilen Kıbrıs; Homeros'ta ilk defa "Kypros" olarak isimlendirilmiştir.[3] Kimilerine göre ise yeryüzünün dişi tanrıçası, Ana Tanrıça "Kibele" ye adada verilen "Kibris" isminden yola çıkarak Kıbrıs adasının isminin buradan geldiği varsayılmaktadır.[4]

Doğu Akdeniz bölgesinin kuzeyinde, Anadolu'nun güney kısmında kalan Kıbrıs, coğrafi konumu itibariyle Doğu Akdeniz bölgesinde yer almaktadır.[5] Adanın güneyinde Mısır, kuzey ve kuzeybatısında Rodos, Girit, Yunanistan, Türkiye bulunmaktadır. Yunanistan'a 800 km, Mısır'a 300 km, Rodos'a 400 km, Girit'e 500 km uzaklıkta olan ada, Türkiye'ye 70 km uzaklıkta olup, mesafe olarak en yakın komşusu Türkiye'dir ve 9251 kilometrekare yüzölçümü ile Sardunya ve Sicilya adalarından sonra Akdeniz'in üçüncü büyük adası konumundadır.[6]

Kıbrıs'ta yapılan kazılar sonucu elde edilen verilere göre adada, M.Ö. 5000 yılından beri insan yaşamı söz konusudur. Kıbrıs Adasının yerli halkın atalarının Anadolu'dan geldiği, ilk çağlardan itibaren çeşitli kavimlerin istilasına uğradığı ve bu sebepten ötürü bölge halkının kökenlerinin kimlere dayandığı kesin olmayıp, bölgede yaşayan insanlar melez bir halk topluluğu olarak kabul edilmiştir.[7]

---

[1] Müge Vatansever, "Kıbrıs Sorununun Tarihi Gelişimi",*Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:12, 2012, s, 1490.
[2] Talip Atalay, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, Gençleri Evlendirme ve Mehir Vakfı, 1. Baskı, Konya, Şubat 2003, s.30.
[3] Yusuf Sarınay, *Osmanlı İdaresinde Kıbrıs, (Nüfusu- Arazi Dağılımı ve Türk Vakıfları)*, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 2000, s.40.
[4] Ahmet Gözlü, *Kıbrıs'ın Eski Çağı ve Politiği*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Doktora Tezi, Konya 2011. s.128-129.
[5] Gözlü, *a.g.t.*, s.136
[6] Esra S. Değerli, "Demokrat Parti Döneminde Türkiye'nin Kıbrıs Politikası", *Akademik Bakış Dergisi*, Cilt:6, Sayı:11, 2012, s.86
[7] Atalay, *a.g.e.*, s.30,31.

Kronolojik olarak, M.Ö. 1450-1320 arasında Mısırlılar, M.Ö. 1320-1265 tarihleri arasında Hititler, M.Ö. 1265-1000 arasında yeniden Mısırlılar, M.Ö. 1000-709 arasında Fenikeliler, M.Ö. 709-669 arasında Asurlular, M.Ö. 669-588 arasında bağımsız krallıklar, M.Ö. 588-525 arasında tekrar Mısırlılar, M.Ö. 525-333 arasında Persler M.Ö. 333-301 arasında Makedonlar, M.Ö.301-59 arasında tekrar Mısırlılar, M.Ö. 59-M.S. 395 arasında Romalılar, M.S. 395-1191 arasında Bizanslar, M.S. 1191- 1192 arasında Haçlı Şövalyeleri, M.S. 1192-1489 arasında Luzinyanlar, M.S. 1489-1570 arasında Venedikliler yaşamlarını sürdürmüşlerdir. [8]

Kıbrıs'ta en uzun hâkimiyeti sürdüren Romalılar, Kıbrıs'a M.Ö. 59'da hâkim olmuşlardır. Kıbrıs önceleri, Roma'nın Kilikya eyaletine bağlanmış olup, adanın yönetimi daha sonra Roma senatosuna verilmiş; bir genel vali (proconcul) tarafından yönetilmiştir. M.Ö. 30 yılında Roma eyaleti olmuştur. Roma İmparatorluğu, M.S. 395 yılında Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrılmıştır. İmparatorluğun bölümlenmesiyle birlikte Kıbrıs, Doğu (Bizans) İmparatorluğu'nun içinde kalmıştır.[9]653 yılında Arapların adayı fethetmesi ile bir süre kesintiye uğrasa da Kıbrıs adası yaklaşık 800 yıl Bizans egemenliğinde olmuştur.

Bizans egemenliği altında bulunduğu 632-964 yılları arasında Kıbrıs'a Müslüman Araplar tarafından 24 sefer düzenlenmiştir. Hz. Ebu Bekir zamanında başlayan ilk fütuhat hareketi, donanma yetersizliği sebebiyle Kıbrıs adası tamamen fethedilememiştir. 647 yılında Şam valisi olan Muaviye, büyük bir donanma desteği ile Kıbrıs'ı fethetmiştir. Kıbrıslıların Bizans'a ödeyecekleri vergiyi Müslümanlara ödemeleri konusunda anlaşma sağlanmış ve Müslümanlar Kıbrıs'a yerleşmemişlerdir. Ancak Kıbrıslıların anlaşmayı bozması üzerine ada, 653 yılında tamamen fethedilmiştir. Suriye'den göç ettirilen Müslüman halk, buraya iskân edilmiştir. Arap ve Müslüman halkın iskân çalışması ile birlikte Kıbrıs'a göçü sağlanmış ve Ada'da kalıcı olunmak istenmiştir. Kıbrıs'ta Müslüman Arap egemenliği Emevi ve Abbasi devirleri boyunca 964 yılına kadar devam etmiştir. 964 tarihinden itibaren Kıbrıs adası, yeniden Bizans hâkimiyetine girmiştir.[10]

[8] Atalay, *a.g.e.*, s.30.
[9] Gözlü, *a.g.t,* s.347-348.
[10] Şenol Kantarcı, *Kıbrıs Laboratuarı,* Aktüel Yayınları, İstanbul 2005, s.3.

1148'de İmparator I. Manuel Komnenos'un Venediklilere tanınan ticarî imtiyazların, Girit ve Kıbrıs için de geçerli olduğunu kabul etmesiyle bu olay Latinlerin Kıbrıs'a yerleşmesinin başlangıcı olmuştur. İngiliz Kralı I. Richard, Haçlı Seferleri devam ederken Ada'yı önce Templer Şövalyelerine sonra Luzinyanlar'a bırakmış ve böylece Ada'da Luzinyanlar dönemi başlamış ve bu dönem 1489'a kadar sürmüştür.[11]

Kıbrıs Adası'nın Osmanlı Egemenliğine Geçişi

Osmanlı Devleti'nin dünya güçler dengesinde söz sahibi olduğu, siyasi, askeri, ekonomik açıdan güçlü olduğu dönemde (16. Yüzyılın ikinci yarısı) Kıbrıs adası dönemin en güçlü deniz devleti olan Venedik'in elinde bulunmaktadır. Ada'nın Venedik'in elinde bulunması Osmanlı Devleti için tehlike arz etmektedir.

Coğrafyanın verdiği avantajlar sebebiyle Osmanlı Devletinin yükseliş evresinde denizlerin önemini kavraması üzerine açılma girişimlerinde bulunduğu Akdeniz havzası üzerinde ilk duraklarından birisi de Kıbrıs Adası olmuştur.[12]Yavuz Sultan Selim'in 1517 yılında Mısır'ı almasıyla Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs ile yakından münasebetleri başlamıştır. Venediklerin Kıbrıs Adası için Memluk Devletine ödemiş oldukları yıllık vergiyi bundan sonra yaptıkları anlaşma gereği Osmanlı Devletine ödemeye başlamışlardır. Zamanla bu vergi Kanuni Sultan Süleyman tarafından arttırılmıştır.[13]

Kıbrıs Adası'nın yaşanan siyasi olaylar neticesinde 1517'de Mısır'ın ve 1521'de Rodos'un Osmanlı topraklarına katılmasıyla, alınan bu toprakların tam ortasında tehlike arz etmesinden dolayı Venediklerin elinde olan Ada, Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'deki egemenliği açısından alınması şart hale gelmiştir. [14] Geçimlerini korsanlıkla sağlayan Venediklerin acımasız yönetimi karşısında adada yaşayanların peş peşe yardım istekleri, II. Selim'in şehzadeliği döneminde Mısır'dan gönderilen hediyelere Venedikler tarafından el koyulması, 1563 yılında Mısır Hazine Defterdarının içinde bulunduğu geminin yağmalanması üzerine bu tür gasp ve taciz olaylarını sonlandırmak ve Kıbrıs'taki Hala Sultan Türbesinin güvence altına

[11] Erol Manisalı, *Dünden Bugüne Kıbrıs*, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, İstanbul, 1965, s.12.
[12] Değerli, *a.g.m*, s.86.
[13] Abdulhaluk Çay, *Kanlı Noel-1963*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1989, s.7.
[14] Değerli, *a.g.m*, s.86.

alınması amacıyla Kıbrıs Adasına sefer düzenlenmesine karar verilmiştir. Ayrıca Osmanlı Devletinin deniz ticaret yollarının güvenliği tehlikeye düşmüş ve hacca giden yolcu gemileri Venedik korsanlarının saldırılarına maruz kalmıştır.[15] Osmanlı kuvvetleri 17 Nisan 1571 tarihinde hücuma geçerek, üç ay süren bir kuşatma sonucunda 1 Ağustos 1571 tarihinde Magosa kalesini alarak Kıbrıs'ın fethini tamamlamıştır.[16]

Kıbrıs'ın fethinden sonra Lefkoşa merkez olmak üzere bir Osmanlı Beylerbeyliğine dönüştürülmüş ve doğrudan merkeze bağlı olan Kıbrıs Beylerbeyliğinin başına Muzaffer Paşa getirilmiştir.[17]

Adanın Osmanlı hâkimiyetine geçmesinin ardından ilk olarak Osmanlı Devleti tarafından fethi müteakip nüfus tahriri yaptırılmıştır. Yapılan nüfus sayımı sonucunda Kıbrıs adasının 1571 senesinde tespit edilen nüfusun 150.000 yerli halk olup, 30.000 Türk askeriyle birlikte toplam 180.000 kişi olduğu belirtilmiştir. Yapılan nüfus tahriri sonunda elde edilen nüfus sayısı, Kıbrıs'ın nüfusunun artırılmasının ve savunması için, Türk halkının Kıbrıs adasına yerleştirilmesinin zorunlu olduğunu ortaya koymuştur. O zamana kadar gelen usule uygun olarak, Anadolu'nun her tarafından Kıbrıs'a mecburi göç yaptırılmasına karar verilmiştir. Bunun üzerine her şeyden önce Anadolu'da yaşayan halkın, Kıbrıs'ta yaşayabilip yaşayamayacakları araştırılmıştır. Kıbrıs adasının tarım yapmaya elverişli olduğu ve bölgede her türlü zanaat dalına ihtiyaç duyulduğu tespit edilerek, bu sınıflarda iş görebilecek kişilerin mecburi göçe tabi tutulmasına karar verilmiş ve aynı zamanda sürgüne tabi olacak kişilerin iki yıl boyunca vergi, öşür ve diğer vergilerden de muaf tutulmasına karar verilmiştir.

Anadolu'nun çeşitli yerlerinden her 10 haneden 1 hane olmak üzere Kıbrıs'a gönderilen halk, Anadolu'daki yaşam şekilleri dikkate alınarak grup grup bölgeye yerleştirilmiştir. Göçe tabi olan yerler ise, Anadolu, Rumeli, Zülkadriye, İçel, Bozok Alaiye, Teke ve Manavgat olmuştur. Toplam 5.720 hanenin Kıbrıs'a yerleştirildiği kaydedilmiştir. Kıbrıs'a sevk edilen ailelerden başka, Kıbrıs'ın fethine katılan ve tımar sahibi olan askerlerden 30.000 kişi de Kıbrıs'ta kalmıştır. Kıbrıs'a mecburi göç

[15] Besim Darkot, *"Kıbrıs"*, İslam Ansiklopedisi VI, Maarif Basımevi, İstanbul 1955. s. 671- 672
[16] Faruk Bekârlar, *Kıbrıs Sorunu'nun Doğuşu Menderes Dönemi Türk-Yunan İlişkileri*, Arayış Yayınevi, İstanbul 2006, s.61.
[17] Çay, *a.g.e*, s.9-10.

ile toplam 28.600 kişinin yerleştirildiği ve Kıbrıs'ta kalan 30.000 askerle birlikte bölgede Türk halkının nüfusunun 58.600 kişi olduğu kaydedilmiştir.[18]

Göçler sayesinde Kıbrıs'ın nüfusunun artışı her ne kadar arttırılmaya çalışılsa da özellikle 1645-1669 *Girit Savaşı* sebebiyle adada yaşanan ekonomik ve sosyal güçlükler nedeniyle bölgenin nüfusunda gittikçe azalmalar olmuş ve bunun sonucunda bölgenin ticari hayatında bozulmalar meydana gelmiş ve bu durum, Kıbrıs Beylerbeyinin gelirlerinin düşmesine sebep olmuştur. Gelirleri düşen Beylerbeyliğine son verilerek, Kıbrıs adası 1670 tarihinde Kaptan Paşalığa bağlanmıştır. Diğer yandan Ada'nın idari yapısında yeni bir değişikliğe gidilerek, Kıbrıs, Kaptan Paşalıktan alınarak Vezir-i Azam'a*"has"* olarak verilmiştir. 1785 yılında yapılan değişiklik ile Kıbrıs, Vezir-i Azam hassı olmaktan çıkarılmış, *"Divan-ı Hümayun'a bağlı bir muhassıllık"* haline getirilmiştir. Tanzimat sonrasında yapılan idari değişiklikler ile Kıbrıs, Cezayir'i Bahr-i Sefid'e bağlı bir sancak haline getirilmiş ve idaresine de *"Kaymakam"*unvanıyla bir mutasarrıf tayin edilmiştir. 1861 tarihinde de Cezayir'i Bahr-i Sefid eyaletinden ayrılan Kıbrıs, İstanbul'a bağlı müstakil bir mutasarrıflık olmuştur. Bu idari yapı 1878 tarihine kadar devam eden Osmanlı Devleti'nin yapmış olduğu son idari değişiklik olmuştur.[19]

Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs adası üzerindeki hâkimiyeti, 1571 yılından 1878 yılına kadar 307 yıl fiilen ve hukuken devam etmiştir.[20] Osmanlı devleti her daim olduğu gibi Kıbrıs adasında yaşayan her milletin dinine ve kültürüne saygı göstermiş olup, bunun neticesinde bölgede yaşayan Türk ve Rum halkı uzun yıllar barış içerisinde yaşamlarını sürdürmeye devam etmiştir. Kıbrıs'taki Türk yönetiminin ne derece başarılı olduğunu dile getiren Batılı yazarlardan Hamilton Long 1870 yılında, Kıbrıs'ın Osmanlı vilayetleri içinde en kusursuz idareye sahip bölgelerden olduğunu kaydetmiştir. Bunun yanında o dönemde Kıbrıs'ta bulunan yabancı konsoloslar da raporlarında, Ada'nın hızlı bir şekilde gelişmekte olduğunu doğrulayarak; suç oranının sıfıra yakın olduğunu, yıllarca tek bir cinayet olayının bile olmadığını,

[18] Fikret Alasya, *Tarihte Kıbrıs*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezi, Lefkoşa, 1988, s.135-136.
[19] Alasya, *a.g.e*. s.71-72.
[20] Hamza Eroğlu, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini Yaratan Tarihi Süreç ve Son Gelişmeler" *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt XVIII, Kasım 2002, Sayı 54, s.739.

hırsızlığın neredeyse unutulduğunu ve Kıbrıs'ın dünyanın en sakin adası olduğunu belirtmişlerdir.[21]

307 yıllık Türk idaresi döneminde (1571-1878) Ada Rumlarına değinirsek, onlarda bölgede varlıklarını koruyabildikleri gibi, ekonomik, kültürel ve siyasi bakımdan da gelişme imkânı bulabilmişlerdir. Kıbrıs Adası, İngiliz idaresine geçici olarak terk edildiğinde Ada'nın genel nüfusunun 2/3'si Ortodoks Hristiyan olduğu gibi; Ada'nın en zengin kesimini de bunlar oluşturmaktaydı.[22]

Farklı yıllarda yapılmış nüfus sayımlarına bakıldığında Kıbrıs Adası'ndaki Türk-Rum nüfusu şu şekilde belirtilmiştir: 1777 senesinde Kıbrıslı Papaz Kyprianos'a göre Kıbrıs'ın nüfusu 47.000 Türk ve 37.000 Hristiyan olmak üzere toplam 84.000 kişidir.[23] 1800 yılların başlarında ise adada Rum nüfusu 30.524, Türk nüfusu 67.000 olmak üzere toplam nüfus 97.524 olarak hesaplanmıştır.[24]1814 senesinde Kinnier'e göre 35.000 Türk ve 35.000 Hristiyan olmak üzere 70.000, 1815'de Tuner'e göre 40.000 Hristiyan ve 30.000 Türk olmak üzere 70.000, 1821'de Tricoupy'ye göre 80.000 Hristiyan ve 20.000 Türk olmak üzere 100.000 kişidir. 1831 senesinde Hacegandan Abdürrauf Haleti Efendi'nin tahriri nüfusuna göre 39.206 erkek Rum ve 28.738 erkek Türk olmak üzere 57.944'tür.[25]

Genel anlamda incelendiğinde Kıbrıs adasının nüfusu yukarıda da belirtildiği gibi bir hayli artış göstermiştir. Fakat Rum halkının sayısı artış gösterirken, Türk halkının nüfusunda azalmalar olmuştur. Bu rakamlar bize açıkça Türk nüfusunun Kıbrıs adasının İngiliz yönetimine terk edilişinden sonra azaldığını göstermektedir.[26]1878'e kadar, asker, memur ve mülk sahibi olarak Ada'nın idaresini ellerinde tutmuş olan Türkler, Ada'nın 1878'de geçici olarak İngiltere'ye verilmesi sonucunda idareci konumlarından idare edilen durumuna düşmüşlerdir. Bu keyfiyet psikolojik bakımdan Türklerin Ada'yı terk etmelerine sebep olmuştur.1877-1878 tarihleri arasında gerçekleşen Osmanlı- Rus Savaşı (93 Harbi) savaşı neticesinde Osmanlı Devleti Ruslar karşısında yenilgiye uğramış ve savaş sonucunda 3 Mart 1878

[21] Atalay, *a.g.e*, s.41-42.
[22] Çay, *a.g.e*, s.12.
[23]Sarınay, *a.g.e*., s.42.
[24] Atasoy, *a.g.e*., s.35.
[25] Fikret Alasya, *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1977, s.132-133.
[26] Çay, *a.g.e*, s.24-25.

tarihinde İstanbul Yeşilköy'de Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması imzalanmıştır.[27] Bu Antlaşma ile Osmanlı Devleti'nin büyük kayıpları olmuştur. Rusya'nın bu ilerleyişinden ve ortaya çıkan Balkan haritasından kendi çıkarları için rahatsız olan İngiltere, Osmanlı Devletine yardım talebinde bulunmuştur. İngiltere, Ayastefanos Antlaşması'nı Türklerin lehine ve çıkarlarına uygun hale getirmek için çalışacağını belirterek Kıbrıs'ın yönetiminin geçici olarak İngiltere'ye devredilmesini istemiştir. Osmanlı Devleti *"Denize düşen yılana sarılır."* misali içinde bulunduğu zor durumdan kurtulmak için yardım teklifini kabul ederek, 4 Haziran 1878'de Hariciye Nazırı Safvet Paşa ve İngiliz Elçisi Ostan Henry arasında Kıbrıs'ın İngiltere'ye devrini ön gören iki maddeli bir anlaşma imzalanmıştır. Anlaşmanın birinci maddesine göre, İngiltere Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne yönelik bir saldırısı durumunda Osmanlı Devleti'ne yardımda bulunmayı kabul etmiştir.[28] İkinci maddeye göre ise Rusya; Kars, Ardahan ve Batum'dan çekilirse İngiltere Kıbrıs'ı Osmanlı Devleti'ne geri verecektir. Fakat bu anlaşma şartları İngilizler tarafından yerine getirilmemiş ve Rusya, Osmanlı Devleti topraklarından çekilse bile Kıbrıs, Osmanlı Devleti'ne teslim edilmemiştir.[29] Kıbrıs 92.986 Sterlin icar karşılığında İngiltere'ye verilmiş, ancak İngilizler bu parayı da Kıbrıs'tan toplayarak Osmanlı Devleti'ne ödemişlerdir.[30]

İngiltere, sömürgelerine giden yolların güvenliğini zora sokacak, Akdeniz'deki güç dengesini bozacak her türlü girişimlerin karşısında olmuştur. Bunun içinde İngiltere, Rusya'ya karşı Osmanlı Devleti'ni tampon bölge olarak görmüş ve Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü destekleyerek Rusya'nın Akdeniz'e inmesine engel olmaya çalışmıştır.[31] İngiltere, Akdeniz sömürgeleri için Çanakkale ve İstanbul Boğazlarını Avrupalı Devletleri karşısına almamak için himayesine alma girişimlerinde bulunmamıştır. Böyle bir duruma cesaret edemediği için de 19. yy. boyunca Boğazlarda kendisini savunabilecek kadar güçlü, menfaatlerini gerçekleştirmek amacıyla baskı yapabileceği kadar da kendisinden yardım bekleyen ve zor durumda olan Osmanlı Devleti'nin yanında yer almıştır. Osmanlı Devleti'nin

[27] İlber Ortaylı, *İmparatorluğun Son Nefesi*, Timaş Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul, 2014, s.85.
[28] Ahmet C. Gazioğlu, *ENOSİS Çemberinde Türkler (1878-1952)*, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi, İstanbul 1996, s. 17.
[29] Çay, *a.g.e*, s.18-19
[30] Ulvi Keser, *Kızılay Belgeleri Işığında Kıbrıs Barış Harekâtı 1974*, Pulat Basımevi, Ankara, s.3.
[31] Bekir Bozkurt, , *"İngiltere'nin Kıbrıs Adasını İlhak Süreci"*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005, s.23.

Rusya karşısında zor durumda oluşu çıkarları açısından İngiltere'nin fazlasıyla işlerini kolaylaştırmıştır.

Akdeniz hâkimiyeti için Cebelitarık Boğazı ve Süveyş kanalının kontrol altında olmasını yeterli bulmayan İngiltere, Hindistan ticaret yolunun güvenliğini sağlamak amacıyla farklı üsler elde etme arayışları içerisindedir. Hem boğazlara hem de Süveyş kanalına yakın olması bakımından tam bu noktada Kıbrıs adası mükemmel bir yer olarak görülmektedir. Kıbrıs Adası, Cebelitarık ve Malta Adasından sonra ticaret yolları üzerinde bulunan ve Hint Okyanusuna uzanan üçüncü durak noktası konumundadır. Aynı zamanda Rusya'nın kuzeyden Osmanlı Devleti üzerinde baskısını arttırması ve Boğazlardan geçerek Akdeniz'e inme ihtimali ya da Doğu Anadolu'dan İskenderun körfezine gelerek, Basra Körfezini, Dicle- Fırat yöresini kontrol altına alma tehlikesi karşında, Kıbrıs Adası, bu bahsettiğimiz bölgelere yakın mesafede olmasından dolayı, herhangi bir Rus tehdidine karşı İngiltere için önemli bir üs konumundadır. Bu sebeplerden dolayı İngiltere, Ada'yı Osmanlı Devleti'ne geri verme taraftarı olmamıştır.

Bu dönemde Rumlar ile İngiliz yönetimi arasında ise fikir ayrılıkları yaşanmış ve bazı durumlarda İngilizlere, Rum tarafının çıkarlarını korumak amaçlı notalar verilmiştir. Özellikle İngilizlerin 1878 yılında Kıbrıs'ta kurdukları Kıbrıs Yüksek Komiseri Başkanlığındaki Kavanin meclisinin yetkilerinin sınırlandırılmasını isteyerek, bu mecliste Rum çoğunluğunun olmasını dile getirmişlerdir. Rumlar bu talepleri reddedilince bu defa da 1911 senesinde Anayasa'da değişiklik yapılmasını talep etmişlerdir. Bu talepleri de kabul görmeyince İngiltere aleyhine gösteriler düzenleyip, Kıbrıs Adası'nın Yunanistan'a ilhakı hususunda ilgililere talep sunulmuştur. Fakat talepleri yine reddedilmiştir.

Rumlar, taleplerinin reddedilmesi üzerine taktik değiştirerek Mecliste İngiliz üye bulunmamasını, sadece nüfus oranına göre Rum ve Türk üyelerin seçimle gelmesini istemişlerdir. Buradaki amaç da yine çoğunluğu sağlayarak Ada'nın Yunanistan'a ilhakını gerçekleştirebilmektir. Bu talepler Sömürgeciler Bakanlığı tarafından reddedilmiştir. Bunun üzerine 17 Nisan 1912 tarihinde Rum üyelerin hepsi istifa etmiştir. Londra'ya bir heyet gönderilerek aynı taleplerde bulunulmuştur, fakat buradan da olumlu sonuç alınamamıştır.

1914 tarihinde Birinci Dünya Savaşı esnasında Osmanlı Devleti'nin kaybettiği toprakları geri alma umuduyla Almanya'nın yanında savaşa girmesi İngiltere'nin hoşuna gitmemiştir. İngiltere, bu durumu ilerileri sürerek, şartlı olarak girdiği adaya 5 Kasım 1914 tarihinden itibaren tamamen el koyduğunu açıklamıştır.[32] İngiliz Hükümeti'nin vermiş olduğu kararlar şu şekilde kısaca izah edilebilir:

1. Kıbrıs Adası, 5 Kasım 1914 tarihinden itibaren ilhak edilecek ve İngiltere'ye ait toprak parçası olarak kabul edilecektir.

2. İlhak kararı, İngiliz idaresinin başlamasından sonra Kıbrıs için adada çıkarılan kanunları etkilemeyecektir.

3. İngiltere, ilhak kararını iptal etme ve değiştirme hakkına sahiptir.

4. Bu kararname 1914 kabinesinin Kıbrıs'ı ilhak kararı adını alacaktır.[33]

Birinci Dünya Savaşı'nın devam ettiği günlerde Kıbrıs adası İngiltere tarafından Türkiye'ye karşı yıkıcı faaliyetler merkezi olarak kullanılmıştır.[34] Elefterios Venizelos'un Başbakanlığı döneminde Yunan hükümetinin Türklere karşı kullanılması için göndermiş olduğu silahlar, Kıbrıs üzerinden sevk edilmekte ve İskenderun veya Çukurova'ya yapılması planlanan saldırılara hazırlık olarak Türkiye karşıtı olan Ortodoks Kıbrıslı ve Ermeni militanlarına Kıbrıs adasında savaş eğitimleri verilmiştir.[35]

1917'de, İngiltere, yayınlanan Krallık Emri ile Osmanlı vatandaşı olanların İngiliz vatandaşlığına geçebileceklerini açıklamıştır. Bu durum Osmanlı tabiiyeti altında olduğu için büyük baskılar gören Türklerin Anadolu'ya ya da İngiltere'ye göç etmelerine sebep olmuştur. Bu göçler neticesindeki son verilere göre, Türkiye'de 235.000, İngiltere'de 120.000, Avustralya'da 40.000, Amerika ve Kanada'da 17.000'in üzerinde Kıbrıslı Türk'ün yaşadığı belirtilmiştir.[36]

---

[32] Fatih Akın, *Türkiye'de Azınlık Politikaları ve 6-7 Eylül Olayları***,** Kum Saati Yayınları, İstanbul 2012, s.128.

[33] Sabahattin Özel, " Birinci Dünya ve Milli Kurtuluş Savaşları İle Sonrasında Kıbrıs Türklerinin Genel Durumu", *Dünden Bu Güne Kıbrıs Melesi*, İstanbul, 2001, s.161.

[34] Metin Menekşe, *"Berlin Konferansı sonrasında Osmanlı- İngiliz İlişkilerinde Kıbrıs Meselesi (1878-1923)"*, Motif Akademi / Halk Bilimi Dergisi (Kıbrıs Özel Sayısı), 2013-1, s.318.

[35] Menekşe, *a.g.m***,** s.318.

[36] Manisalı, *a.g.e*, s.16.

İngiltere, Birinci Dünya Savaşıyla birlikte Osmanlı Devleti'nin İttifak Devletleriyle savaşa katılmasına tepki göstererek Yunanistan'a kendi tarafında savaşa katılması şartıyla Kıbrıs'ı vermeyi teklif etmiştir. Yunanistan bu teklifi geri çevirmiş olsa da İngiltere'nin bu teklifi Yunanistan ve Rum halkını Enosis[37] fikirlerini gerçekleştirme adına umutlandırmıştır.[38] 1917 tarihinde İngiltere safında savaşa giren Yunanistan, savaş sona erdikten sonra İngiltere'den kendisine vaat etmiş olduğu Kıbrıs adasını istemiştir.

Birinci Dünya Savaşının sona ermesinden sonra savaştan galip ayrılan devletler Paris Barış Konferansı adı altında bir araya gelerek kendi aralarında pazarlık masasına oturmuşlardır. Yapılan pazarlıklar arasında Kıbrıs Adası'nın da adı geçmiştir. İngiltere savaşta edinmiş olduğu deneyimlere dayanarak Kıbrıs'ın kendi stratejisi açısından önemli olduğu kanaatine varıp, adanın kendisine kalması için görüş birliği oluşturmaya çalışırken, Yunanistan ise İngiltere'nin söz verdiği gerekçesiyle Kıbrıs'ın kendisine verilmesini istemiştir.[39] Osmanlı Sevr Antlaşması[40]ile Kıbrıs'ın İngiltere'ye ait olduğunu kabul ederken, Türkiye Lozan Konferansına kadar bu tek taraflı işgali tanımamıştır.[41]Kıbrıs Adasında başlayan İngiliz yönetimiyle birlikte bölgede Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması fikrinin arttığı anlaşılmaktadır.[42]Rum

---

[37] Kelime anlamı *"İlhak"* demek olan ENOSİS, Megali İdea'nın belirlemiş olduğu çerçeve içerisinde Rumlar tarafından *"Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması"* amaçlarını tanımlamakta kullandıkları bir kelimedir. 1791 yılından itibaren gündemde olan önemli konu ve sorunlardan bir tanesidir. İlk ENOSİS bildirisi Vali Küçük Mehmet Paşa tarafından ayaklanma girişimleri sebebiyle sürgün edilen bir kısım papaz tarafından 1821 yılı sonlarında Doğu Roma'da yayınlanmıştır. Yunanistan ise ilk ENOSİS fikrini 18 Ekim 1828 tarihinde Rusya, İngiltere ve Fransa'ya bir nota göndererek resmi olarak Kıbrıs Adası'nın kendisine verilmesini istemiştir. Ayhan Cankut, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin Kıbrıs Politikaları ve Kamuoyuna Yansımaları (1955-1964)", *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yayınlanmamış Doktora Tezi, s.26.

[38] Gürhan Yellice, "İngiltere'nin Kıbrıs Politikası 1950 - 1960" *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü***,** Yayımlanmış Doktora Tezi, İzmir 2011, s.23,24.

[39] Menekşe, *a.g.m.*, s.319.

[40]10 Ağustos 1920 tarihli Sevr Antlaşmasında Kıbrıs ile ilgili maddeler şu şekildedir:

Madde 115: Bağıtlı taraflar İngiliz Hükümetince Kasım 1914'te ilan edilmiş olan, Kıbrıs'ın kendisine bağlanmasını onayladıklarını bildirmişlerdir.

Madde 116: Türkiye, bu adanın Padişaha ödenen vergi hakkından ve Kıbrıs'a ilişkin bütün haklarından ve sıfatlarından vazgeçer.

Madde 117: Kıbrıs Ada'sında doğmuş ya da orada oturan Osmanlı uyrukluların, yerel yasa koşulları içerisinde Osmanlı Uyrukluğundan ayrılarak İngiliz Uyrukluğunu alacaktır. İbrahim Sadi Öztürk, Sevr Antlaşması, Fark Yayıncılık, 1. Basım, Ankara, Nisan-2007, s.84.

[41] Çay, *a.g.e*, s.18-19.

[42]"Megalo İdea" adı altında gerçekleştirilmek istenilen bu fikir, yani Büyük Yunanistan sınırları içinde bulunması düşünülen ülkelerin haritası, öğrenimini papaz okullarında yapmış olan Filistinli Papaz Rigos Ferreos tarafından 1791-1796 yılları arasında Bükreş'te hazırlanmış ve 1796 yılında 12 yaprak olarak Viyana'da bastırılmıştır.

üyelerinin hepsi 1920 senesinde Yasama Meclisinden istifa etmiş ve 1921 senesi seçimlerini boykot edilmiştir. Sadece iki maronit papaz meclis üyesi olmuştur.[43]

16 Aralık 1922'de Rum Başpiskoposu, Sömürgeler Bakanına bir muhtıra sunarak, Rumların tam bir idari muhtariyet istediklerini bildirmiştir. Bu teklife göre, mecliste nüfus oranına göre Türk ve Rum üyeler bulunması fakat tabii olarak çoğunlukta olacağından her türlü idari ve siyasi yetkinin Rumların elinde olması istenilmiştir. Fakat bu talepler ret edilmiştir.

1923- 1945 Yılları Arasında Türkiye'nin Kıbrıs Politikası

Kıbrıs Adasının İngiltere tarafından ilhak edilmesi ve Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşından yenik olarak ayrılması, adada yaşayan Türk nüfusu dikkatini başlayan Türk kurtuluş savaşına yöneltmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın başlatmış olduğu Kurtuluş mücadelesi bu dönemde Kıbrıs Adasında da önemli yankı uyandırmıştır. İngiliz himayesinde bulunan adadaki Türk nüfusu bu defa İngiliz yönetiminden ve Rum baskısından kurtulma umudunu Kurtuluş savaşında aramıştır.[44]

Kurtuluş Savaşı Türkiye'yi bir hayli yıpratmıştır. Savaş ile başa çıkmaya gayret eden Türkiye, Kıbrıs sorunu ile ilgilenme fırsatı elde edememiş ve savaş sonunda 1923 tarihinde imzalanan *Lozan Antlaşması* ile Kıbrıs Adasını resmi olarak İngiltere'ye bıraktığını kabul etmek zorunda kalmıştır.

Kurtuluş savaşı sonrasında 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Barış Antlaşması'nın 20. Maddesi ile Türkiye, Kıbrıs'ın İngiltere'nin resmi olarak mülkü olduğunu kabul etmiştir. Şöyle ki: *Madde 20: Türkiye hükümeti Kıbrıs'ın Britanya hükümeti tarafından 5 Kasım 1914'te ilan olunan ilhakını tanıdığını beyan eyler.*[45]

Ferreos, haritasında Kıbrıs, Ege Adaları ve Türkiye'de Yunan toprakları olarak göstermiştir. Düşünce olarak doğmuş olan *"Megalo İdea"*nın gerçekleştirilmesi için örgütlenme çalışmalarına hızla başlanmıştır. Ferreos haritası ve çalışmaları, ilk önce *"Kardeşlik Çağrısı"*, *"İyi Yeğenler"* adıyla Osmanlı toprakları içinde yaşamını sürdüren Hıristiyan halkın kardeşliğini ve birliğini sağlamak şeklinde oluşumunu tamamlamıştır. Bikgi için bkz. Erol Mütercimler, *Bilinmeyen Yönleriyle Kıbrıs Barış Harekâtı*, Arba Yayınları, İstanbul 1990, s.44.

[43] Mütercimler, *a.g.e*, s.48.

[44] Ulvi Keser*, Kızılay Belgeleri Işığında Kıbrıs Barış Harekâtı 1974*, Pulat Basımevi, Ankara, s.2,3.

[45] *Düstur*, Üçüncü Tertip, Cilt.5, İstanbul, Necmi İstikbal Matbaası, 1931, s.28.

Lozan Antlaşmasından hemen sonra anlaşma şartları İngiltere tarafından 6 Ağustos 1924 tarihinde tasdik edilmiştir.

Lozan'dan sonra adada durumlar giderek karışacaktır. Çünkü İngiltere'nin Kıbrıs'ı kiraladığı günden itibaren Yunanistan, gelecekteki emelleri için Hıristiyan Rum halkına Yunanlık hissi aşılamaya, onları ekonomik ve sosyal sahada kalkındırmak için komisyonlar kurmaya, gizli ve sistemli hareket etmeye başlamıştır.[46] Örneğin; Yunanistan, Kıbrıs Rum okulundaki öğretmenler ile kendi öğretmenleri gibi ilgilenip, bu öğretmenlerin Yunanistan'da kurs almalarını sağlamıştır. Yunan öğretmenlerine Kıbrıs Rum okullarında, Kıbrıs Rum öğretmenlerine de Yunanistan'daki okullarda görevler vermiştir.[47]

1929 senesinde İngiltere'de İşçi Partisinin iktidara gelmesi üzerine, Rumlar Londra'ya bir heyet göndererek Anayasa'da değişiklik yapılması ve Rumların üstünlük sağlamaları teklif edilmiştir. İşçi Partisi bu talepleri ret etmiştir. Hükümetin bu cevabına rağmen Rumlar, kendilerine taraftar İngilizler tarafından teşvik edildi.[48]

Ada'nın ekonomik durumunun zaman geçtikçe bozulması ve ardından ekonomik sıkıntıların başlaması, Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması hususundaki düşüncelerin devamlı olarak yayılması adada yaşanacak bir isyan hareketinin habercisi olmuştur.[49]

Kıbrıs Adasının İngiliz yönetimine geçmesinden sonra meydana gelen ilk hareketlilik 20 Ekim 1931 tarihinde Rumların Limasol'da gerçekleştirdikleri mitinglerle ortaya çıkmıştır. Rumlar bu mitingler esnasında İngilizlere ait ev ve dükkânlara saldırmışlardır. Bu yaşanan olaylar sırasında 23'ü Türk olmak üzere 68 kişi yaralanmış ve 10 kişi de hayatını kaybetmiştir.[50]İngiliz bayrakları indirilip yerine Yunan bayrakları asılmış, resmi binalar ve araçlar yakılıp yıkılmıştır. Rumlar, 1931 İsyanında Yunanistan ile birlikte İstanbul Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin de desteğini almıştır.[51] Kıbrıs'ta yaşayan Türk nüfusu ise isyanın bastırılması için İngiltere'ye yardımcı olurken aynı zamanda İngiltere isyanın bastırılması amacıyla

[46] Manizade, *a.g.e.*, s.13.
[47] Manizade, *a.g.e.*, s.13,14.
[48] Alasya, *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, s.143-144.
[49] Mütercimler, *a.g.e.*, s.34-35
[50] Ahmet Gülen, "İnönü Hükümetleri'nin Kıbrıs Politikası",*Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı:50, Güz 2012, s.391.
[51]Turgay Bülent Göktürk, "Rumların Kıbrıs'taki Enosis İsteklerinin Şiddete Dönüşmesi: 1931 İsyanı; Öncesi ve Sonrası",*ÇTTAD,* VII/16-17, 2008 / Bahar-Güz, s.344.

Mısır'dan da askeri yardım almıştır.[52] İngiltere isyanın sona ermesinin ardından adada sıkıyönetime geçip kendince bir takım tedbirler almıştır. 400 kişi tutuklanmış, isyanı başlatan elebaşları ve kışkırtıcı rol oynayan Yunan Konsolosu Kyrou, adadan sürülmüş, basına sansür uygulamış, siyasi faaliyetleri ve Yunan bayrakların çekilmesini yasaklamıştır. [53] Kilise çanlarının çalınması yasaklanmış, köy muhtarlarının vali tarafından atanması kararlaştırılmış ve Kıbrıs Anayasası askıya alınmıştır[54].Fakat alınan bu tedbirler adadaki Türk nüfusuna yapılan büyük bir haksızlıktan başka bir şey olmamıştır. İngiltere,1935-1936 öğretim yılında yeni bir müfredat hazırlayarak, Türkiye'den getirilen okul kitaplarının okutulması yasaklanmıştır. Bu uygulamadaki amaç, Türk çocuklarının Türkiye Cumhuriyeti ve tarihini öğrenmelerini engellemektir. Yani adada yaşayan Türk nüfusu katılmadığı eylemlerin sonuçlarına katlanmak zorunda kalmıştır.[55]

1931 İsyanı'nda Rumlar, adada yaşayan Türk nüfusuna da gözdağı vermiştir. Türkler, böyle bir isyanın zamanla kendileri için de olumsuz sonuçlar doğuracağını düşünerek, Kıbrıslı Rumların Enosis faaliyetlerine yönelik İngiltere'ye Enosis'i kınayan ve eleştiren bildiri hazırlayıp göndermişlerdir.[56] Bu benzeri tepkiler ve uyarılar ilerleyen zamanlarda da devam etmiştir

Kıbrıs'ta yaşanan bu hadiseler döneminde Türkiye'de, Mustafa Kemal Atatürk Lozan Barış antlaşmasında arta kalan sorunların çözüme kavuşması için tarafsız bir dış politika sürdürmeye çalışmıştır. Komşu devletlerle ve diğer devletlerle iyi ilişkiler kurmaya gayret eden Atatürk, özellikle de Balkanlarda ve Orta Doğu'da ittifaklar kurmaya önem vererek, ülkenin güvenliğini garanti altına almayı amaçlamıştır. [57] İlerleyen süreçte Yunanistan Başbakanı Venizelos'un Türkiye ziyareti ve imzaladığı dostluk Misakı, Ticaret ve İkamet Mukavelesi, Türk- Yunan dostluğunun çekirdeğini oluşturup, Balkan Paktı'nın da temellerini atmıştır.[58] Bu antlaşmadan sonra Yunanistan Başbakanı Venizelos'un Türkiye Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'i Nobel Barış Ödülü için aday gösterdiğine dair Mustafa Kemal'e

[52] Manizade, *a.g.e.*, 26.
[53] İsmail, *a.g.e.*, s.21.
[54] İzzet Öztoprak, "Kıbrıs'ta 1931 İsyanı ve Yankıları",*Belleten CLXII*, Ankara, 1998, s.229.
[55] Öztoprak, *a.g.m.*, s.346.
[56] Göktürk, *a.g.m.*, s.131.
[57] Bekarlar, *a.g.e.*, s. 26.
[58] Bekarlar, *a.g.e.*, s. 27,28.

gönderdiği mektup, Türk-Yunan İlişkileri açısından önemli bir durum arz etmektedir[59].

Aynı zamanda Atatürk, Türkiye'nin Kıbrıs ile olan ilişkisine vurgu yaparak önemli bir konuşmasında *"Efendiler, Kıbrıs düşman elinde bulunduğu sürece ikmal yollarımız tıkanır. Kıbrıs'a dikkat ediniz. Bu ada bizim için çok önemlidir."* diyerek, Türkiye'nin Kıbrıs'la olan ilişkilerini kuvvetlendirmesi ve adada gelişen olayların yakından takip edilmesi gerektiğini belirtmiştir.[60] Bu sözlerden anlaşıldığı üzere, Atatürk Kıbrıs'ın stratejik konumuna doğrudan vurgu yapmaktadır. Hem Akdeniz hem de Yakındoğu ticaret yolunun denetiminde önemli bir ikmal yolu olan adanın, Türkiye'nin kendisine gelebilecek herhangi bir saldırı karşısında arz ettiği önem açıkça ifade edilmektedir.

Türkiye'nin Birinci Dünya savaşında aldığı darbe ve arkasından Kurtuluş savaşı gibi ağır bir savaş atlatması, ülkeyi maddi ve manevi yönden oldukça yıpratmıştır. Bu yaşanılanlardan ötürü Atatürk devletin durumunu ve çıkarlarını dikkate alarak ülkeyi daha fazla kayba uğratmayacak, dış politika uygulamaya çalışmış, bunun bir örneği olarak da Balkanlar'ın ve Akdeniz'in güvenliğini sağlamak amacıyla Yunanistan ile iyi anlamda diplomatik ilişkiler kurmayı başarmıştır. Fakat Atatürk'ün sağlığında devam eden ılımlı Türk- Yunan ilişkileri İkinci Dünya savaşı ile birlikte Enosisci Rumların gayretleriyle bambaşka bir hal almaya başlayacaktır. Atatürk sağlığında Kıbrıs'ın Türkiye için önemini de vurgulayarak, Kıbrıs adasının Türkiye'ye düşmanlık besleyen bir ülkenin elinde olmasının bütün ikmal yollarını kapatacağını bunun ülke güvenliğinin tehlikeye gireceği anlamına geldiğini, Kıbrıs'ın başka devletlerin egemenliğinde olduğu sürece Anadolu'nun tehdit altında olacağını belirterek, ne olursa olsun Kıbrıs'ın düşman elinde olmaması gerektiğini söylemiştir.[61]

---

[59] Esra S. Değerli, "Türkiye'nin Balkan Ülkelerine Yakınlaşma Çalışmaları; Balkan Paktı."*Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(2),* s.127.

[60] Mehmet Kaya, "Atatürk Döneminde (1923-1938) Türkiye- Kıbrıs",*Atatürk Araştırmaları Merkezi Yayınları Uluslar Arası Boyutlarıyla Kıbrıs Meselesi ve Geleceği Uluslararası Sempozyumu*, Baskı Sayısı 500, Diyanet Vakfı Matbaası, 11-13 Aralık 2014, Ankara, s. 43.

[61] İsmail, *a.g.e.,* s.37.

1945-1950 Arasında Türkiye'nin Kıbrıs Politikası

II. Dünya savaşı döneminde İsmet İnönü'nün yönetiminde bulunan Türkiye'nin dış politikasının temel hedefi komşu devletlerle, Balkan ve Orta Doğu Devletleri ile yakın ilişkiler kurmaya çalışmak, böylelikle herhangi bir askeri saldırı karşısında etrafında ortak güvenlik sistemi kurmak ve uluslararası ilişkilerde sorunları barışçıl yollarla çözmek olmuştur. Savaş döneminde izlenen bu dış politika Türkiye'yi savaştan uzak tutmayı başarmıştır. Fakat savaş sonunda gelişen yeni uluslararası politika Türkiye'nin yalnız kalmasına sebep olmuştur. Savaşın sonuna doğru, Rusya'nın Boğazlar konusunda Türkiye'ye nota vermesi, yalnız kalan Türkiye'yi Batı ile ittifak arayışına itmiştir. İsmet İnönü, Batılı devletlere ayak uydurma çabaları ile Türkiye'de demokrasi adına adımlar atmaya başlamıştır. 19 Mayıs 1945 tarihinde siyaset ve fikir hayatında demokrasi prensiplerinin daha büyük ölçüde hüküm süreceğini açıklayarak, demokrasi yolunda teşvik etmiştir. 1945 yılında Celal Bayar'a yeni bir parti kurma hususunda da talimat vermiştir. Hem dış meseleler hem de iç meseleler nedeniyle Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan, Fuat Köprülü, Cumhuriyet Halk Partisi kadrosundan ayrılarak 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti'nin kurucuları olmuşlardır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası başlayan yeni dönemde Türk- Yunan ilişkileri sorunsuz bir şekilde devam etmiştir.[62] Savaş sonunda Yunanistan da Türkiye ile aynı ittifak grubunda yer almıştır. Fakat10 Ocak 1947'de Paris'te imzaladığı barış antlaşması ile İtalya, Osmanlı Devletinden aldığı On iki adayı Yunanistan'a devretmek zorunda kalınca Yunanistan, Türkiye ile olan iyi ilişkilerini bir kenara bırakarak On iki adayı elde etmenin hevesiyle gözünü Kıbrıs'a dikmiştir.[63] Türkiye ise yakın ilişkilere güvenerek Yunanistan'ın Kıbrıs ile ilgili olumsuz bir tutum içerisinde olmadığı düşüncesindedir. Aynı zamanda Türkiye'de İngiltere'nin Kıbrıs'ı başka bir devlete devretmeyeceği düşüncesi vardır. Türkiye'nin Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak Kıbrıs konusuyla ilgili olarak kamuoyunda *"Kıbrıs Meselesi diye bir mesele yoktur."* açıklaması yapmıştır. Aynı şekilde 1950 seçimlerinde iktidara gelen Demokrat Parti Hükümeti de CHP gibi aynı tavrı sürdürmeye devam edecektir.

---

[62] Bekarlar**,** *a.g.e.*,s.81.
[63] Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980),* Türkiye İŞ Bankası Kültür Yayınları, 5. Baskı, Ankara, 1988, s, 529

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonrası gelişen olaylar neticesinde Kıbrıs konusunda hazırlıksız olmakla birlikte Yunanistan ile iyi ilişkileri devam ettirme gayretiyle göstermiş olduğu ılımlı tavra karşılık, Kıbrıslı Rumlar Enosis faaliyetlerine tekrar başlayacaktır**.** Sovyet Rusya'nın Doğu Akdeniz'e sarkma arzusunu gerçekleştirmek için, Kıbrıs'a kendi yetiştirdiği Rum komünistlerini göndermesi ve AKEL'in (Emekçi Halkın İleri Partisi) kurulmasını sağlamasıyla Rum halkının Enosis isteklerini daha da canlandıracaktır. Kıbrıslı Türkler de AKEL ve kilisenin Enosis çabaları karşısında siyasi örgütlenmelere başlayacaktır. 1931 isyanından sonra her türlü siyasal faaliyetlerin yasaklanmış olduğu adada, İngiliz yönetimi 1941 yılında yerel yönetimler için seçim çalışmalarına izin vermiştir. Bu izinden sonra adada siyasi çalışmalara başlanmıştır. AKEL, 1943 yılında yapılan belediye seçimlerinde Limasol ve Magosa'nın belediye başkanlığını kazanmıştır. 1946 belediye seçimlerinde de AKEL kazanmıştır.[64]

1943 Belediye seçimlerinde Kıbrıslı Türkler arasında kişisel nitelikte bölünmeler olmuştur. Seçimlerde Türkler arasında ileri kanadın temsilcisi olarak adlandırılan Necati Özkan'ın karşısında Türk Konsolosluğu'nun teşvikiyle Fazıl Küçük yer almıştır ve 1943 belediye seçimlerini Küçük kazanmıştır. Fakat AKEL ve kilise işbirliği ile sıklıkla gündeme getirilen Enosis isteklerinden dolayı hem Necati Özkan'ın hem de Fazıl Küçük'ün birlikte yer aldıkları Kıbrıs Adası Türk Azınlığı Kurumu (KATAK) kurulmuştur. KATAK'ın kuruluş amacı 3. Maddesinde şu şekilde açıklanmıştır: *"Cemiyetin maksadı Kıbrıs Türk azınlığının haklarını aramak, ilmi iktisadi ve sınaî seviyelerini yükseltmek ve umumiyetle Kıbrıs Türklerinin menfaatlerini temine çalışmaktır*". Fakat bu birliktelik kısa ömürlü olmuş ve Fazıl Küçük İngiliz politikasına karşı daha sert bir politika sürdürülmesi gerektiğini düşünerek KATAK'dan ayrılıp 23 Nisan 1944 tarihinde Kıbrıs Milli Türk Halk Partisini (KMTHP) kurmuştur. Partinin genel olarak amacı Enosis ve muhtariyete karşı çıkmaktır. Devam eden Enosis mücadeleleri Kıbrıs Türk İşçi Birliği'nin kurulmasına sebep olmuş, bu birliğinin çağrısıyla da KATAK, KMTHP, Türk Çiftçiler Birliği ve Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Kurumu 23 Aralık 1945 tarihinde "Kıbrıs Türk Kurumlar Birliği" adı altında bir araya gelmişlerdir. İngiltere'de İşçi Partisinin iktidara gelişi ve sömürgelere karşı yumuşaması Rumları Enosis

[64] Fahir H. Armaoğlu, *Kıbrıs Meselesi 1954-1959 (Türk Hükümeti ve Kamuoyunu Davranışları),* 1. Baskı Ankara, 1963, s.6.

konusunda harekete geçiren bir diğer etken olmuştur. Hatta 1947'de bir kurul, İngiliz Sömürgeler Bakanından *"Yunanistan'a ilhak"* istemiştir. [65] Kıbrıs'taki Rum komünistlerin çıkardığı iç savaştaki amaç, Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlayarak Doğu Akdeniz'de Batılı devletlerin durumunu zayıflatmak, İngiltere'nin elinde olan Kıbrıs'tan İngiltere'yi çıkartmak ve adayı komünist üssü haline getirmektir.[66]Bu faaliyet ve davranışlara karşı duyulan tepkiler Türk halkı tarafından hem Türkiye'de hem de Kıbrıs'ta yapılan mitinglerle gündeme gelmeye başlayacaktır. "Ayasofya Mitingleri" olarak tarihte yer alan mitingler bu alanda gerçekleştirilen en önemli girişimlerin başında yer almaktadır. İlk olarak 28 Kasım 1948 tarihinde, ikincisi 11 Aralık 1949 tarihinde Lefkoşa'da gerçekleştirilmiş olan bu mitinglere binlerce Kıbrıslı Türk katılmıştır. Başta Dr. Fazıl Küçük ve Rauf Denktaş olmak üzere ileri gelen Kıbrıslı Türkler konuşmalar yapmıştır. Bu konuşmalarında 15 bin Türk, Kıbrıs Rumlarının Yunanistan'a ilhak ve muhtariyetlerinin tamamıyla Türklüğün mahvına sebep olacağını ve adanın düzenini bozacağını dile getirmişlerdir.[67]Fazıl Küçük 6 Kasım 1949 tarihinde KATAK ve KMTHP'yi birleştirmiş ve iki gruba "Kıbrıs Türk Birliği" adını vermiştir. Kıbrıslı Türkler arasındaki muhalif sesler bir araya gelerek Dr. Fazıl Küçük'ü tek lider haline getirip, Kıbrıs sorunuyla hep birlikte mücadele etmeye karar vermişlerdir.

Kıbrıs'ta vaziyet bu şekilde devam ederken aynı zamanda Türkiye'de de Kıbrıs'a ilişkin haberler yayılmaya başlamış, Ankara ve İstanbul başta olmak üzere Malatya, Balıkesir, Hatay, İzmir gibi diğer illerde Enosis karşıtı mitingler düzenlenmiştir. Bunların devamında da Türk basınında Sedat Simavi'nin Hürriyet gazetesiyle başını çektiği "Kıbrıs Türk'tür" hareketi Kıbrıs konusunda geniş kitleleri duyarlı hale getirerek "Kıbrıs Koruma Cemiyeti", "Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti", Kıbrıs Türk'tür Derneği" gibi oluşumlar meydana gelmiştir. [68] Rumların bu olumsuz tavırlarına rağmen İngiltere'de Mayıs 1948 yılında Kıbrıs'a verilecek olan muhtariyetin anayasasını ilan etmiştir. Bu anayasaya göre 22 kişilik yasama meclisinde üyelerin dördü Türk olacaktır. Dört kişiden oluşacak yürütme kurulunda da dört üyeden birisi Türk olacaktır. Fakat AKEL ve Kilisenin yönlendirdiği Rum halkı bu teklifi kabul

[65] Salahi Sonyel, *Türk-Yunan Anlaşmazlığı*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayınları, Ankara 1985,s.49.
[66] Armaoğlu**,** *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi,* s,529
[67]Dilek Yiğit Yüksel, "Kıbrıs Türk Milli Mücadelesi (1914-1958)", *ÇTTAD***,** VIII/18-19, (2009/Bahar-Güz), s. 168**.**
[68]Fevzi Çakmak,"Türk Kamuoyunda Kıbrıs Algısı, : 1958 Yılı Kıbrıs Mitingleri**",** *Kıbrıs Türk Kültür Derneği II. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu***,** İzmir, 21 - 25 Ekim 2010, s.2,3.

etmemiştir. 15 Ocak 1950 tarihinde Rumlar Kilise kontrolünde *"Yunanistan'la birleşmeyi talep ederim.", "Yunanistan'la birleşmeye karşıyım."* şeklinde oylamayı ihtiva eden bir plebisit hazırlamışlardır.

Plebisit kiliselerde papazların gözlerinin önünde yapılarak %90'ın üzerinde bir oranda kabul görmüştür. Böyle bir plebisit daha önce dünyada görülmemiştir.[69]Zaten İngiltere ve Türkiye tarafından bu oylama kabul edilmemiştir.[70]

18 Ekim 1950 tarihinde Kıbrıs Ortodoks Kilisesi Başpiskoposluğuna getirilen Makarios III, Enosis faaliyetlerini daha da canlandıracak ve Rum Kiliselerinde Kıbrıs'ın Yunanistan'a katılacağı haberleri yayılmaya başlayacaktır. [71] Kıbrıs Başpiskoposu seçildiği zaman Makarios şu şekilde yemin etmiştir:

> *"Milli egemenliğimizin elde edilmesi için çalışacağıma ve Kıbrıs'ı anavatan Yunanistan'a ilhak politikasından asla sapmayacağıma ant içerim "*[72]

Bu gerilimler artarak devam ederken Türkiye içinde bulunduğu Soğuk Savaş ortamında Kıbrıs Konusunda Lozan'da alınan kararın devamından yana tavır takındı. Yani Türkiye, adanın İngiltere'de kalması taraftarıdır. [73] Türkiye'de 1950 genel seçimlerini Demokrat Parti kazandı. Demokrat Parti ile birlikte, dış ilişkilerde Kıbrıs meselesi gündemdeki yerini korumaya devam edecek ve bu mesele Demokrat Parti hükümetini ve Türk halkını oldukça meşgul edecektir.

---

[69] Alasya, *a.g.e*., s.165,166.
[70] Atalay, *a.g.e.*,s.68.
[71] Hüseyin Tosun,"Türkiye'de Demokrasi Sürecinin Gelişimine Genel Bir Bakış," *Atatürk araştırmaları Merkezi Dergisi*, Cilt: XVIII, Sayı:52, Mart 2002, s.218.
[72] Sonyel, a.g.e.,, s.49.
[73] Armaoğlu, *a.g.e*., s.530

BÖLÜM 1

1950-1955 YILLARI ARASINDA KIBRIS KRİZİ

1.1.Demokrat Parti'nin Kıbrıs Politikası

Demokrat Parti (DP), 7 Ocak 1946 tarihinde kurularak 21 Temmuz 1946 tarihinde yapılan ilk genel seçimlerde yaklaşık 60 milletvekili kazandırarak T.B.M.M'ye girmeyi başarmıştır. 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan serbest seçimlerde yeni seçim kanununa uygun olarak uygulanan *"Çoğunluk Sistemi"* gereğince oyların yaklaşık % 55'ini alarak ve 408 milletvekili ile iktidara gelmeyi başarmıştır. CHP. % 40 oy almasına rağmen *"Çoğunluk Sistemi"* gereğince 69 milletvekili çıkartarak 27 yıllık iktidarlığını kaybetmiştir.[74]

Demokrat Partinin iktidara gelmesiyle birlikte partinin kurucularından Celal Bayar Cumhurbaşkanı, Adnan Menderes Başbakan, Refik Koraltan T.B.M.M Başkanı ve Fuat Köprülü de Dışişleri Bakanı olmuştur.

Demokrat Parti'nin iktidara geldiği zamanlar dış politikada önemli gelişmelerin, yaşandığı yıllardır. İkinci Dünya Savaşı sonrası başlayan iki kutuplu dünya içinde Türkiye savaş sonrasında Batılı ülkelerle işbirliği yolunu seçmiş Amerika Birleşik Devletleri ve onun müttefiki olan diğer ülkelerle ikili ve çoklu ittifaklar ve anlaşmalara dâhil olmuştur. Türkiye bu dönemde Birleşmiş Milletlere destek amaçlı Kore Savaşı'na asker göndererek ileride NATO'ya üyeliğini kabul ettirmeyi başarmıştır. Sovyet Rusya baskısının özellikle 1950'li yıllarda Balkanlarda artması Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya ittifakının imzalanmasına sebep olmuştur. Fakat bu ittifak 1955 yılında Türk-Yunan gerginliğinin başlamasıyla değişik bir hal alacaktır. Demokrat Parti döneminde Türkiye'nin dış politikasında gündemde olan Kıbrıs Meselesi, Türkiye'nin ve Türk milletinin milli politikası ve davası haline gelmiştir. CHP gibi DP'nin de hükümet programlarının içerisinde Kıbrıs ile ilgili herhangi bir düzenleme yoktur. Demokrat Parti iktidarının yeni Dışişleri bakanı Fuat Köprülü de eski CHP Dışişleri Bakanı Necmettin Sadak gibi, Türkiye'de bir Kıbrıs meselesinin söz konusu olmadığını, Yunanistan'ın da Kıbrıs ile resmen

[74]Armaoğlu, *a.g.e.*, s.541.

uğraşmadığını söylemiştir.[75] Köprülü, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde "*Kıbrıs Meselesi diye bir mesele yoktur*" derken, Türk hükümetinin sergilemiş olduğu sakin tutum, Enosis taraftarları olan Yunanların ve Kıbrıslı Rumların hoşuna gidecek ve Enosis emellerini gerçekleştirmek adına işlerine yarayacaktır. 1950'de başlayan Rum kiliselerindeki hareketlenmeler Makarios'un Rum Ortodoks Başpiskoposu seçilmesiyle daha da hız kazanacak ve Makarios, Enosisi destekleyecektir [76]

Demokrat Parti iktidara geldiği ilk yıllarda ittifak arayışları sebebiyle göstermiş olduğu ılımlı tavır ve sorun çıkartmama siyasetine rağmen Yunan Başbakanı Venizelos'un 16 Şubat 1951 tarihinde Kıbrıs adasının Yunanistan'a katılmasından bahsetmesi üzerine Dışişleri Bakanı Köprülü 24 Şubat 1951 günü TMMM' de şu sözleri dile getirmiştir:

> *"Doğu Akdeniz statüsünde herhangi bir değişiklik olduğunu veya olacağını sanmıyorum. Yalnızca şunu açıkça söyleyebilirim ki kendisiyle en yakın dostluk ilişkileri kurduğumuz ve hakikaten dünyanın bugün ki durumunda demokrat milletleri tehdit eden savaş afetleri karşısında Yunanistan'la Türkiye aşağı yukarı yazgı birliği etmiş durumdadır."*[77]

4 Temmuz 1952 tarihinde Atina Radyosunda yayınlanan bir programda Yunanistan'ın tutumu şu şekilde anlatılmıştır. *"Atina Başpiskoposu Spiridon ve beraberindekiler Venizelos'u ziyaret etmiş, Kıbrıs Adası'nın anavatan'a ilhakına engel olan idarenin ne kadar devam edeceğini sormuş ve nüfusun %90'ının Yunanistan'a ilhakı şiddetle arzu etmekte olduğunu belirterek konunun Birleşmiş Milletler Konseyi'ne götürülmesini istemiştir. Cevap olarak da Venizelos, Yunan hükümetinin Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı için elinden geleni yapmaya devam edeceğini ve gerektiğinde Birleşmiş Milletler'e müracaat edilebileceğini bildirmiştir. Bugün (4 Temmuz 1952), Atina'da ve bütün Yunanistan'da, İngiltere'nin Kıbrıs meselesinde takındığı tavrı protesto eden büyük bir gösteri yapılmıştır. Kilise, matem işareti olarak çanlarını çalarken, halk sokağa çıkmamış, resmi ve resmi olmayan işyerleri, okullar kapanmış, deniz, kara ve hava seferleri durdurulmuştur. Kıbrıs*

[75] Gülen, *a.g.m.*, s.392.
[76] Değerli, *a.g.m.*, s.88
[77] Bekarlar,*a.g.e.*, s.83.

başpiskoposu, Amerika büyükelçisine de muhtıra vererek, Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı için Amerika'nın desteğini istemiştir."[78]

Yaşanan bu gelişmeler neticesinde 29 Eylül 1952 tarihinde Kıbrıs Türk Kurumlar Federasyon başkanı Faiz Kaymak, Türkiye'ye gelip Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü ile görüşerek mevcut durumu izah etmiştir. Buna karşılık Kaymak, Köprülü'den şu cevabı almıştır:

> *"Türkiye'nin düşmanı çok. Türkiye sağlam kaldıkça Kıbrıs Türkleri de sağlam kalır. Şimdi Yunan dostluğu vardır. Dostluklar zaruridir. Fakat sizinle alakamızı kesmeyeceğiz. Adada banka, sigara fabrikası ve gazeteler kurulmasına destek olacağız. Öğretmen göndereceğiz."*[79]

Bu açıklamayla hem Türk- Yunan ilişkilerine hem de Kıbrıs'ta yaşayan Türk nüfusunun sorunlarına kayıtsız kalınmadığını belirtmiştir.

Kıbrıs Sorunu 1953 yılında Yunanistan'da Papagos'un iktidara gelmesiyle tekrar gündemde yerini almaya başlamıştır.[80]Papagos, Kıbrıs'ta ve dünyada yoğun çabalar harcayarak Enosis'i gerçekleştirmeye yönelik *"Self Determination"* yani Kıbrıslı Rumlara kendi geleceğini kendisinin tayin hakkının tanınmasını istemiştir. Bunun için de 16 Ağustos 1954 günü Kıbrıs konusu Yunanistan tarafından ilk kez Birleşmiş Milletlerin gündemine taşınmış ve bu durum meselenin uluslararası bir sorun haline dönüşmesine sebep olmuştur.

1.2.Kıbrıs Meselesi'nin Birleşmiş Milletlerin Gündemine Taşınması

Başpiskopos Makarios 4 Şubat 1950 tarihinde Enosis'i gerçekleştirmeye yönelik Self- Determination çalışmalarına başlamış, Yunanistan'ın tahriki ile Enosis için gayri resmi bir plebisit gerçekleştirmiştir. Plebisite toplam 224.700 Rum katılmış ve oylamaya katılan 215.000 (Adada yaşayan Rum Nüfusun %96'sı) Rum Enosis lehine oy kullanmıştır.[81]

1951 yılına kadar Yunanistan Kıbrıs Meselesini resmen benimsemiş olmakla birlikte fiilen hiçbir harekette bulunmamıştır. Sofokles Venizelos 1 Şubat 1951 tarihinde

[78] Yüksel, *a.g.m.*, s.168,169.
[79] Yüksel, *a.g.m.*, s. 169.
[80] Gülen, *a.g.m.*, s.392.
[81] Tarakçı, *a.g.m.*, s.25.

verdiği demeçte Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhak edilmesi gerektiğini resmi olarak gündeme getirmiştir.[82] Bundan sonraki süreçte de mesele Yunanistan'ın devlet politikası haline gelmiştir.

Başpiskopos Makarios, 15 Ocak 1952 tarihinde plebisitin 2. yıl dönümünü mahalli hükümetin toplantı yasağına uymayarak Panerомeni Kilisesinde tören eşliğinde kutlayarak, Rum gençliğini harekete geçmeye davet etmiştir Bu davete karşılık olarak da Rum gençliği ilhak lehine gösteriler düzenleyerek polisle çatışmaya girmişlerdir. Kıbrıs'ta bu problemler yaşanırken Yunan Başbakanı Sofokles Venizelos, Ankara'da bulunmaktadır. Venizelos, Ankara'da Yunanistan'da son günlerde yapılmakta olan mitinglerin İngiltere aleyhine olup, Türkiye'ye yönelik olmadığını söyleyerek, ikiyüzlü bir tavır sergilemiştir. Venizelos, aynı şekilde NATO devletlerinin Lizbon'da gerçekleştirdikleri toplantıda da 22 Şubat 1952 tarihinde Kıbrıs Meselesinin Türkiye ile değil Yunanistan ile İngiltere arasında bir problem teşkil ettiğini belirtmiştir. Fakat 1952'de AKEL Partisi'nin Sovyet Rusya'nın emri ile *"Kıbrıs'ın silahtan tecrit edilmesini"* talep etmesi üzerine bu mesele'nin Venizelos'un dediği gibi sadece İngiltere ve Yunanistan'ı ilgilendiren bir mesele olmadığını, hatta mesele'nin Türkiye'yi ve dünya barışını da yakından ilgilendirdiğini ortaya koymaktadır.

Başbakan Adnan Menderes'in Yunan Başbakanı Venizelos'a Ankara ziyaretinde Kıbrıs Sorunu'nun Türk-Yunan dostluğu çerçevesinde çözüme kavuşturulabileceğini söylemesi Yunanistan'ın Kıbrıs konusunda atacağı adımlara cesaret verecek ve Ankara'nın o dönem Kıbrıs ile ilgili bir kaygı taşımadığını gösteren tavrı Yunanistan'ı Kıbrıs konusunda daha çok cesaretlendirecektir.[83] Venizelos, 8-16 Haziran 1952 tarihinde Türkiye ziyaretinden sonra Atina'ya döner dönmez Kıbrıs'ı Yunanistan'a İlhak Cemiyeti'nin şeref başkanlığını kabul etmekten geri kalmayıp, Atina'da bulunan şubenin başkanlığına da Atina Başpiskoposunu getirmiştir.[84] Daha sonra Birleşmiş Milletlerde 24 Kasım 1952 tarihinde yaptıkları oturumda Yunan Delegesi Dimitrios Lambros, Kıbrıs'ta yaşayan Rum halkı için halkların kendi mukadderatını kendilerinin tayinini (self-determination) hakkının Kıbrıs'a da tatbik edilmesini istemiştir. Fakat bu isteğe Türk delegesi Adil Derinsu karşılık vererek,

[82] Tarakçı, *a.g.m.*, s.27.
[83] Bekarlar, *a.g.e.*, s.84.
[84] Tarakçı, *a.g.m.*, s.28.

Kıbrıs'ta sadece Rumların yaşamadığını ve yüzyıllardan beri Türklerinde bölgede yaşamlarını sürdürdüğünü, bu sebepten dolayı aynı hakların Türk vatandaşlara da verilmesini istemiştir. Bu iddialar 24 Kasım 1952 tarihindeki oturumda kabul görmemiştir.[85]

1953 yılında Yunanistan'da iş başına gelen Mareşal Papagos Hükümeti Mayıs 1954'te İngiltere'ye yapmış olduğu müracaatla Kıbrıs adasının 22 Ağustos tarihine kadar Yunanistan'a devredilmesini talep etmiş, devir yapılmadığı takdirde konuyu Birleşmiş Milletlere götürmek suretiyle uluslararası bir mesele haline getireceğini belirtmiştir. Bu bildirinin yayınlandığı günün akşamı Atina Üniversitesi öğrencileri bir araya gelerek İngiltere aleyhinde gösteriler yapmışlar, İngiliz bayrağını yırtarak Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını istemişlerdir.[86]

Yunanistan'da Kıbrıs için bu kadar hareketlilik söz konusu iken Türk hükümetinin bu kadar sessiz kalmasına Zonguldak Milletvekili Abdurrahman Boyacıgiller dayanamayıp Dışişleri bakanı Fuat Köprülü'ye durum hakkında bir yazılı soru yöneltmiştir. Köprülü, 1 Nisan 1954 günü verdiği cevapta Kıbrıs'ın halen İngiltere'ye ait olduğunu belirterek, günün birinde Kıbrıs'ın İngiltere ile müzakere mevzusu halinde adada çok sayıda Türk yaşadığından, Türkiye'nin da ada üzerinde söz hakkına sahip olduğunu ve zaten Türkiye'nin adanın statüsünde değişiklik yapılmasına müsaade etmeyeceğini söylemiştir. [87] Fuat Köprülü Papagos'un bildirisine cevaben de iki devlet arasındaki dostluğun zedelenmemesi için Yunanistan Dışişleri Bakanı ile yapmış olduğu görüşmede şu cümleleri dile getirmiştir:

> *"Birden bire ortaya bir Kıbrıs sorunu çıkartmaktasınız. Sizden çok rica ediyoruz bunu yapmayın. Mareşal Papagos Yunan tarihine şanlı bir komutan, büyük bir devlet adamı olarak geçecektir… Sizden Atatürk ve Venizelos'un büyük ızdıraplar pahasına tarihi yenerek kurdukları Türk Yunan dostluğu adına yalvarıyorum. Hiç yoktan ortaya bir Kıbrıs sorunu çıkartmaktan vazgeçin. Çıkarırsanız bizi karşınızda bulacaksınız. Ve*

[85] Tarakçı, *a.g.m.*, s.28.
[86] Tarakçı, *a.g.m.*, s.29.
[87] Fahir H. Armaoğlu, *Kıbrıs Meselesi (1954-1959)*,…s.51.

bütün Türkiye tek bir vücut halinde dimdik önünüze çıkacaktır. Bu Türk-Yunan dostluğunun sonu olacaktır, yapmayın bunu."[88]

Yunanistan'ın bu hareketliliği karşısında Türk hükümetinin tutumu bu şekildeyken Yunan bildirisi Türk kamuoyunda geniş yankılar uyandırmıştır. Türk gençliği mesele üzerindeki dikkatini hiç azaltmamış, İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği o tarihte Türkiye'ye ziyarete gelen elli Kıbrıslı öğrenci grubuna öğlen yemeğinde Kıbrıs'a her daim destek olacakları konusunda konuşma gerçekleştirmişlerdir. Aynı öğrenci grubu 10 Nisan 1954 günü İzmir'e gittiğinde de Türk Talebe Federasyonu ve İzmir Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Talebe Derneği tarafından Kıbrıs toplantısı tertip edilmiştir. Toplantı sonucunda Kıbrıs konusunda ortak beyanname yayınlamışlardır. Beyannamede Kıbrıs'ın her şeyden önce Türk toprağı olduğu ve Türkiye'nin ayrılmaz parçası olduğu, Yunanistan'ın Türkiye ile dost kalabilmesi için İlhak meselesini unutması gerektiğini açıklamışlardır[89]

Rum tarafında Enosis sesleri yükseldikçe Kıbrıslı Türkler Dr. Fazıl Küçük, Faiz Kaymak gibi ileri gelenler etrafında toplanarak örgütlü mücadelelere başlamışlardır. 10 Nisan 1954 günü bir taraftan da Türk kamuoyu Sedat Simavi'nin "Hürriyet" gazetesinin Kıbrıs ile ilgili sürekli olarak yaptığı yayınla soruna sahip çıkmış, sorunun gündemde kalmasını sağlayarak Türk toplumu arasında genişlemesini sağlamıştır. 1953 yılında Türkiye Milli Talebe Federasyonu, 21 Nisan günü Kıbrıs günü ilan etmesinden dolayı 21 Nisan 1954 yılında İstanbul ve Ankara'da Kıbrıs günü kutlamaları için büyük mitingler düzenlemiştir. Türkiye Milli Talebe Federasyonu Başkanı Mesut Ülkü Kıbrıs Günü için böylelikle Kıbrıs'a olan bağlılıklarını ve uyuyor zannedilen Türk gençliğinin bu gibi meselelerdeki hassasiyetini göstermiş olduklarını söylemiştir. Mesut Ülkü, emanet olarak İngiltere'ye verilen Kıbrıs'ın geri alınıncaya kadar her yıl seslerini İstanbul, Ankara ve İzmir'den duyurmaya çalışacaklarını belirtmiştir. Son olarak *"Kıbrıs Türk'tür, Türk Kalacaktır*" demiştir.[90]

Aynı gün Ankara'da düzenlenen toplantıda Türkiye Milli Talebe Federasyonu ve Kıbrıs Türk'tür derneğine mensup kişiler de yaptıkları konuşmalarda Kıbrıs'a

[88] Fahir H. Armaoğlu, *Kıbrıs Meselesi (1954-1959),* …s.52.
[89] Fahir H. Armaoğlu, *Kıbrıs Meselesi (1954-1959),* …s.52.
[90] Fahir H. Armaoğlu, Kıbrıs Meselesi (1954-1959),…s.53.

anavatanın bağlılığının ve Kıbrıs'ın Anadolu'nun ayrılmaz bir parçası olduğunu belirtmişlerdir.[91]

Mayıs ayı başlarından itibaren Kıbrıs konusunda Yunanistan'ın durumu biraz daha sertleşmeye başlayacak ve Kıbrıs'ı ilhak etme konusundaki kararlarından vazgeçmeyecektir. Tabi bu durum da Türk kamu üzerinde tepkiler toplamaya devam edecektir.

İngiltere Sömürgeler Bakan Yardımcısı Hopkinson, 28 Nisan günü Avam Kamarasında Kıbrıs mevzusunda yöneltilen sorulara verdiği cevapta Yunanistan'ın Kıbrıs adasının kendisine verilmesini istediğini ve bu konuda İngiltere ile müzakereler yapmak istediğini, fakat İngiltere'nin Kıbrıs'ın Yunanistan'a verilmemesi hususunda herhangi bir değişiklik olmadığını, Türkiye'nin de adanın statüsünün değişmesine taraftar olmadığını belirtmiştir.[92] İngiltere'nin bu kesin tavrı üzerine Yunan Hükümeti 3 Mayıs günü yayınladığı bir bildiride İngiltere'nin Yunanistan ile Kıbrıs meselesini görüşmemesinden dolayı tepkisini ifade etmiş ve Kıbrıs konusundaki kararında kesin siyasete devam edileceği ve İngiltere'nin 22 Ağustos'a kadar karar vermediği takdirde meseleyi BM'ye taşıyacağını açıklamıştır.[93]

Adnan Menderes, 31 Mayıs- 5 Haziran tarihleri arasında Amerika ziyareti dönüşü Atina'ya uğramış ve orada iki gün kalmıştır. Menderes'in Atina ziyareti dönüşünde 5 Haziran 1954 tarihli ETHNOS gazetesinde dikkat çeken bir haber yayınlamıştır. Haberde Menderes'in bir süre önce Yunan Hükümeti yetkilileriyle yaptığı görüşmelerde Yunanistan'ın Kıbrıs konusunu BM'ye götürmesine Türkiye'nin karşı çıkmayacağını hatta Türkiye'nin Yunanistan'ı destekleyeceği veya BM müzakerelerinde tarafsız kalacağını yazmıştır.[94]

Görüldüğü üzere Menderes'in Atina görüşmeleri Yunan çevrelerince ümitlerin ve iyimser bir havanın canlanmasına sebep olmuştur. Fakat Türk kamuoyu tarafından bu durum endişe verici bir hal almıştır. Burada Türk halkını rahatlatacak tek durum

[91]Fahir H. Armaoğlu, *Kıbrıs Meselesi (1954-1959),* … s.54.
[92] Fahir H. Armaoğlu, *Kıbrıs Meselesi (1954-1959*), … s.54.
[93]Fahir H. Armaoğlu, *Kıbrıs Meselesi (1954-1959*), … s.55.
[94]Fahir H. Armaoğlu, *Kıbrıs Meselesi (1954-1959*), … s.55.

böyle bir şeyin söz konusu olmadığına dair Hükümet tarafından yapılacak resmi bir açıklama olacaktır.

Hürriyet gazetesi yayınlamış olduğu "Ethnos" gazetesinin haberinin altına yaptığı bir haberde önemli bir noktaya dikkat çekmiştir. Hürriyet gazetesi yapılan bu haberin sadece Yunan gazetelerinde yer aldığını, bu haberin ada Türkleri arasında endişeye sebep olduğunu, bu bakımdan Adnan Menderes'in Kıbrıs konusunda Yunanistan'a hiçbir şey vaat etmediğine inanmakla beraber yine de bu konu hakkında Adnan Menderes'in resmi bir açıklama yapmasında fayda olacağını yazmıştır.[95] Hürriyet gazetesinin haberi Türk kamuoyunda heyecan yaratmasına rağmen Türk hükümeti bu konu ile alakalı hiçbir açıklama yapmamıştır. Ertesi gün Hürriyet gazetesi Ankara'dan ilettiği bir haberde Atina'dan gelen haberleri Hükümetin önemsemediğini ve Ankara'nın Kıbrıs meselesi diye bir meselenin varlığını kabul etmediğini bildirmiştir.[96] Bu olaylar bir Balkan Paktı için Türkiye- Yugoslavya-Yunanistan arasında ittifak görüşmelerini gerçekleştirdiği döneme denk gelmiştir.

Vatan gazetesi de üçlü ittifakın görüşmeleri arifesinde Kıbrıs ile ilgili yapmış olduğu bir haberde, Türk milletinin Kıbrıs mevzusunda hassasiyetlerinin gittikçe arttığına değinerek, Yunanistan'ın büyük dostluk menfaatlerine ehemmiyet vermeden ve Türk milletinin fikirlerini dikkate almadan Kıbrıs meselesini sürekli didiklemesinin, Türk milletini çok üzdüğünü, bu durumun daha fazla ilerletilmesi durumunda kuvvetlenmesi istenilen Türk- Yunan dostluğu ve Balkan ittifakının tehlikeye düşeceğini belirtmiştir. Adanın Yunan hâkimiyetinde olması ihtimaline Türk milletinin tahammül edemeyeceğini yazmıştır.[97]

Türk kamuoyunun bu kadar çok itirazına rağmen Yunanistan, Kıbrıs meselesini BM'ye götürme hususundaki kararından vazgeçmeyecektir. Bu hadiseler üzerine Türkiye Milli Talebe Federasyonunun 24 Temmuzda yayınladığı bir beyannamede, Kıbrıs'ın Türkiye ile İngiltere arasında bir dava olduğunu, başka milletlerin bu konuda söz sahibi olmadıklarını söylemiştir. Yunanistan'ın Kıbrıs meselesini BM'ye götürmesini Türk –Yunan dostluğuna yakıştıramadıklarını ilan etmiştir.[98]

[95] *Hürriyet Gazetesi*, 12 Haziran 1954.
[96] *Hürriyet Gazetesi*, 12 Haziran 1954.
[97] *Vatan Gazetesi*, 16 Temmuz 1954.
[98] *Hürriyet Gazetesi,* 25 Temmuz 1954.

Yunanistan'ın İngiltere üzerindeki ilhak baskısı İngiltere üzerinde tamamen etkisiz kalmamış, Kıbrıs üzerinde herhangi bir müzakereyi asla kabul etmeyeceğini defalarca dile getiren İngiltere 28 Temmuz'da Kıbrıs'a yeni bir muhtariyet anayasası vereceğini ilan etmiştir. İngiltere'nin bu kararı Türkiye tarafından hiç hoş karşılanmamıştır. İngiltere, böyle bir karar vererek Yunanistan'ı ve Rum halkını ilhak fikrinden vazgeçireceklerini düşünmüştür. Oysa Rumların tek istediği ilhaktır.

İngiltere'nin adaya muhtariyet vereceği haberinden iki gün sonra 30 Temmuz'da Atina'da Yunan muhalefet partileri Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını milli davaları olarak ilan etmişlerdir. Böylelikle Yunanistan'da iktidar ve muhalefet ilhak konusunda birlikte hareket edeceklerdir. 15 Ağustos'ta da Atina'da altı bin kadar üniversite öğrencisi Enosis için büyük bir miting düzenlemiştir.[99] Türkiye Milli Talebe Federasyonu ve Kıbrıs Komitesi 16 Ağustos'ta Ankara'da bir beyanname yayınlayarak dost geçinen Yunan Hükümetinin bu Enosis mitinglerini Türk milletinin gözünden hiçbir zaman kaçmadığını ve artık Türk Hükümetinin de bu mesele ile yakından ilgilenmesini yürekten arzu ettiklerini belirtmişlerdir.[100]

Üçlü Balkan İttifakının imzalanmasından bir hafta sonra 16 Ağustos 1954 tarihinde Yunan Hükümeti Başbakan Papagos'un imzası ile Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine Kıbrıs Rum halkına self- determinasyon hakkı verilmesi hususunda başvuru yapmış ve meselenin gündeme taşınmasını talep etmiştir. Aynı zamanda Papagos, Kıbrıs'ın Yunanistan ile birleşme kararı vermesi halinde sadece Kıbrıs'ta değil Yunanistan'da da İngiltere'ye üs kurma hakkı verileceğini söylemiştir. Fakat İngiliz delegesi Dixon Yunanistan ve Kıbrıs Rumlarının bu isteğine karşı çıkarak bu ikilinin Self-Determination bahanesi ile adayı Yunanistan'a bağlama istediklerinin farkındadır.[101] İngiltere, Kıbrıs'ın Birleşik Krallığın iç sorunu olduğunu ve Birleşmiş Milletlerin bu konuya müdahale edemeyeceğini bildirmiştir. İngiltere adada Türk nüfusunun da varlığını ileri sürerek bu meselenin Türkiye'yi de ilgilendirdiğini, Türkiye'nin ve Türk milletinin Enosis'e tamamen karşı olduğunu söyleyerek, adada eğer Self- Determination uygulamasının kabul edilecek olursa Türk toplumunun da kendi geleceğini tayin etme hakkının kabul edilmesi gerektiğini ilan etmiştir.

---

[99]Armaoğlu, *Kıbrıs Meselesi (1954-1959)*s.59.
[100]*Hürriyet Gazetesi*, 17 Ağustos 1954.
[101]Tarakçı, *a.g.m.*, s.28.

20 ve 21 Ağustos tarihlerinde Yunanistan'ın her tarafında Kıbrıs mitingleri yapılmış, ilhak lehine gösteriler düzenlenmiştir. 24 Ağustos 1954 günü Atina Radyosu her iki dakika da bir *"Kıbrıs mücadelesi başladı, kurtuluş saati yaklaşıyor*" anonsları vermeye başlamıştır. Atina Radyosu'nun mitingleri devamlı kışkırtmasındaki amaç BM'yi ve dünya kamuoyunu etkilemektir.

Yunanistan'ın Türk- Yunan dostluğunu hiçe sayarak Kıbrıs meselesini BM'ye götürmesi Türkiye'de büyük tepkilere sebep olmuştur. Türk gençliğinin tepkisi daha da sert bir hal almış, Türk gençliği ve Türk basını el ele vererek Kıbrıs meselesi için teşkilatlanma yoluna gidilmiştir. Basın ve Gençlik meselenin BM'ye götürülmesinden endişe duymaktadır.

Milli Talebe Federasyonu, 28 Ağustos 1954 günü İstanbul'da kapalı salon toplantısı düzenlemiştir. Öncesinde Başbakan Adnan Menderes Kıbrıs Komitesi üyeleri ile bir görüşme yaparak *"Kıbrıs asla Yunanların olmayacaktır. Hükümet olarak bütün tertibat alınmıştır. Onun için Türk Milletinin Kıbrıs davasında çok itidalle hareket etmesi çok yerinde olur*"[102] demiştir.

Milli Talebe Federasyonun düzenlemiş olduğu toplantıya siyasi partilerin temsilcileri, işçi sendikaları ve Kadınlar Birliği temsilcileri de katılmıştır. Muhalefet Partisi CHP'nin Genel Başkanı İsmet İnönü de toplantıya göndermiş olduğu mesajda *"Kıbrıs'ın statükosunda değişiklik yapılmasının kati suretle aleyhindeyiz. Kıbrıs bugün ki idare elinde kalmalı ve Türk vatandaşları her türlü emniyet, huzur ve haklara sahip olarak yaşamalıdır. Kıbrıs Yunanistan İdaresine verilmemelidir.*"[103]sözlerini dile getirmiştir.

8 Eylül 1954 tarihinde Başpiskopos Makarios, Enosis kararlılığını şu sözlerle tekrar gündeme getirecektir:

> "*Bu gün esaret altında bulunan Yunan Kıbrıs'ımızın hürriyete kavuşması için işte yine Panayiamıza sığınıyoruz. Tarih ispat etmiştir ki Kıbrıs ezelden beri Yunanlıdır. Yunan Hükümeti bizim namımıza Birleşmiş Milletlere başvurmuştur. Davamız bütün dünya davalarının en doğrusudur. Emelimize kavuşacağımıza zerre kadar şüphemiz yoktur,*

[102] *Hürriyet Gazetesi*, 29 Ağustos 1955.
[103] Bekarlar, *a.g.e.*, s.87.

hak ve hürriyet bayrağını daima elimizde taşıyacağız ve bu haklı dava uğrunda sonuna kadar mücadele edeceğiz."[104]

Yunanistan'ın BM'ye başvurmasından dolayı Türkiye'de uyandırdığı tepkiden dolayı Türkiye Milli Talebe Federasyonu, İzmir'in Yunan istilasından kurtuluş yıldönümü olan 9 Eylül bayramını bu defa farklı bir şekilde kutlamak istemiştir. Civar illerden de katılacak olan halk ile birlikte büyük bir Kıbrıs mitingi tertiplemek üzere harekete geçilmiştir. Fakat Hükümet bu mitingin yapılmasına izin vermemiştir. Türk gençliği şimdiye kadar Kıbrıs meselesinde gösterilen hareketsizliğin Yunanistan'ı cesaretlendirdiğini, bu sebeple hükümetin resmi davranışından ayrılarak halka anlayış göstermesini beklemiştir. Mitinglere izin verilmemesinin Türk kamuoyunda yaratmış olduğu gerginlikten dolayı Başbakan Adnan Menderes, Anadolu Ajansına verdiği röportajında; İzmir'in düşman işgalinden kurtuluş yıldönümü olduğu için bu tarihte mitinglere izin verilmediğini ve Kıbrıs konusuna devletin büyük hassasiyet gösterdiğini söylemiştir. Menderes, yeni imzalanmış olan Balkan İttifakının menfaatlerine sadık kaldıklarını, bu nedenle Kıbrıs konusunda tahriklere yol açacak durumlara ve mitinglere izin vermeyeceklerini de belirtmiştir.[105] Fakat 25 Ekim 1954 tarihinde Londra'da 2000 Türk Kıbrıs için miting düzenlemiştir. Bu konu ile ilgili Vatan Gazetesi belirtilen tarihte şöyle bir habere yer vermiştir: *"Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını talep eden Enosis hareketini ve Yunanistan'ın bu alanda takındığı tavrı protesto etmek üzere bugün 2000'den fazla Kıbrıslı Türk Londra sokaklarında nümayiş yapmışlardır. Mitingde yapılan nutuklarda ilhak ve statüde yapılması talep edilen değişiklikler şiddetli bir lisanla reddedilmiş, Kıbrıs'ın bir Türk vatanı olduğu tarihi delillerle sarih olarak ortaya koyulmuştur."*[106]

İngiltere de Kıbrıs konusundaki gelişmeler karşısında statükonun korunması yönündeki politikasını devam ettirerek 28 Ekim 1954 tarihinde İngiliz Sömürgeler Bakanı, Lozan Antlaşmasında kararlaştırılan statükoyu Avam Kamarasında tekrar şu sözleriyle dile getirmiştir:

"Kıbrıs Üzerindeki İngiliz Hükümranlığı 1923 tarihli Lozan Muahedesine dayanmaktadır. Bu Muahedeyi Yunanistan'da imzalamıştır.

[104] Niyazi Ahmet Banoğlu, *Kıbrıs Dosyası*, Kervan Yayınları, İstanbul, 1974, s.49.
[105] Banoğlu, *a.g.e.,* s.44-45.
[106] *Vatan Gazetesi,* 25 Ekim 1954,

Bu vaziyetin değişmesi için hiçbir sebep olmadığı gibi olsa bile bugün ki milletlerarası durum muvacehesinde bunun gerçekleşmesi her türlü imkânın dışındadır. İngiltere Lozan Muahedesiyle Kıbrıs hakkında üzerine aldığı vazife ve taahhütleri yerine getirmekle mükellef olduğu gibi adadaki ekalliyetlerin hak ve menfaatlerini korumakla da mükelleftir."[107]

Bu hatırlatma üzerine sessiz kalmayan Yunanistan, İngiltere'nin Kıbrıs'ta Self-Determination ilkesinin uygulanmasına engel olamayacağını, Lozan Antlaşmasına onay vermelerinin bu anlaşmanın tüm hükümlerini kabul ettikleri anlamına gelmeyeceğini belirterek, Müttefik devletlerin Lozan Antlaşmasının 20. Maddesi ile İngiliz ilhakının Türkiye tarafından tanınmasını kabul ettiklerini, fakat böyle bir ilhakı kendilerinin tanımadıklarını ileri sürecektir. Yunanistan Dışişleri Bakanı Stefanapulos, Kıbrıs konusunda Birleşmiş Milletlere yapmış oldukları başvurunun asıl amacının Kıbrıs adasında Self-Determination hakkının kabul edilmesi için olduğunu açıklayacaktır.[108]

Türkiye Büyükelçisi Selim Sarper ise bu iddialar karşısında sessiz kalmayarak öncelikle bu meselenin aslında İngiltere'nin iç meselesi olduğunu ve bu yüzden meselenin Birleşmiş Milletlerde de görüşülemeyeceğini ifade ederek, Yunanistan'ın Self-Determinarion bahanesiyle asıl amaçlarının Kıbrıs Adasını Yunanistan'a bağlamak olduklarını söylemiştir. Sarper, 307 yıl boyunca Türk egemenliği altında kalan Kıbrıs'ın hiçbir zaman Yunanistan'a ait olmadığını, Kıbrıslı Rumların da gerçek Yunanlar hiçbir ilgilerinin olmadığını ve bölgede yaşayan halkın Türk egemenliği altındayken dil, din ve vicdan özgürlüğüne kavuştuklarını belirtmiştir.[109]

Sarper, Yunanistan'ın B.M. başvurusunu dikkate alarak Self- Determination ilkesine dayanarak Kıbrıs'ta mevcut olan Türk varlığı ile ilgili şunları söylemiştir:

"Bu konuda ilan etmem gereken bir nokta da, Kıbrıs'taki yüz binden fazla Türk'ün Enosis'e şiddetle karşı olduklarıdır. 1950'den beri adanın Türk halkının bu konuda BM'ye yaptıkları başvurular bütün delegasyonların bilgisindedir… Kıbrıs'ta çeşitli nedenlerle dışa çıkmış

[107] Bekarlar, *a.g.e.*, s.89.
[108] Banoğlu**,** *a.g.e.*, s.48.
[109] Banoğlu**,** *a.g.e.*, s.50.

300 binden fazla Türk vardır. Bunlar bugün Türkiye'de Amerika'da İngiltere'de ve sair memleketlerde bulunmaktadırlar. Kıbrıs statükosunda değişiklik yapacak herhangi bir durumda bunların da oylarının alınması gayet tabi bir haldir.[110]"

Yukarıdaki sözlerinden de anlaşılacağı üzere Türkiye Büyük Elçisi Sarper, çok önemli bir noktaya atıfta bulunmuştur. Yunanistan ve Kıbrıs'ta yaşayan Rumlar adına konuşan kilise, adadaki Rum çoğunluğunu ve Self- Determination ilkesini ileri sürerek adayı Yunanistan'a bağlama peşindedir. Fakat Yunanistan'ın desteğiyle daha önceki bölümlerimizde bahsetmiş olduğumuz Rum katliamları nedeniyle İngiliz hâkimiyeti altında bulunmaktan rahatsız olan binlerce Türk vatandaşı Kıbrıs adasından Türkiye'nin farklı illerine ve Sarper'in dediği gibi farklı ülkelere isteyerek veya istemeyerek göç etmek durumda kalmıştır. Şimdi bu Self- Determination hususunda onların kararına da başvurulması gerekmekte ve aynı zamanda bölgede Türklere yapılan zulümlerin de dikkate alınması gerekmektedir.

Sarper, Türkiye'nin bu konu ile ilgili tutumunu ise şu şekilde dile getirmiştir:

"Türkiye kamuoyu ve basını Kıbrıs Meselesini büyük bir duyarlılık ve heyecanla izlemekte ve kurulan örgütler aracılığı ile ilgisini şiddetle hissettirmektedir. Türk Hükümetinin bütün bu baskılara karşın izlemekte olduğu temkinli hareket hattı, onun mevcut ahdi vaziyete ve beynelmilel ahkâma riayet hususundaki samimi arzusundan ve dostlarına vefakârlığından ileri gelmektedir. Fakat herhangi bir nedenle ve her ne şekilde olursa olsun günün birinde Kıbrıs'ın mukadderatı ve geleceği söz konusu yapılırsa, bu takdirde Türkiye'nin de iş birliği ve oluru olmadıkça hiçbir hal şekli hakka dayandırılmış sayılmayacağından, sonuçta sürekli de olmayacaktır."[111]

Yunanistan'ın Kıbrıs konusundaki tutumu karşısında Türk kamuoyu her zaman olduğu gibi tepkisini dile getirmiş ve Kıbrıs konusunda hükümetin ağırdan davranmasına tepki göstermiştir. En önemlisi de bu konuda halk tek yürek olarak hareket etmiştir. Örneğin; Demokrat Parti'ye karşı olan ve o yıllarda yayın hayatına

[110] Bekarlar, *a.g.e.*, s.90.
[111] Bekarlar, *a.g.e.*, s.92.

yeni başlayan AKİS Dergisi'nde Ahmet Şükrü Esmer, Kıbrıs hususunda şu düşünceleri dile getirmiştir:

> "*Hakikat şudur ki CHP iktidarının dış politikası mucize denebilecek derecede başarılı olmuştur. Demokrat Parti iktidarı da aynı başarıyı göstermekte devam etmiştir…*
>
> *(Menderes'in bir nutkuna atfen), Yunanların kışkırtmalarıyla ortaya atılan ve Birleşmiş Milletlere götürüleceği anlaşılan Kıbrıs hakkındaki yakın ilgimizin münasip şekilde belirtilmesi de faydalı olacaktır.*
>
> *Türkiye'nin yalnız olmadığı samimi ve kuvvetli dostları ve müttefikleri bulunduğu sözleri siyasi edebiyat değil realitenin kendisidir ve bundan parti farkı gözetmeksizin her Türk övünebilir… Bu başarının en önemli unsuru milli birliktir.*"[112]

Türkiye meselenin Birleşmiş Milletler gündemine taşınmasına İngiltere gibi sert tepki göstermiştir. Birleşmiş Milletlerin Yunanistan'ın başvurusuna olumlu yanıt vermesi sonucu 17 Aralık 1954 tarihinde Kıbrıs Sorununun Yunanistan tarafından Birleşmiş Milletler gündemine getirildiğinde Türkiye, aynı statükocu politikasını savunmaya devam edip taraf olmaktan çekinerek sadece İngiltere'nin yukarıda bahsettiğimiz savunmuş olduğu tezlerine katılmayı tercih etmiştir.

"Halkların eşit hakları ve self- determinasyon" prensibinin Birleşmiş Milletler himayesi altında Kıbrıs halkına uygulanması doğrultusunda talepte bulunan Yunanistan, Kıbrıs adasının nüfusunun çoğunluğunu Rumların oluşturduğunu, Kıbrıs'ın geleceği hakkındaki kararları Rum halkının vermesi gerektiğini ileri sürerek, Kıbrıs'taki Türk nüfusuna yalnız azınlık hakları tanınabileceğini ve bu hakların garantisini verebileceklerini belirtmiştir.[113] Türkiye Hükümeti Kıbrıs meselesinin İngiltere'ye ait bir sorun olduğunu ve başka devletlerin Kıbrıs üzerinde hak iddia etmelerine son derece karşı olduğunu söylemiştir. Kıbrıs konusunda

[112] *Akis Dergisi*, 5 Haziran 1954, s.10
[113] Ulvi Keser, "Kıbrıs Sorunu Bağlamında Türkiye'de 6/7 Eylül 1955 Olaylarına Kesitsel Bir Bakış," *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XII/25 (2012- Güz), s.183.

herhangi bir çaba gösterildiğinde Türkiye'nin karşı tarafta yer alacağını ve Türk-Yunan ilişkilerinin bozulacağı da belirtilmiştir.[114]

Netice olarak da 17 Aralık 1954'te Birleşmiş Milletler Genel Kurulu sekiz çekimser oya karşılık elli oyla *"Halkların eşit hakları ve kendi kendini yönetim ilkesinin Birleşmiş Milletler gözetimindeki Kıbrıs ahalisi için uygulanması meselesinin daha fazla görüşülmemesine"* karar verilmiştir.[115] Birleşmiş Milletlerin vermiş olduğu bu sonuç üzerine Kıbrıs'a dair sorunların kapandığını düşünen Başbakan Adnan Menderes, *"Mesele tamamıyla kapandığı için artık müttefikimiz Yunanistan ile aramızdaki dostluğun gölgelenmemesine dikkat ve itina göstermek zamanı gelmiş bulunuyor."*[116]demiştir.

Akis dergisi ise Birleşmiş Milletlerin Kıbrıs gündeminden sonra Kıbrıs ile ilgili meselenin halen kapanmadığına dikkat çekerek, şu açıklamalara yer verilmiştir:

> *"Kıbrıs Meselesi İngilizler illallah deseler bile kapanmayacaktır. Zira adadaki Türklerin menfaatini korumak hükümetimizin başlıca vazifelerinden biridir ve bu vazifenin bir tarafa bırakılması bahis mevzusu bile değildir… Birleşmiş Milletlerdeki hezimet Yunanlı Dostlarımızın gözünü kâfi derecede açmamıştır ve Kıbrıs üzerindeki haksız isteklerinden kendilerini vazgeçirememiştir. Davadan Türkiye'nin de vazgeçmediğini iyice bilmelerinde fayda vardır."*[117]

Başbakan Adnan Menderes'in düşündüğü gibi Kıbrıs sorunu Türkiye için sona ermiş olabilir fakat Yunanistan için sona ermiş değildir. Başbakan'ın açıklamalarından da anlaşılacağı üzere Menderes iki devlet arasındaki dostluğun gölgelenmemesi için elinden geleni yapmaktadır ancak, Akis Dergisinde de bahsedildiği gibi Yunanistan Enosis isteğinden vazgeçmemiştir. Karardan hoşnut olmayan Yunanistan meseleyi silah zoruyla çözmeye karar verecektir. Enosis emelleri için 1951 yılında Albay Grivas'ı Kıbrıs'a göndererek, OXEN (Gençlerin Hıristiyan Ortodoks Birliği ve PEON (Kıbrıs Enosisçi Gençlik Teşkilatı) gibi örgütler kurulması sağlanan fakat 1953 yılında İngiliz idaresi tarafından faaliyetlerine son verilen örgütlerdir. Bu

---

[114] Değerli, *a.g.m.*, s.89
[115]Ahmet C. Gazioğlu, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kıbrıs,"*Türkler Ansiklopedisi*, Cilt XIX., Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 937-938.
[116] Bekarlar, *a.g.e.*, s.93.
[117] *Akis Dergisi*, 12 Şubat 1955, s.13-14.

teşkilatlar EOKA (Kıbrıslı Savaşçıların Milli Teşkilatı) adı altında Makarios'un emrinde gizli bir tedhiş teşkilatına dönüşmüştür.[118] Bu örgütler 1 Nisan 1955 tarihinde İngilizleri adadan atmak ve Adada yaşayan Türk nüfusunu imha etmek için eylemlerine başlayacaklardır. EOKA'nın tedhiş hareketlerinden ve eylemlerinden sonra Türk hükümetinin Yunanistan ilişkilerindeki ılımlı yaklaşımları değişmeye başlayacak ve Kıbrıs konusunda yeni politikalar izlenmeye devam edilecektir. Bu konu çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde daha ayrıntılı bir şekilde değerlendirilecektir.

Kıbrıs Adasındaki Yunan taraftarları, BM'nin Yunanistan'ın Self- Determation isteğine karşı vermiş olduğu karar sebebiyle kısa bir süre içerisinde Kıbrıs adasında tekrar eylemlerine başlamışlardır. Bu eylem hareketlerini Vatan gazetesi şu şekilde kamuya aktarmıştır:

> *"Kıbrıs'ta Rumlar Türklerle çarpıştı. BM'nin kararını protesto etmek amacıyla adadaki Yunan taraftarlarının buradaki tahrikleri devam etmektedir. Türk halkı ile Rumlar arasında çarpışmalar vuku bulmuş ve her iki tarafta yaralı vermiştir*."[119]

Kıbrıs konusunda ne karar alınmış olunursa olsun Yunanistan tarafından Kıbrıs konusu kapanmış değildir. EOKA'nın kurulmasıyla birlikte Kıbrıs adasında başlı başına büyük bir sıkıntı daha doğmuş olacaktır. EOKA, Kıbrıs Adasında Türk nüfusuna rahat yüzü göstermeyecek ve Rumların Enosis istekleri EOKA'nın kanlı eylemleriyle sürmeye devam edecektir.

Türkiye'nin 1954 yılı sonunda Kıbrıs konusunda Yunanistan'ın bu yaptıklarına karşılık bu derece yumuşak davranması iki sebebe bağlanabilir: Birincisi Balkan İttifakının daha yeni imzalanmasıdır. Bu durum karşısında Birleşmiş Milletlerin meseleyi halletmek amacı ile vereceği bir formül meseleyi ciddi bir anlaşmazlık haline getirebilir. Çünkü Türkiye bu karara tepkisiz kalmayacaktır ve bu ise yeni imzalanmış olan ittifakın bozulmasına sebep olabilir. İkincisi ise Balkan ittifakı başarısından sonra Türk hükümetinin ikinci bir başarı teşebbüsüne girişmiş olmasıdır. Türkiye, Orta Doğu'da da bir ittifak sistemi kurmak için faaliyete

[118] Abdulhalûk Çay, *Kıbrıs'ta Kanlı Noel-1963*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Birinci Baskı, Ankara, 1989, s.39.
[119] *Vatan Gazetesi*, 20 Aralık 1954. s.5.

geçmiştir. Bu faaliyet, 1945 yılından itibaren Orta Doğu'nun bir yarası olan Süveyş anlaşmazlığıdır. Bu meselenin halledilmesi için Türkiye'de 1954 Ekiminden itibaren çalışmalara başlanmıştır.[120] Türkiye'nin bu faaliyeti Şubat 1955'te Bağdat Paktı ile sonuçlanmıştır.

1.3.EOKA (Ethniki Organosis Kypriakon Agoniston) ve 1955 Yılı Faaliyetleri

EOKA, Kıbrıs'ta var olan Türk nüfusunu yok edip Kıbrıs Adasını Yunanistan'a bağlamak için kurulmuş olan bir örgütün adıdır. "Ethniki Organosis Kypriakon Agoniston" "Kıbrıs Kurtuluş Milli Örgütü" isimli bu örgütün kurulması ile ilgili ilk gizli görüşmeler 2 Temmuz 1952 tarihinde Atina'da "Enosis" hareketinin lideri Makarios'un başkanlığında yapılmıştır. [121] Makarios, Yunanistan Başbakanı Aleksandros Papagos'un da desteğiyle Albay Georgios Grivas ile birlikte İngiliz sömürge yönetimine karşı 1954 yılında Yunanistan'ın haberi ve yardımları dâhilinde Kıbrıs'a gizli silah sevkiyatı başlamış ve örgütün başında olan Grivas 9 Kasım 1954 tarihinde gizlice Kıbrıs Adasına çıkmayı başarmıştır. Yunan Dışişleri Bakanı Stefanoplus'un direktifi ile 1 Nisan 1955 tarihinde Enosisçi EOKA ilk bombalarını patlatarak eylemlerini gerçekleştirmeye başlamıştır. [122] Lefkoşa'da Genel Valilik Müsteşarlık Dairesi, Orta Doğu İngiliz Kara Kuvvetleri Genel Karargâhında bombalar atılmış, radyoevi yakılmış, sokaklarda ihtilal beyannameleri dağıtılmıştır. Tedhiş harekâtının başlamasıyla birlikte Yunan Radyosu EOKA çetelerini milli kahramanlar olarak dünyaya ilan etmiştir. [123] İngilizlere karşı kurtuluş savaşını başlattıklarını içeren ihtilal beyannamelerinde kullanmış oldukları cümlelerdeki ifadeler bu örgütün asıl amacını ve kimliğinin ne olduğunu ortaya çıkarmaktadır:

> *"İngilizlere karşı kurtuluş savaşımız, Tanrının yardımı ve bütün Yunan dünyasının sarsılmaz imanıyla bugünden itibaren başlamıştır. Atalarımızın dediği kalkanımızı geri getirmezsek üzerinde can vereceğiz. Yunanlar nerede olursanız olunuz Kıbrıs'ın kurtuluşu için el ele marş ileri."*[124]

---

[120] Fahir H. Armaoğlu, *1955 Yılında Kıbrıs Meselesinde Türk Hükümeti ve Türk Kamuoyu*, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt: XV, Yıl: 1959, Sayı:2 (Ayrı Baskı), s.8.
[121] İsmail, *a.g.e.*, s.29.
[122] İsmail, *a.g.e.*, s.30.
[123] Çay, *a.g.e.*, s. 39.
[124] Bekarlar, *a.g.e.*, s.94.

Kıbrıs Türk liderlerinden Faiz Kaymak, 8 Nisan 1955 tarihinde yapmış olduğu basın toplantısında Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin Birleşmiş Milletlerin Kıbrıs konusunda vermiş oldukları karardan ve bunun sonucunda Rumların elleri boş olarak dönmelerinden memnun olduklarını fakat EOKA'nın yapmış olduğu tedhiş hareketinden dolayı Kıbrıs sorununun halen kapanmadığını dile getirmiştir. Herhangi bir durumda ise adada yaşayan Türklerin ilhakı ve muhtar idareyi desteklemeyeceklerini açıklamıştır.[125] Dr. Fazıl Küçük ise, Türkiye ile Kıbrıs'ın geleceği konusunda yapmış olduğu görüşmeler sonucunda şu sözleri dile getirmiştir:

> *"Anavatan Hükümeti ve bütün Türk Milleti Kıbrıs'ın mukadderatı ve istikbali ile pek yakından ve pek derinden ilgilenmektedir. Ada Türkiye'ye sorulmadan hiçbir devlete teslim edilmeyecektir. Çünkü böyle bir harekete teşebbüs edildiği takdirde on binlerce mil uzaktaki istila gemileri daha zincirleri çekmeye vakit bulmadan, ancak birkaç mil ötede bulunan Türk donanması adaya çoktan varmış olacaktır."*[126]

Faiz Kaymak'ın ve Dr. Fazıl Küçük'ün Kıbrıs konusunda yukarıda bahsetmiş olduğumuz bu açıklamalarından yola çıkarak Enosis davasında önündeki tek engelin İngiltere olmadığını düşünen EOKA, Nisan 1955 tarihinde yapmış olduğu bombalı saldırılarda Türk nüfusunu da hedef alarak on dört Türk'ün yaralanmasına sebep olmuştur. EOKA tedhiş harekelerine devam ettiği süreç içerisinde yayınlamış olduğu beyannamede *"Karşımızda iki düşman vardır. Birincisi İngilizler, ikincisi Türklerdir. İlk evvela İngilizler ile mücadele edeceğiz ve onları adadan çıkaracağız. Bundan sonra Türkleri imha edeceğiz. Hedefimiz ilhaktır. Her ne pahasına olursa olsun bu gayeye ulaşmak vazifemizdir."*[127]demişlerdir.

1 Nisan 1955 tarihinde EOKA örgütü tarafından gerçekleştirilen bombalı eylemler basına da yansımıştır. Örneğin; Akşam gazetesinin manşetinde yer alan haber şu şekildedir:

[125] Bekarlar, *a.g.e.*, s.96.
[126] Banoğlu, *a.g.e.*,s.45-46.
[127] Çay, *a.g.e.*, s. 40.

"*Kıbrıs Rumları Dün Bombalar Patlattılar.*

Lefkoşa'da İngiliz Umumi Karargâhında Larnaka'da polis merkezine ve müdürün evine bombalar atıldı. Kıbrıs Radyosunda infilaklar oldu ve yangın çıktı. Yangını söndürmek için İngiliz Hava Kuvvetleri çağırıldı.''[128]

1 Nisan 1955 EOKA eylemleri Emekli Polis Memuru Hasan Özkanlı tarafından şu şekilde anlatılmaktadır:

"Kıbrıs Kurtuluş Milli Örgüt adında EOKA teşkilatı, Enosis'i silah yoluyla gerçekleştirmek için 1 Nisan 1955 günü bütün Ada'da sabotojlar ve bombalı eyleme başladı. Larnaka'da Kaza İdare Amirliğine ve daha başka devlet dairelerine yerleştirilen bombalar ağır hasara sebep oldu, ana elektrik şebekesine sabotaj yapıldı ve bütün Kıbrıs karanlığa gömüldü. Polis teşkilatı her tarafta kırmızı alarma geçti…

EOKA birinci ani bombalama sonucu cüretlerini arttırarak Enosis'e karşı olan Rumları sindirmek için İngiliz ajanı oldukları gerekçesiyle Wideson'u vurdular…

EOKA'cılara ani baskın yapıldı. Fineron adında bir İngiliz komutanın komutasında on kişilik polis ekibince evlere ani baskınlar yapıldı. Öğretmen İllia ve KikisFilyastidis gibi bomba eylemlerine karışan EOKA üyeleri tutuklandı ve Larnaka'da bir süre bu tür eylemlerden kurtuldu.''[129]

Amaçlarının İngilizlere karşı kurtuluş mücadelesi olduğunu bildiren EOKA örgütü İngilizlere karşı düzenlemiş oldukları eylemlerini kısa süre zarfında amaçlarından saparak Kıbrıs'ta yaşayan Türklere de yöneltmişlerdir. 1 Nisan 1955 tarihinde İngilizleri adadan atmak ve Türkleri de öldürmek için harekete geçerek Lefkoşa ve Larnaka'da bombalama yapan EOKA'nın şiddet eylemlerinden dolayı İngiltere, EOKA'ya karşı Türklerin desteğini aramaya yönelmiştir. Türkiye'nin de soruna

[128] *Akşam Gazetesi*, 1 Nisan 1955, s.1.
[129] Mehmet Ali İzmen, *Kıbrıs'ta Kurtuluş Savaşı*, Akdeniz Haber Ajansı Yayınları, İstanbul, 2008, s. 133-134.

resmen taraf olması üzerine yeni bir Kıbrıs politikası belirleyen İngiltere, 29 Ağustos 1955 tarihinde Türkiye ile Yunanistan'ı Londra'ya konferansa davet etmiştir.

EOKA'nın Türk nüfusuna saldırıları Türkiye'yi Kıbrıs konusunda Yunanistan'a karşı sürdürmüş olduğu ılımlı politikasından vazgeçirterek bu konuda halkın da desteğiyle daha net ve sert kararlar almasına sebep olacaktır. Tabi bu durum hem Kıbrıs'taki Türkleri hem de Anadolu halkını fazlasıyla mutlu edecek ve gururlandırtacaktır.

1.4 Türkiye'nin 29 Ağustos 1955 Londra Konferansına Davet Süreci ve Yaşanan Gelişmeler

Kıbrıs konusunda BM'nin vermiş olduğu karar adada yaşayan Rumları ve Yunanlı gençleri hiç memnun etmemiş ve Atina'da İngiltere, ABD ve Türkiye konsolosluğuna saldırılar düzenlenerek Self Determination'a ret kararı protesto edilerek mitingler düzenlenmiştir. Aynı zamanda Kıbrıs'taki İngiliz yönetimine ve Türk Milletine karşı terör eylemleri başlatılarak Enosisciler hukuk dışı yollara başvurmuşlardır.[130]

Kıbrıs'ta akan kana ve her gün etkisini artarak gösteren teröre çözüm bulamayan İngiltere, Türkiye'nin de katılacağı bir konferansta Yunanistan ile birlikte yaşanan sorunları diplomatik yollarla çözüme kavuşturmak için harekete geçmiştir. İngiltere'nin buradaki amacı Türkiye ile Yunanistan'ı bir araya getirerek yaşanan bu sorunun İngiltere ile Kıbrıslı Rumlar arasında olmaktan çok Türkiye ile Yunanistan arasında yaşanan uluslararası bir problem olduğunu kanıtlamaya çalışmaktadır. Bu zamana kadar uluslararası görüşmelere dâhil olmayan Türkiye'yi konferansa davet ederek Yunanistan karşısında yalnız kalmamak için Türkiye'yi de Yunanistan karşısına çıkarmayı planlamaktadır.[131]

İngiltere, 1955 yılında Kıbrıs adasının askeri ve stratejik açıdan oldukça önemli olduğunun ve bu yüzden adanın elden çıkmasının siyasi nüfuz kaybına yol açacağının, Self- Determination'un kabul edilebilecek bir şey olmadığının farkında olarak hareket etmektedir. Bu sebeplerden ötürü de Yunanistan'ın Enosis talepleri karşısında Kıbrıs adasındaki tek taraf olmamak adına Türkiye'yi gelişmeler içerisine dâhil ederek çıkarlarını nasıl koruyabileceğinin peşindedir. Bağdat Paktı'nın önemi

[130] Şerif Demir, "Adnan Menderes ve 6/ 7 Eylül olayları", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Cilt:0, Sayı:12, 2007, s.40.
[131] Demir, *a.g.m.*, s.40.

nasıl ise Kıbrıs Adası da İngiltere için o derece öneme sahiptir. İngiltere, Mısır'dan çıktıktan sonra İngiltere'nin Orta Doğu'da kara ve hava karargâhının Kıbrıs'a taşımıştır. Bağdat Paktı içerisinde yer alan Türkiye'nin pakt içerisindeki işlevi nedeniyle Kıbrıs konusundaki görüşleri İngiltere için önem taşımaktadır.[132]

İngiltere konferans hazırlıklarına başlamışken Kıbrıs'ta yaşan Türkleri hedef alan EOKA tedhişi adadaki gerginliği gittikçe yükseltmektedir. Kıbrıs Türklerine karşı düzenlenen bombalı saldırıda on dört kişi yaralanmıştır. Türk liderler bu saldırıyı protesto ederken Türkiye'de de CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek, "*Irkdaşlarımızın can ve mal güvenliğini sağlamak için hükümetin dinamik tedbirler almasını bekliyoruz. Kıbrıs'ta Türk kanı dökülürken Türk hükümeti elbette hareketsiz kalamaz."*[133] Sözleriyle Demokrat Parti hükümetini Kıbrıs konusunda daha aktif bir politika sürdürmeye davet etmiştir.

EOKA'nın Kıbrıs'ta Türkler üzerine yapmış olduğu bombalama olayından sonra Kıbrıslı Türk lider Dr. Fazıl Küçük, Adnan Menderes'e telgraf çekerek EOKA saldırıları karşısında zor durumda olduklarını ve Kıbrıslı Türklerin güvenliğini sadece Türkiye'nin sağlayabileceğini belirtmiştir. Türkiye Milli Talebe Federasyonu ve Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti bir bildiri yayınlayarak "Türk Kıbrıs'ın er geç Türkiye'ye katılacağını" belirterek yaşanan bombalı saldırı olayına karşı tepkilerini bu şekilde dile getirmişlerdir.[134]

İngiltere Dışişleri Bakanı Harold Macmillan Londra'da yapılacak olan üçlü konferans ile ilgili 30 Haziran 1955'de geniş kapsamlı bir konferansın olacağından bahsettiği açıklama şudur:

> *"Majestelerinin hükümeti Birleşik Krallık Yunanistan ve Türkiye'yi aynı şekilde etkileyen stratejik ve diğer sorunları daha ileri bir düzeyde bir ilgi ile incelemeye almıştır. Üç ülkenin bu alanda karşılıklı güvene dayalı iş birliğinin onların çıkarları için kaçınılmaz olduğuna inanmaktadır. Bu nedenle Majestelerinin hükümeti, yakın bir tarihte Kıbrıs'ta dâhil Doğu Akdeniz'i etkileyen siyaset ve savunma sorunlarını görüşmek üzere*

[132] Bekarlar, *a.g.e.*, s.100.
[133] Bekarlar, *a.g.e.*, s.101.
[134] Ahmet C. Gazioğlu, *Enosis'e Karşı Taksim ve Eşit Egemenlik*, Kıbrıs Araştırma Ve Yayın Merkezi, Ankara, 1998, s. 76.

Yunan ve Türk hükümetlerini, temsilcilerini Londra'ya görüşmeye çağırmaktadır"[135]

Konferansta görüşülecek ana konunun Kıbrıs olmasına rağmen "Doğu Akdeniz" ifadesinin kullanılmasının nedeni İngiltere'nin Kıbrıs sorununu doğrudan İngiltere'nin iç meselesi olarak görmesinden dolayıdır.[136]

Türkiye'nin Londra Konferansı'na davet edilmesi demek, Kıbrıs'ın geleceği konusunda İngiltere ve Yunanistan gibi Türkiye'nin de yapılacak konuşmalarda ve tartışmalarda aynı haklara sahip olması demektir. Türkiye İngiltere'nin yapmış olduğu daveti kabul ederek 2 Temmuz 1955'de konferansa katılacağını bildirmiştir. Yunanistan ise gecikmeli olarak davete cevap vermiştir. Çünkü Makarios Londra Konferansı'nın Yunanistan'ı Kıbrıs konusunda tuzağa düşürecek bir oyun olduğunu iddia etmiştir. Makarios, Türkiye'nin Londra Konferansına davet edilmesine itiraz ederek Self- Determination'u esas almayan konferansın hiçbir anlam ifade etmeyeceğini ve başarı sağlamayacağını iddia etmiştir.[137] Türkiye ise hem Kıbrıs'ta yaşayan Türk toplumunun haklarını hem de ulusal çıkarlarını uluslararası alanda kayda geçirmek için yakalamış olduğu bu fırsatı iyi değerlendirmek için erkenden çalışmalara başlamıştır.[138]

Başbakan Adnan Menderes, kabinesinde dış politikada Fatin Rüştü Zorlu'yu daha atak ve daha sağlam adımlar atacağını düşünerek vekâleten Dışişleri Bakanlığına, Fuat Köprülü'yü de devlet bakanlığına getirmiştir. Londra Konferansına katılacak kişilerin isimleri Ağustos ayı başlarında açıklanmıştır. Fatin Rüştü Zorlu'nun başkanlığını yapacağı heyete Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes, Dışişleri Genel Sekreteri Muharrem Nuri Birgi, Atina Büyük Elçisi Settar İksel, Londra Büyük Elçiliğine yeni atanan Suat Hayri Ürgüplü, Dışişleri Bakanlığı Orta Doğu Dairesi Müdürü Orhan Eralp ve Mahmut Dikerdem atanmıştır. Londra Konferansı hazırlıkları hızlı ve yoğun bir şekilde devam ederken, Türk halkı tarafından Kıbrıs Sorunu ulusal bir dava olarak benimsenmiştir. Fakat bu hazırlıklar esnasında Dr. Fazıl Küçük tarafından İstanbul Kıbrıs Türk'tür Derneği başkanı Hikmet Bil'e yazılan mektup ile işler karışacak ve Rumlara karşı tepkiler artmaya başlayacaktır.

[135] Gazioğlu, *a.g.e.*, s.80.
[136] Bekarlar, *a.g.e.*, s.102.
[137] Bekarlar, *a.g.e.*, s.103.
[138] Gazioğlu, *a.g.e.*, s.80-81.

Dr. Fazıl Küçük, İstanbul'a göndermiş olduğu mektubunda Rumların Türklere karşı toplu katliama girişecekleri yolundaki haberin Lefkoşa'da yayıldığını ve bu haberin Türkiye'deki bütün dernek şubelerine iletilmesi gerektiğini yazmıştır.[139]

Kıbrıslı Türklere karşı yapılacak olan katliam haberlerinin Ankara'da da duyulması üzerine hükümet 23 Ağustos 1955'te İngiliz Büyükelçiliğine bir nota vererek Kıbrıs'ta devam ettiği söylenen tedhiş hareketinin derhal durdurulmasını ve Kıbrıs Türk halkının can ve mal güvenliğinin sağlanmasını istemiştir. Dr. Fazıl Küçük tarafından gönderilen bu haber aslında Kıbrıs konusunda Türkiye'nin izlemiş olduğu ılımlı politikayı değiştirmeye ve Türkiye'de Kıbrıs konusundaki havanın değişim göstermesine sebep olmuştur.

24 Ağustos 1955 tarihinde Başbakan Adnan Menderes, İstanbul'da Limon Lokantası'nda yapmış olduğu tarihi konuşmasında Rum saldırılarına karşı Türk toplumunun savunmasız bırakılmayacağını belirtmiş ve Kıbrıs konusunda Türkiye'nin görüşlerini açıklamıştır. Türkiye'de kamuoyunun her kesiminde son derece memnuniyetle karşılanan bu konuşma muhalefet tarafından da memnuniyetle karşılanmış olup tam destek almıştır.[140]

Adnan Menderes'in Limon Lokantası'nda yapmış olduğu bu konuşma yurt içinde ve yurt genelinde yaşayan Türk nüfusu tarafından takdir edilmiş ve destek görmüştür. Basın da da geniş yankılar uyandırmıştır.

Adnan Menderes'in Kıbrıs konusunda yapmış olduğu beyanı ve bu konu da Türk halkının ve bürokrasinin göstermiş olduğu tepki ve vermiş olduğu destek, çalışmanın asıl amacını ortaya koyacağından bu konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgiler ikinci ve üçüncü bölümde ele alınacaktır.

Londra Konferansı 29 Ağustos 1955 tarihinde Lancaster House'da İngiltere'nin planına göre iki aşamada gerçekleştirilecektir. Birinci aşamada katılımcılar konu hakkında resmi görüşlerini açıklayacak, konferansın ikinci aşamasında ise açıklanan bu görüşler ele alınarak taraflar arasında uzlaşma sağlanmaya çalışılacaktır.

[139] Gazioğlu, *a.g.e.*, s.83.
[140] Gazioğlu, *a.g.e.*, s.86- 88.

Konferans başladığında ilk sözü İngiltere Dışişleri Bakanı Harold Macmillan alarak, İngiltere'nin Kıbrıs Adasını Türklerden devralma sürecini ve Kıbrıs'ın İngiltere tarafından devralındığı dönemdeki öneminin aynı şekilde devam ettiğini vurgulamıştır. Macmillan, Türkiye ile Yunanistan'ın Kıbrıs üzerindeki İngiliz egemenliğini 1923 Lozan Antlaşması ile tanıdıklarını da belirterek, Kıbrıs'ın İngiltere için bir üs olmanın yanında kara, deniz, hava kuvvetleri için bir karargâh noktası olduğunu, bu sebeple de kira yöntemiyle adada üs bulundurmanın kendi ihtiyaçlarını karşılamayacağını belirtmiştir. Bu güne kadar Kıbrıs'ın özerk bir yönetime kavuşamamasındaki tek sorumlunun İngiltere olmadığını söyleyen Macmillan, Kıbrıs'ın özerk yönetime kavuşamaması konusundaki sorumluluğu Türkiye ve Yunanistan'ın İngiltere ile paylaştığını belirtmiştir.[141]

Konferansta ikinci olarak sözü Yunanistan Dışişleri Bakanı Stefanopulos alarak uzun zamandan beri ittifak içerisinde olan üç devleti tatmin edecek bir sonuca varılması umuduyla konferansa katıldıklarını belirterek, bölge güvenliği ve İngiltere için taşıdığı önemin farkında olduklarını söylemiştir. Stefanopulos, Kıbrıs için Self-Determination sisteminin İngiltere'nin adadan çekilmesini öngörmediğini, adada Rum çoğunluğu ve Türk azınlığının bulunması nedeniyle Türkiye ve Yunanistan'ın konferansa katıldığını fakat her iki ülkenin de Kıbrıs'ın geleceği hakkında karar verme hakkına sahip olmadığını ve konunun İngiltere'nin iç meselesi olduğunu söylemiştir.[142] Yunanistan heyet başkanı ayrıca Yunanistan'ın emperyalist emelleri olduğu iddialarını kabul etmediklerini ve Yunanistan'ın tek amacının uluslararası güvencedeki Self- Determination olduğunu açıklamıştır. İngiltere'nin buna izin verdiği takdirde Kıbrıs adasındaki İngiliz üslerinin daha da güçleneceğini ve hatta Yunanistan toprakları üzerinde de İngiltere'ye üs verebileceklerini, Türkiye'nin Kıbrıs adasındaki Türk azınlığın haklarının korunması taleplerinin karşılanması konusunda kararlı olduklarını belirtmiştir.[143]

Konferansta son sözü Türkiye adına Dışişleri Bakan Vekili Fatin Rüştü Zorlu almıştır. Adanın kaderini sadece Türkiye ve İngiltere'yi ilgilendirmediğini söyleyen Zorlu, Lozan Antlaşması gereği Kıbrıs Adasının İngiltere tarafından ilhak edildiği ve Türkiye'nin ada üzerindeki egemenlik hakkını devrettiğini belirterek, İngiltere'nin

[141]Gazioğlu, *a.g.e.*s. 92-93.
[142]Bekarlar, *a.g.e.*, s.110.
[143]Bekarlar, *a.g.e.*, s.112.

Kıbrıs'ta egemenliğini devam ettirdiği sürece Türkiye'nin anlaşmalardan yana bir talepleri olmadığını, fakat statü değişikliği söz konusu olduğu durumda bu durumun Türkiye'yi de birinci dereceden ilgilendirdiğini belirtmiştir.[144]

Zorlu Kıbrıs Adasının Türkiye için öneminden bahsederek Türkiye İçin Kıbrıs'ın öneminin tek bir sebebe bağlı kalamayacağını, adanın tarihi, coğrafi, ekonomik ve askeri stratejilerinin öneminden bahsetmiştir. Bu sebeplerden dolayı adanın güvenliğini sağlama hususunda Türkiye'ye de söz hakkı düştüğünü vurgulamıştır. Kıbrıs'ta yüz bin Türk'ün yanı sıra Türkiye'de yaşayan üç yüz bin Kıbrıslının varlığını da hatırlatan Zorlu, Kıbrıs'a sahip olan devletin Ege adalarına da hâkim olabilme ihtimalinden ve böyle bir durum yaşanıldığında Türkiye'nin fiilen kuşatılmış olacağından bahsetmiştir.[145]

Self- Determination konusuna da değinen Zorlu, böyle bir hakkın kullanılmasının hiçbir zaman ve hiçbir koşulda mümkün olmayacağını, Türkiye'nin bu durumu kabul edemeyeceğini ve bu ilkenin bir adaletsizlik, güvensizlik ve huzursuzluktan başka bir şey ifade etmeyeceğini söylemiştir. İngiltere'nin ada üzerindeki egemenliği sona erecekse Kıbrıs'ın Anadolu'dan ayrı bir varlık olarak düşünmenin mümkün olmadığını da vurgulayarak Türkiye için hayati öneme sahip Kıbrıs Adasının kaderini başka şekilde belirlenmesini Türk milletinin kabullenemeyeceğini ve kendisinin de zaten böyle bir durumu Türk milletine izah edemeyeceğini söylemiştir. Lozan'da ön görülen dostluğun devamının sadece Türkiye için değil, bölge ve dünya barışı için de gerekli olduğunu belirterek konuşmasını tamamlamıştır.[146]

Londra Konferansında Türkiye Dışişleri Bakan Vekili Fatin Rüştü Zorlu'nun Kıbrıs konusundaki Türk tezi İngiltere Dışişleri Bakanı Macmillan tarafından kutlanmıştır. Oturuma ara verildiği esnada Macmillan, Zorlu'nun yanına giderek *"Görüşünüzü sağlam bir hukuki temel üzerine oturtmuşsunuz"* demiştir.[147] Türk heyetinin başarısıyla sonuçlanan Londra Konferansının birinci bölümünün sonunda Yunan

[144] Gazioğlu, ***a.g.e.***, s. 95.
[145] Gazioğlu, ***a.g.e.***, s. 96.
[146] Gazioğlu, ***a.g.e.***, s. 98.
[147] Bekarlar, ***a.g.e.***, s. 112.

heyeti şaşkınlık içerisinde kalmış ve Yunan heyetinin bu beklenmedik Türk tezinden dolayı konferanstan çekilecekleri konusundaki haberler etrafa yayılmıştır.[148]

3 Eylül 1955 tarihinde Yunanistan'ın Londra Büyükelçiliğinde Türk ve İngiliz heyetleri şerefine verilen kokteylde Yunan gazetelerine konuşan Türkiye Dışişleri Bakan Vekili Zorlu, *"Yunanistan'ın en büyük devlet adamı Venizelos, Kıbrıs meselesini hiçbir zaman bahis konusu etmemiştir. Sizin şunu bilmeniz lazımdır ki, Türk-Yunan işbirliği Kıbrıs davası ile birlikte yürüyemez, Yunanistan ya Türk dostluğunu ya da Kıbrıs'ı tercih etmek zorundadır"*[149] sözleriyle açık bir şekilde Yunanistan'ın bir seçim yapmak zorunda olduğunu belirtmiştir.

Yapılan görüşmelerden ve konuşmalardan da anlaşılacağı üzere Türkiye Kıbrıs konusunda söz hakkına sahip olduğunu İngiltere'ye kabul ettirmeyi başarmıştır. Fakat üç devletinde Kıbrıs hakkındaki görüşleri birbirinden farklıdır. Zorlu bu sebepten dolayı Londra Konferansı hiçbir sonuca bağlanmadan dağılırsa bu durumu Türk kamuoyuna nasıl izah edebilirim endişesiyle ikinci oturumda Kıbrıs Sorununun bir süre dondurulması için beş yıllık geciktirme önerisi sunmayı, böylelikle Kıbrıs'ın beş yıl uluslararası bir anlaşmazlık konusu olmaktan çıkarılmasını düşünmektedir. Aynı zamanda bu süre zarfında adanın hukuki statüsünde de herhangi bir değişiklik isteğinde bulunulmaması fikrini Ankara'ya bildirerek Başbakan Adnan Menderes'in onayını almak istemiştir. Fakat Zorlu'nun bu talebi Menderes tarafından kabul görmemiş ve Menderes Londra Konferansında Kıbrıs konusunda fazla bir beklenti içerisinde olmamakla beraber geriye bir adım atılmasını da istememektedir. Kıbrıs konusunda bu aşamada atılacak her bir geri adımın Türkiye'yi zor duruma sokacağı fikrindedir. Bunun için de konferansta kazanılan her hangi bir başarı ile yetinip Kıbrıs konusunu Birleşmiş Milletlere götüreceği tahmin edilen Yunanistan'a karşı biraz daha zaman kazanabilmek amacındadır.

Londra Konferansa ara verildikten sonra gazetelere konuşan Zorlu, Konferans sürecinde Türkiye'nin gayet başarılı olduğunu belirterek, Kıbrıs konusunda var olan durumun korunmaması halinde adanın Türkiye'ye geri iade edilmesi gerektiğini söylemiştir.

---

[148] *Akşam Gazetesi*, 1Eylül 1955
[149] *Tercüman Gazetesi*, 3 Eylül 1955

Londra Konferansının ikinci bölümü 7 Eylül 1955 tarihinde İngiliz Dışişleri bakanı Kıbrıs için kararlaştırmış olduğu anayasa önerilerini açıklamasıyla başlamıştır. Kıbrıs'ta yaşayan Türk ve Rum halkının haklarını koruyacak ve onlara yararlı olacağını düşündükleri özerk yönetime geçiş önerilerinin Türkiye ve Yunanistan tarafından desteklenmesini istediğini belirtmiştir. İngiltere adaya en geniş özerkliği getiren, aynı zamanda stratejik ihtiyaçları karşılayacak ve Kıbrıs'taki demokratik gelişmeyi normal düzene getirecek bir öneri sunduğunu düşünmektedir. Yeni anayasanın Türk toplumuna nispi bir pay sağlayacak çoğunluğa dayalı bir meclis öngörmektedir. İngiliz Valisi tarafından yürütülecek dışişleri, savunma ve iç güvenlik dışındaki tüm hükümet işleri meclise karşı sorumlu bakanlara devredilerek bu bakanlıkların bir kısmı Türk toplumuna verilecektir.[150]

İngiltere'nin sunmuş olduğu bu önerilere Zorlu, Rumların ilhak fikirlerinden vazgeçmedikleri sürece özerk yönetim fikrinin mümkün olamayacağını, aynı zamanda bu fikrin Enosis'cileri cesaretlendireceğini belirterek karşı çıkmıştır. Zorlu Macmillan'a Lozan Antlaşmasında Kıbrıs konusunda İngiltere'ye verilmiş olan hâkimiyet hakkını koruyup korumayacağını, eğer koruyacaksa adanın istikbaline ya da başka bir devlete ilhakına sebep olabilecek herhangi bir Self- Determination prensibini kabul edip etmeyeceğini sormuştur. Macmillan ise İngiltere hükümetinin Self- Determination prensibinin Kıbrıs'ta uygulanmayacağını belirtmiştir. Yunanistan ise Macmillan'ın açıklamasından yola çıkarak İngiltere'nin Türkiye'ye adanın yönetiminde haklar tanıdığını gerekçe göstererek İngiltere'nin önerilerini kabul etmeyeceğini ve hiçbir şekilde özerkliğin kabul edilemeyeceğini söylemiştir.

Londra Konferansının birinci ve ikinci aşamaları bu şekilde ilerlerken Türkiye'de yaşanan 6- 7 Eylül hadiseleri nedeniyle konferans hiçbir neticeye varamadan dağılmıştır. Türkiye'nin ve dünyanın gündeminde 6-7 Eylül olayları yer almaya başlamıştır.

1.4.1. 6-7 Eylül 1955 Olayları

7 Eylül günü görüşmelerine başlanacak olan "Ortak Bildiri" metni üzerinde Başbakan Menderes'ten talimat bekleyen Türkiye Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü

[150] Bekarlar, *a.g.e.*, s. 116.

Zorlu, 6 Eylül akşamı Başbakan Adnan Menderes'ten Atatürk'ün Selanik'teki evinin bombalandığı ve bu olayın üzerine İstanbul'da Rum halkına karşı başlayan saldırı haberlerini öğrenmiştir. Menderes, Zorlu'ya derhal Londra'dan geri dönülmesi emrini vermiştir.[151]

7 Eylül sabahı yapılan toplantıda Fatin Rüştü Zorlu konunun dışında söz hakkı alarak Türkiye'nin Londra konferansına Kıbrıs Meselesine bir çözüm yolu bulmak için geldiğini fakat Atatürk'ün doğduğu evin bombalı saldırıya uğramasının ağır bir tahrik olduğunu ve bu durum karşısında Türk heyetinin konferansa devam etmesinin Türkiye'ye bir faydası olmayacağını söylemiştir. Yunanistan ise 6 Eylül gecesi yaşanan bombalı saldırı olaylarında haberdar olmadığını, Yunan Heyet başkanı Stefanapulos, Zorlu'nun sözleri üzerine gerçekten böyle bir olay meydana geldiyse bu saldırının sorumsuz cani kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olabileceğini ve bu yaşanan hadiselerinin Yunanistan ile hiçbir alakası olmadığını söylemiştir.

Konferansın kapanış günü olan 8 Eylül'de oturum açılır açılmaz Yunan Dışişleri Bakanı gündem dışında söz hakkı alarak Selanik'te Atatürk'ün evine atılan bomba olayına değinerek, almış oldukları bu haberi küçümsediklerini, İstanbul'da Rumlara karşı yapılan saldırıları dramatik ifadelerle anlatarak yaşanan olaylardan Türkiye'yi sorumlu tutmuştur. Zorlu bu sözlere karşılık olarak Türk heyetinin de yaşanan olaylardan ayrıntılı haberdar olmadığını, sözü edilen olayların sorumsuz kişilerce gerçekleştirildiğini ve Türkiye adına içten üzüntülerini beyan etmiştir. Konferans 6-7 Eylül 1955 hadiseleri sebebiyle böylelikle son bulmuştur ve Türk Heyeti Türkiye'ye dönmek üzere yola çıkmıştır.

Londra Konferansından sonuç alamadan dönen ve Yunanistan adına konuşma yapan Stefanapulos, Kıbrıs konusunda mücadelelerine barışçıl yollarla kaldıkları yerden devam edeceklerini, bundan sonraki süreçte meseleyi Birleşmiş Milletlerde tekrar ele alacaklarını söylemiştir. Konferanstan sonra Yunan gazetecilerin "Şimdi ne olacak? " sorusuna yanıt veren Türk heyet başkanı Zorlu, kendisine sorulan bu sorunun asıl Yunanistan temsilcilerine sorulması gerektiğini, yaşanan bu tatsız işlerde fiili ve suçlu rolün Yunanistan'a ait olduğunu, Yunanistan'ın bir müttefikinden toprak almaya çalıştığını, diğer müttefikin emniyetini tehdit ettiğini ve artık Türkiye'nin sabrının tükendiğini, bu yüzden de iki devlet arasındaki dostluğun sona erdiğini sert

[151]Semih Günver**,** *Fatin Rüştü Zorlu'nun Öyküsü*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1993, s.68.

cümlelerle belirtmiştir. Zorlu iki devlet arasındaki husumetin ancak nasıl normale dönebileceğini de şu sözleriyle dile getirmiştir:

> *"...Biz dostluğu korumak endişesiyle her türlü nümayişi önlemeye uğraşırken Yunanistan iki müttefikin aleyhine hareketleri teşvik etti, heyecanları bile bile tutuşturdu.*
>
> *Yunanistan müttefikleri aleyhine ilhaklar yapmaya çalışmaktan ve müşterek emniyetimizi tehdit etmekten vazgeçmeye karar verip bunu fiilleri ile belirtirse, aramızdaki müşterek alakaların icabına göre hareket edip normal münasebete dönmek güç olmaz. Feci neticeleri düşünmeyip dostlukları kundaklayan Yunanistan'dır. Bu çıkmazdan kurtulmamız için ilk teşebbüsün ondan gelmesi zaruridir..."*[152]

Zorlu, yapmış olduğu bu sert açıklamayla Türkiye'de yaşanan 6-7 Eylül olaylarından ve Londra Konferansının erken ve sonuçsuz dağılmasından Yunanistan'ı sorumlu tutmuştur. Türk-Yunan ilişkilerinde Yunanistan'ın takınacağı tutumun iki devlet arasında bundan sonra yaşanacak ilişkileri belirleyeceğini vurgulamıştır.

Londra Konferansının Türkiye açısından tek olumlu sonucu bundan sonra Türkiye'nin Kıbrıs konusunda birinci derecede ilgili devletlerden biri olduğu ve Türkiye'nin onayı olmadan adanın statüsünde değişiklik yapılamayacağının anlaşılmış olmasıdır.

6 Eylül gecesi yaşanan olayların psikolojik temelini Londra Konferansı arifesinde Dr. Fazıl Küçük'ün İstanbul'daki bütün Kıbrıs derneklerine iletmiş olduğu 28 Ağustos'ta Rumların Türklere karşı toplu katliama girişecekleri yolundaki haber oluşturmaktadır. Kıbrıs'ta meydana gelecek olaylarla ilgili duyumların basında yer alması kamuoyunun daha da heyecanlanmasına sebep olmuş ve Adnan Menderes'in bu habere istinaden 24 Ağustos 1955 tarihinde Limon Lokantasında Kıbrıs konusunda yapmış olduğu konuşma İstanbul'daki havayı daha da gergin hale getirmiş ve Rumlara karşı sert tepkiler oluşmuştur. Londra Konferansı'nın devam ettiği süreçte Kıbrıs'ta EOKA saldırıları etkisini göstermeye devam etmiş buna karşılık olarak da Dr. Fazıl Küçük başkanlığında Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti ve 3000

[152] Bekarlar, *a.g.e.*, s. 120.

Türk Londra'da "Kıbrıs Türk'tür, Türk Kalacaktır", "Enosis Harp Demektir", "Kıbrıs Yunanistan Olamaz" sloganlarıyla coşkulu bir miting gerçekleştirmişlerdir. [153] Mitingin yarattığı heyecan Türkiye'de ve özellikle İstanbul'da yankı bulmuştur. Fakat 6 Eylül 1955 saat 00.04'de Atatürk'ün Selanik'teki doğduğu ev ile Türk Konsolosluğu'na yapılan bombalı saldırı olayların daha çok karışmasına sebep olmuştur. Bombalı saldırı haberi Başbakan Menderes'e bildirilmiş ve Menderes'in izniyle de haber radyoda yayınlanmıştır. Olay, İstanbul Exspres gazetesinin akşam baskısında da *"Atamızın evi bomba ile hasara uğratıldı"* manşetiyle verilmiştir. Bu haberin sonucunda da 6-7 Eylül olaylarına sebep olan zemin ortaya çıkmıştır. Bu haberin üzerine Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti İstanbul Taksim Meydanında büyük bir miting düzenledi ve mitingden sonra toplanan kalabalık "Kıbrıs Türk'tür, Türk kalacaktır!" sloganlarıyla Beyoğlu'na doğru yürümüşlerdir. İstiklal Caddesindeki Rum dükkânlarının yağmalamasıyla başlayan yıkım ve tahrik hareketler kısa sürede Rum vatandaşların yoğun olarak yaşadıkları semtlere doğru yayılmıştır. Evler yakılıp yıkılarak eşyalar sokaklara atılmıştır. Olayların gittikçe genişlemesi üzerine askeri birlikler müdahale için harekete geçmiş, İstanbul ve İzmir'de sıkıyönetim ilan edilerek sokağa çıkma yasağı getirilerek olaylar kontrol altına alınabilmiştir.[154]

6 Eylül gecesi İzmir'de de İstanbul'dakine benzer olaylar yaşanmış, limanda demir atmış bulunan Yunan bandıralı gemiler ateşe verilmiş, İzmir fuarında bulunan Yunan pavyonu tahrip edilmiş ve ülke bayraklarının bulunduğu yerdeki Yunan bayrağı indirilerek yakılmıştır. İzmir'deki olaylarda sabaha karşı kontrol altına alınmıştır.

Yaşanan olaylar sonucunda iki bin elli yedi kişi tutuklanmış ve sıkıyönetim kararına 7 Eylül sabahı son verilmiştir. Sıkıyönetime son veren hükümet yaşanan olayların tahrik amaçlı tertiplendiğini söyleyerek Türk halkını sükûnete davet ederken olayların kontrol altına alındığını belirtmiştir.[155]

Bahsi olunduğu üzere Londra Konferansı esnasında cereyan eden ve konferansın sona ermesine sebep olan 6-7 Eylül olayları kısaca anlattığımız şekilde gerçekleşmiştir. Bu konu çalışmamızın asıl kısmını teşkil etmediğinden ve bu

[153] *Akşam Gazetesi*, 5 Eylül 1955, s.2.
[154] *Milliyet Gazetesi*, 7 Eylül 1955, s.1
[155] Vatan Gazetesi, 8 Eylül 1955, s.1.

konuyla ilgili daha teferruatlı olarak çok sayıda çalışma olduğundan dolayı konu hakkında fazla ayrıntıya yer verilmeyecektir.

Bundan sonraki bölümlerimizde çalışmamızın asıl kısmını teşkil edecek olan 1955 dönemi Kıbrıs meselesine karşı halkın göstermiş olduğu tepkiler ve basına bu konu ile ilgili yansıyan haberler üzerinde durulacak ve bu şekilde Kıbrıs meselesinin Türk halkı için ne derece önemli bir mesele olduğu ve halkın her daim hiçbir ayrım gözetmeksizin Kıbrıs konusunda birlik içerisinde hareket ettikleri izah edilmeye çalışılacaktır.

BÖLÜM 2

BASINDA YER ALAN HABERLERE GÖRE TÜRK KAMUOYUNUN KIBRIS KONUSUNDAKİ TEPKİLERİ

Türk halkı, Yunanistan'ın Kıbrıs'ı kendi topraklarına dâhil etme siyasetine karşı hiçbir zaman sesiz kalmamıştır. 1950 yılından itibaren de Enosis çalışmalarını daha çok hızlandıran Yunanistan adada yaşayan Rum halkının desteğiyle Türk nüfusunu da hedef almaya başlaması Türk halkını daha da zor duruma sokmaya başlayacaktır. Balkan Paktından dolayı Yunanistan ile dostane ilişkilerini zedelemek istemeyen Demokrat Parti Hükümeti yaşanan Yunanistan'ın Enosis eylemlerine karşı sakinliğini korumuş ve Türk halkını da sert tepkilerinden dolayı sakin olmaya davet etmiş ve Kıbrıs probleminin devlet kontrolünde olduğunu belirtmiştir. Fakat Türk halkı ve basın Kıbrıs konusundaki düşüncelerini ve endişelerini hem Yunanistan'a hem de dünyaya "Kıbrıs Türk'tür ve Türk Kalacaktır!"sloganlarıyla duyurmuşlardır.

Ağustos 1955 tarihine gelindiğinde ise Türk halkı Kıbrıs konusundaki düşüncelerinden vazgeçmemiş, hükümet ise 28 Ağustos tarihinde Kıbrıs'ta yaşayan Türk halkına karşı düzenlenmesi planlanan toplu katliam haberinden sonra sessizliğini bozmuş ve Adnan Menderes aşağıdaki tarihi Kıbrıs beyanatıyla Yunanistan'a sert bir uyarıda bulunmuştur.

2.1. Adnan Menderes'in 24.08.1955 Tarihli Kıbrıs Beyanatı

İngiltere Dışişleri Bakanı Harold Macmillan'ın Londra'da yapılacak olan üçlü konferans ile ilgili 30 Haziran 1955'de Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında stratejik ve üç devleti ilgilendiren Kıbrıs da dâhil Doğu Akdeniz siyaset ve savunma sorunlarını görüşmek üzere Londra'ya davet etmiştir.

Türkiye, İngiltere'nin yapmış olduğu daveti kabul ederek 2 Temmuz 1955'de konferansa katılacağını belirtmiştir. Türkiye, Kıbrıs'ta yaşayan Türk toplumunun haklarını ve ulusal çıkarlarını uluslararası alanda kayda geçirmek için yakalamış olduğu bu fırsatı iyi değerlendirmek için çalışmalarına erkenden başlamıştır.

Başbakan Adnan Menderes, Dışişleri Bakanlığına Fatin Rüştü Zorlu'yu, Devlet Bakanlığına da Fuat Köprülü'yü getirmiştir. Londra Konferansına katılacakların isimleri de Ağustos ayı başında açıklanmıştır. Hazırlıklar yoğun ve hızlı bir şekilde devam ederken Dr. Fazıl Küçük tarafından İstanbul Kıbrıs Türk'tür Derneği Başkanı Hikmet Bil'e yazılan mektup ile işler karışacak ve Türk milleti tarafından Rumlara karşı tepkiler artmaya başlayacak ve artık hükümet de ılımlı politikasından vazgeçip sert tepkisiyle halkının sözcüsü olacaktır.

Dr. Fazıl Küçük İstanbul'a göndermiş olduğu mektubunda Rumların Kıbrıs'ta yaşayan Türklere karşı 28 Ağustos 1955 tarihinde toplu katliam yapacakları haberlerinin Kıbrıs'ta yayıldığını belirtmiş ve bu haberin bütün dernek şubelerine iletilmesini istemiştir. Kıbrıs'ta Türklere karşı yapılacak olan katliam haberinin Ankara'da da duyulması üzerine Türk Hükümeti öncelikle 23 Ağustos 1955'te İngiliz Büyükelçiliğine bir nota vererek Kıbrıs'ta devam ettiği söylenen tedhiş hareketlerinin derhal durdurulmasını ve Kıbrıs Türk halkının can ve mal güvenliğinin sağlanmasını istemiştir. Bu notanın ardından da 24 Ağustos 1955 tarihinde Başbakan Adnan Menderes harekete geçerek İstanbul'da Limon Lokantasında tarihi Kıbrıs beyanatını dile getirmiştir.

Yaşanılan hadiseler basına yansımış ve basın sayesinde de kamuoyuna duyurulmuştur. Başbakan Adnan Menderes'in Kıbrıs hakkındaki beyanatı 25 Ağustos 1955'te Türk basınında şu şekilde yayınlanmıştır:

> *"Kıbrıs meselesinde Türk hükümetinin ne derecelerde soğukkanlı ve ihtiyatlı hareket etmiş olduğunu ve Türk hükümetinin ve hatta bütün Türk milletinin Kıbrıs meselesinde Türk- Yunan dostluğuna ne derecelerde ehemmiyet atfeylemiş bulunduğunu burada ayrıca belirtmek suretiyle izah ve tekrara hacet yoktur sanırım. Kıbrıs meselesi ortaya çıkalı beri dünya kadar söz söylendi. Birçok gürültü yapıldı. Bugüne kadar mesul hükümet reisi olarak benim söylediklerim birkaç cümleyi geçmez. Bu meselede bu dereceye kadar soğukkanlılığımızı muhafaza etmekle Türk-Yunan dostluğuna atfettiğimiz ehemmiyet ve kıymetin delillerini vermiş bulunuyoruz. Bu gün de yine Kıbrıs üzerinde konuşurken Türk- Yunan dostluğuna ve ittifakına ayni kıymet ve ehemmiyeti vermekte devam ettiğimizi önceden söylemeliyim. Hatta diyebilirim ki bu beyanatı Yunanlı*

dost ve müttefiklerimizi esaslı bir hayâdan tenzih maksadıyla yapmaktayım. İşler hiçbir tedbirin tesir etmeyeceği bir sahaya götürülmeden önce belki makul bir hal yoluna girebilir ümidiyledir ki huzurunuzda konuşmaktayım.

Bu ana kadar olan sabır ve sukutumuzun bu konuşmamıza lazım gelen haklı ehemmiyetin verilmesini icap ettirecek esaslı bir amil teşkil ettiğine de ayrıca kaniim

Kıbrıs meselesi diye bir mevzu ele aldığımız zaman bunun son bir iki senenin icadı olduğunu derhal kavrayacaksınız. İnsanlar, durup dururken kendilerine mesele çıkarmak ve dertler icat etmek itiyadından kurtulamıyorlar.

Yunanlı dostlarımız, yalnız kendi için değil fakat aynı zamanda bizim için ve bütün dünya için de ortaya bir dert atmış bulunuyorlar. Yunanistan'da ve sair yerlerde bir takım tahrikçilerin sözlerine iddia ve yaygaralıklarına bakılacak olursa Kıbrıs Yunanistan'a ilhak edilmediği takdirde gökler yere çökecektir.

Hakikat-ı halde (işin aslında) farzı mahal böyle bir hal vuku bulsa dahi Yunanistan'ın ne iktisaden ne siyaseten zerre kadar kuvvetlenmesi şöyle dursun hem kendisini hem de kendisinin mensup bulunduğu hür milletler camiasını zaafa uğratmaktan başka bir şey elde etmeyeceği bir hakikattir.

Kıbrıs meselesinde tahrikçilerin takındıkları tavır ve vaziyetle söylenen sözler bizleri haklı endişelere sevk etmiş bulunuyor. Bu endişelerin bir kısmı istikbale muzaf (bağlı) olmakla beraber bu günden yarına vahim hadiselerin ceriyan edebileceğine dair ortada dolaşan sözler endişelerimizin kaynağını teşkil etmektedir. Hiç ihtimal vermek istemiyoruz ve böyle olabileceğine imkân da göremiyoruz. Fakat 28 Ağustos'un Kıbrıs'taki ırkdaşlarımız için bir katliam günü olacağını terörist bir eda ile mütemadiyen ilan edip durmaktadırlar. Biz adada hukuki meselelere dayanarak vaziyete hâkim olan ve adada vaziülyed bulunan İngiliz hükümetinin vazifesini tamamıyla yapacağına inanıyoruz.

Ancak adadaki Rum halkının yıllardır devam eden gayet şiddetli tahrikler neticesinde galeyan haline getirilmiş olduğu ve bu halkın silahlandırılması teşebbüs ve hareketlerinin de çok ilerlemiş bulunduğu söyleniyor. Binaenaleyh ani bir hareket şuursuz ve caniyane teşebbüs telafisi gayri mümkün neticeler doğurabilir mi, maalesef biz bu gün bu kadarını teemmül etmek mevkiine gelmiş bulunuyoruz. Hareket ani olabilir. Mahalli hükümet hazırlıksız bulunabilir. Oradaki halkımız son derecelere kadar tahrik edilmiş ve silahlandırılmış bir ekseriyet karşısında masum hareketsiz ve silahsız bulunabilir. Fakat bu hiçbir zaman onların bir an için dahi müdafaasız kalacakları manasını tazammum etmez. Bu bakımdan büyük bir endişe ve heyecan içinde bulunan Kıbrıslı ırkdaşlarımızı tatmin etmek ve müsterih kılmak isteriz.

Görüyorsunuz işler ne derecelere kadar ileri götürülmüş bulunuyor. Dünyanın bu kadar nazik ve karışık vaziyeti karşısında Türk ve Yunan milletlerinin birbirleriyle dost ve müttefik olmalarının adeta bir kader hükmü gibi kat'i ve muhkem bir hakikat olmasına ve böyle bir manzara arz etmesine rağmen tedbirsizliğin ve idraksizliğin bu kadar şayanı teessüf vaziyetler ihdas etmiş olduğunu derin bir elem ve teessür ile belirtmek istiyorum…

Tahrikçilere göre adanın şu kadar nüfusu Türk, şu kadar nüfusu Rummuş ve onlara göre sanki bütün dünyada coğrafi hudutlar bu esasa göre çizilmiş gibi. Kıbrıs'ın kaderi de bu esasa göre tayin edilmeliymiş. Ben bu konuşmamda hukuki prensiplerin, siyasi teamülü ve hakikatlerin nihayet dünya coğrafyasının göstermekte olduğu manzaranın manalarını izaha çalışmayacağım. Bunlar üzerinde yarın Londra'ya hareket edecek olan heyetimiz hükümetimizin nokta-i nazarını ve memleketimizin görüş ve düşünüşünü laikiyle ve salahiyetle teşrih ve ifade edecektir. Ben yalnız şu kadarını söyleyeyim ki nüfus ekseriyetine göre herhangi bir bölgenin kaderinin tayin edilmesi prensibi bu dünyada hele böylesine parçalı olarak tatbik yeri bulmuş değildir. Bir vatan terzinin önündeki kumaş parçası gibi ne cisimden istenilse kesilebilir bir meta değildir.

Şurasının herkesçe açık olarak bilinmesi lazım ki Türkiye sahillerinin büyük bir kısmı başka devlete ait olan tarassut ve tehdit palangalarıyla muhat bulunuyor. Bir Kıbrıs sahası bu gün salim görünmektedir. Bu bakımdan Kıbrıs Anadolu'nun bir devamından ibarettir. Ve onun emniyetinin esas noktalarından birisidir…

İnsanların ve milletlerin hayır ve menfaatleri husumetten değil, dostluk ve muhabbetten gelir. Biz hadiselerin evvela vasıflarına ve meziyetlerine büyük kıymet verdiğimiz Yunan milleti için şeametli olabilecek bir maceraya dökülmesini önleyebilmek için şimdiye kadar olduğu gibi bundan böyle de elimizden gelen gayreti sarf etmekte devam edeceğiz. .Fakat şurasını da katiyetle ifade edeyim ki bu memleketin Kıbrıs sitatikosunda bu gün için ve hatta yarın için memleket aleyhine olabilecek bir değişikliğe katiyen tahammülü yoktur."[156]

Başvekil Adnan Menderes, nutkunun başında Türk hükümetinin İngiliz hükümetine verdiği notada Kıbrıs Türklerinin içinde bulundukları tehlikeli durumdan rahatsız olduklarını ve endişe duyduklarını belirtmiştir. Türk hükümetinin takınmış olduğu bu sert tavrın sebebi Londra konferansı ile ilgili olduğu kadar Kıbrıs Türklerinin 28 Ağustos'ta katledilecekleri haberi endişesi ile de yakından ilgilidir.

Başvekil Adnan Menderes nutkunda Türk hükümetinin şimdiye kadar Yunanistan'a karşı takınmış olduğu yumuşak tavrın sebebini de izah etmiştir. Nutkunda meselenin hukuki ayrıntısına girmek istemediğini bu konudaki Türk tezinin Londra'ya gidecek olan Türk heyeti tarafından ayrıntılı bir şekilde anlatacağını söylemiştir.

Başvekil, Yunanların nüfus çoğunluğu esasına dayanan iddialarını da değerlendirerek böyle bir durumun kabul edilir bir yanı olmayacağını belirtmiştir.

Menderes, Yunanların ortaya bir sorun attıklarını ve bu derdin sadece Türkiye'yi değil bütün dünyayı ilgilendirdiğini dile getirmiştir. Kıbrıs'ın Anadolu'nun bir parçası olduğunu, Milletin hayır ve menfaatlerinin husumetten değil dostluk ve muhabbetten geldiğini söyleyerek; Türkiye'nin bu zamana kadar savaş çıkarmamak

[156] *Milliyet Gazetesi*, 25.08.1955, s.7.

için uğraştığını, aksi takdirde bu düşüncelerin tersine dönüşebileceğini dile getirip Yunanistan'a gözdağı vermiştir.

Kıbrıs Beyanatı Milliyet Gazetesi gibi daha birçok ulusal gazetelerde yayınlanmıştır. Çalışmamızda da faydalanacak olduğumuz gazetelerde de yer alan beyanat sadece Ulus Gazetesinde bir gün sonra yayınlanabilmiştir. Ulus Gazetesi de durumu, beyanat haberinin merkeze geç saatte geldiğini ve o esnada gazetede boş yer kalmadığı için basılamadığını belirtmiştir. 26 Ağustos 1955 günü Ulus Gazetesi'nde beyanata yer verilmiştir. Ulus Gazetesinin muhalefetteki Cumhuriyet Halk Partisinin yayın organı olduğunu burada belirtmekte ve Ulus gazetesinin izahına bir de bu açıdan yaklaşmakta fayda olduğu kanaatindeyiz.

2.2. Türk Kamuoyunun Kıbrıs Davasında Basına Yansıyan Tepkileri

Türk Başbakanının Kıbrıs konusundaki bu beyanatı halk tarafından büyük hoşnutluk ve tasviple karşılanmıştır. Halk beyanattan sonra Kıbrıs konusunda daha da hareketlenmiş ve gerekirse herhangi bir savaş halinde gönüllü olarak savaşa gidebileceklerini, seve seve canlarını vermeye hazır olduklarını dile getirmişlerdir.
Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti Genel Başkanı 25 Ağustos'ta verdiği demecinde Beyanatın Cemiyet tarafından sevinçle karşılandığını, bu kuvvetli beyanattan sonra Kıbrıs'taki ırkdaşlarının derin bir nefes aldıklarını belirtmiştir. Bu duygularını da onların cemiyete gönderdikleri telgraflardan öğrendiklerini söylemiştir. Cemiyet muhalefet liderlerinin de Kıbrıs konusunda fikir beraberliği göstermelerini sevinç, huzur ve inançlarını bir kat daha arttırdıklarını belirterek, Kıbrıs milli davasına bu kadar içten inanan bir milletin bir gün güzel Kıbrıs'a şanlı Türk bayrağını dikeceklerine şüphelerinin olmadığını açıklamıştır.[157]

Yine Kıbrıs Türk'tür Cemiyetinden bir üye Adnan Menderes'in beyanatından sonra katliam yapılacağı belirtilen 28 Ağustos'u büyük bir emniyet içerisinde beklediklerini ve yirmi milyon Türk'ün kendileriyle beraber olduklarını bildikleri için endişelerinin olmadığını söylemiştir.[158]

[157] *Tan Gazetesi*, 28 Ağustos 1955,s.7.
[158] *Cumhuriyet Gazetesi*, 26 Ağustos 1955, s,7.

Türkiye Milli Talebe Federasyonu Genel Başkanı Hüsamettin Canöztürk'ün de beyanat hakkındaki düşünceleri basında yer almıştır. Cumhuriyet gazetesinde yer alan haberde Canöztürk, Kıbrıs mevzusundaki son tahrik ve teşebbüsleri sert bir dille şu şekilde cevaplandırmıştır:

> *"İmkânsız hayaller ve maceralar peşinde sürüklenen bedbahtlar Kıbrıs kayalıklarında başlarının parçalanacağı günü bekliyorlar. Türk süvarilerinin nal seslerini Mehmetçiğin Allah Allah sedalarını da mı unuttular. 28 Ağustos bizi 30 Ağustos'a götürür. Tarih boyunca şan ve şerefi temsil etmiş bir milletin evlatları olarak zavallı Yunanlı sana milyonlarca 30 Ağustos vaadimiz olsun. Bu gün Kıbrıs'ta bir bayrak rüzgâr bekliyor. Millet olarak gençlik olarak andımız var. Ay yıldızlı bayrak Kıbrıs'ta ebediyete kadar dalgalanacaktır*."[159]

Türk basınında Adnan Menderes'in kendisini destekledikleri hususunda çok sayıda habere rastlanmaktadır. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti adına Başbakana çekilen ve Refik Halit Karay imzasını taşıyan telgrafta Cemiyet, Kıbrıs hakkındaki beyanatından ötürü Başbakan'a sevinç ve teşekkürlerini bildirmiş ve Adnan Menderes'in Zafer Bayramını tebrik ederek şu sözleri dile getirmişlerdir:

> *"Fevkalade toplantı halinde bulunan Cemiyetimiz Kıbrıs meselesinde en isabetli veçheyi verecek olan tarihi beyanatınızın devam eden sevindirici heyecanı içinde sizi minnet ve şükranla anmayı kendisine kutlu bir vazife bilmiştir. Türk'ün sesini dünyaya yayan, tekrar yayan sesinizin akisleri vicdan ve şuurumuzda hala zevkle çınlamaktadır. Bunu Zafer Bayramınızın tebriklerini de ilave ederek huzurunuza arz eylemekle mübahiyim efendim."*[160]

Kıbrıs Türk'tür Cemiyetinin Adnan Menderes'in beyanatından sonra yapmış olduğu basın açıklamasına ilaveten bir de Menderes'e göndermiş oldukları telgraf vardır. Milliyet gazetesinin haberi olan bu telgrafta Cemiyet, *"Sayın Adnan Menderes, "Kıbrıs Türk'tür!" Milli davamız uğrunda Türklüğün Ruhuna tercüman olan asil beyanatınızı derin bir heyecan atmosferi içerisinde okuduk. Milli heyecan Türk'ün en*

[159] *Cumhuriyet Gazetesi*, 28Ağustos 1955, s.7.
[160] *Zafer Gazetesi*, 30 Ağustos 1955, s.7.

büyük gıdasıdır. Sözleriniz çorak ruhlara bir pınar serinliği sunmuştur. Varolunuz, sağolunuz."[161]şeklinde düşüncelerini dile getirmiştir.

Yine aynı şekilde Milli Türk Talebe Birliği Ankara İcra Komitesi de Kıbrıs konusundaki memnuniyetlerini Adnan Menderes'e göndermiş oldukları telgrafta belirtmişlerdir. Telgrafta gençler, beyanatın bütün Türk gençliğinin kalbini fethettiğini şu anda Kıbrıs'ta yaşayan yüz bin Türk'le beraber aynı his ve fikir beraberliği içerisinde olduklarını ve Başbakandan emir beklemekte olduklarını derin muhabbet ve hürmetle dile getirmişlerdir. Ayrıca Kıbrıs'taki Rumların beyanattan büyük bir ders almaları gerektiğine de vurgu yapmışlardır.[162]

Milliyet gazetesinin haberine göre M.T.T.B'nin davetlisi olarak Kıbrıs Doğan Türk Gençlik Birliğinden bir heyet Bursa'ya gelmiştir. Kıbrıs'tan gelen dokuz genç kız ve on dört erkekten oluşan heyetin büyük bir kalabalıkla garda karşılandığı ve büyük tezahürata sebep olduğu yazılmıştır.[163]

M.T.T.B, tarihi Kıbrıs beyanatından duymuş olduğu memnuniyeti dile getirmek için Adnan Menderes'e göndermiş olduğu telgraftan bir tane de Londra'da bulunan Türk heyeti adına Fatin Rüştü Zorlu'ya göndermiştir. Milliyet gazetesinin haberine göre telgrafta M.T.T.B Londra'daki Türk heyetine şu mesajı iletmiştir:

> *"Kıbrıs için bugüne kadar gösterdiğimiz sabırlı ve vukur davranışımızın neticesini ön planda katıldığımız konferansın idrakına bağlıyoruz. Size ve muhterem heyetimize bütün heyecanımızla büyük muvaffakiyetler temenni ederiz."*[164]

28 Ağustos günü Akşam gazetesinde *"Beni Kıbrıs'a göndersinler de yine o Rumlara bir ders vereyim"* başlıklı bir haber dikkatimizi çekmektedir. Haberde Musa Erol adında bir ihtiyarın gazetenin matbaasına geldiği ve Kıbrıs konusunda Rumlara karşı olan öfkesini şu sözlerle dile getirmiştir:

> *"Ben İnönü Dumlupınar, Sakarya ve Sivritepe Muharebelerinde bulundum. 12. Fırka 1.Tabur, 3. Bölükte idim. Üç defa sırtımdan*

[161] *Milliyet Gazetesi* 26 Ağustos 1955
[162] *Akşam Gazetesi*, 27 Ağustos 1955, s.7.
[163] *Milliyet Gazetesi*, 28 Ağustos 1955, s.7.
[164] *Milliyet Gazetesi*, 28 Ağustos 1955.

şarapnel yarası aldım amma bunu da Yunanlara bırakmadım. Düşmanların kanlarını içtim. İzmir'e kadar düşmanı kovaladık. Amma bugün Rumların Kıbrıs'a göz dikmeleri orayı burayı istemeleri çok gücüme gidiyor.

Beni Kıbrıs'a göndersinler hepsinin yine hakkından gelirim: Yüz Mehmetçiğe bedel olurum. Elim daha silah tutuyor. Nasıl silah kullandığımı, süngü yaptığımı onlar iyi bilirler"[165]

Yaşlısıyla genciyle Kıbrıs konusunda Türk halkı yeterince gergin ve Rumlara karşı tahammülsüz bir halde olduklarını açıkça dile getirmektedir. Musa Erol gibi daha birçok Türk vatandaşı Kıbrıs konusunda Rumlara olan tepkilerini ya basın sayesinde ya da göndermiş oldukları telgraflarla gündeme getirmişlerdir.

Kıbrıs davası etrafında Türk kadınlarının da mesele hakkında görüşleri vardır. Tan Gazetesinin *"Türk Kadınının sesi"* başlıklı haberinde Türk kadınlarının Kıbrıs konusundaki düşüncelerine yer verilmiştir. Dikkat çeken bu haberde Zekiye Eroğlu bu kadınlardan bir tanesidir. Çalışan ve beş çocuklu Zekiye Eroğlu Adnan Menderes'in beyanatından almış olduğu cesaretle *"Kıbrıs benim vatanımın küçük fakat çok değerli bir parçasıdır. İcap ederse babasız bulunan yavrularımı bırakır İstiklal mücadelesindeki Anadolu analarımız gibi yalın ayak denizleri aşar Kıbrıs'a koşarım. Bağrı yanık kardeşlerimize yardıma, yaralarını sarmaya giderim. Benim kocam, babam ceddim askerdi. Ben de onlarla savaşırım. Kara Fatma ve onun silah arkadaşı kahraman ninelerimiz öldü ise onların bize bıraktıkları manevi mirası yaşıyor. Bu millet asırlar boyunca her devir ve asırda ne jandarmalar yetiştirmiştir"* demiştir.[166] Zekiye Eroğlu'nun yapmış olduğu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Kıbrıs konusunda hükümetin aldığı kararın yanında ve herhangi bir savaş esnasında da gönüllü olarak savaşa hazır olduğunu beyan etmektedir.

Avukat Şevkiye H. Hakkıoğlu da Zekiye Eroğlu gibi Kıbrıs Meselesi hakkında Yunanistan'a karşı tepkisini şu sözlerle dile getirmiştir:

"Anadolu ve Türk toprakları üzerinde Yunan hezeyanı istekleri yeni değildir. Yalnız istiklal mücadelesinde görülmemiştir. Her fırsatta

[165] *Akşam Gazetesi*, 28 Ağustos 1955, s.1.
[166] *Tan Gazetesi*, 26 Ağustos 1955, s.1-7.

kuvvetli düşmanlarımızla birleşmiş vatanımızdan "pay" istemişlerdir. Bütün tarih boyunca her çağda Anadolu bir Yunan istila emeline muhatap olmuştur. Kıbrıs hezeyanı bu hastalığın bir arazıdır. Onların asıl "Megale ideaları" güzel yurdumuzdur.

Bu itibarla ben Kıbrıs meselesini kendi vücudumdan vatanımdan koparılmak istenen bir can parçası olarak kabul ediyorum Türkiye'mizin bu davasına gönüllü olarak iştirak etmek istiyorum…"[167]

Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti Genel Merkezine 29 Ağustos 1955 tarihinde Afyon'dan bir telgraf gönderilmiştir. Telgrafta bütün Afyonlu gençler, Kıbrıs'a gönüllü olarak gitmek istediklerini, Kıbrıs'ın Yunanlara verilmesi halinde veya Kıbrıs'taki Rumlar tarafından herhangi bir tedhiş hareketi vukuu bulduğu takdirde Afyon'dan on bin gönüllünün Kıbrıs'a gitmeye hazır olduğuna yemin etmişlerdir.[168]

Basına yansıyan bir başka telgraf haberi ise Sivas Belediye Reisi tarafından Sivaslı halkın duygularına tercüman olmak için 29 Ağustos 1955 tarihinde Başbakan Adnan Menderes'e gönderilmiştir. Sivaslılar Menderes'e aşağıdaki telgrafı çekmişlerdir:

"Anavatanın bir parçası olan Kıbrıs hakkındaki beyanatınız Sivaslı hemşerilerimin hissiyatına tercüman olduğundan büyük inşirah duyduğumuzu ve bu milli dava uğrunda işaret buyurduğunuz yolda emirlerinize amade olduğumuzu arz eder saygı ile ellerinizden öperiz."[169]

Türkiye'nin her yerinden halk Kıbrıs konusundaki endişelerini ve Yunanistan ve Rum halkına olan tepkilerini bir şekilde dile getirmek çabası ile birçok faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Bu faaliyetlerden birisi Adana Türk Ocağı Mahallesi muhtarı Cabbar Sever'in Kıbrıs'a gönüllü olarak gitmek isteyenler için kurmaya karar verdiği cemiyettir. Cabbar Sever, Adana'da 29 Ağustos akşamı bahsettiğimiz cemiyeti kurmak için faaliyete geçmiştir. Çalışmalara başlanır başlanmaz da cemiyete katılmak isteyenlerin sayısının yüzleri aştığı haberi takdir görerek basına yansımıştır. İlk olarak iki yüz doksan sekiz kişi kayıt yaptırmak için başvurduğu cemiyete, daha

[167] *Tan Gazetesi*, 26 Ağustos 1955,s.1-7.
[168] *Milliyet Gazetesi*, 30 Ağustos 1955, s.7.
[169] *Akşam Gazetesi*, 30 Ağustos 1955, s.2.

sonra Çukurova'da da Fransız kuvvetlerine karşı savaşmış altmış yaşını geçkin on sekiz gazinin de cemiyete üye olmak üzere müracaat etmişlerdir.[170]

Kıbrıs'a gitmek isteyen yüz iki yaşındaki Plevne kahramanı Hacı Cemal Çavuş da dikkatleri çeken bir diğer gönüllümüzdür. Hacı Cemal Çavuş Kıbrıs Türk'tür cemiyetine müracaat ederek Kıbrıs'a gitmek için her an hazır olduğunu cemiyete bildirmiştir.[171]

Kıbrıs'a Gönüllü Gitmek İsteyenler Cemiyeti'nin kurucusu Cabbar Sever Türkiye'nin dört bir tarafından cemiyete mektuplar gönderildiğini ve gelen mektuplarda halkın kendilerini cemiyete kaydettirmek istediklerini söylemiştir. Bu mektuba örnek ise 29 Ağustos günü Ankara Öncebeci Erdem Sokak 10 Numaralı evde oturan Mustafa Bey ve yirmi arkadaşının cemiyete üye olmak için gönderdikleri mektuptur. Kıbrıs konusunda endişelerin dile getirildiği bu mektup da Mustafa Bey ve arkadaşları bu mesele hal olana kadar Kıbrıs için ne yapılması gerekirse yapmak için hazır olduklarını bildirmişlerdir. Cabbar Sever son olarak da cemiyete üç gün içerisinde toplam 1152 kişinin cemiyete üye olmak ve cemiyet kurmak için müracaat ettiklerini belirtmiştir.[172]

Ağustos 1955 tarihinde Türk heyetinin Londra'da bulundukları esnada binlerce Kıbrıslı Türk, heyetin Kıbrıs konusunda alacakları kararları desteklemek ve onların yanında olmak adına miting düzenlemişlerdir. Londra'daki Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti'nden hareket eden beş bin Türk, Ay-Yıldızlı bayraklarla Londra sokaklarında *"Kıbrıs Türk Kalacaktır"* yeminini etmişlerdir. Aynı zamanda ellerinde bulunan pankartlarda *"Yunan halkı açtır"*, *"Kıbrıs Yunanların Olamaz"*, *"Bütün Türkiye Bizimle Beraberdir"* sloganlarını atmışlardır.[173]

Kıbrıslı Türkler, 29 Ağustos'ta Londra Konferansı'na iştirak edecek Türk heyetinin masraflarını karşılamak için adada kendi aralarında altı bin sterlin toplamışlardır.[174]

Kıbrıs'ta yaşayan Türkler, Türk Hükümetini Kıbrıs konusunda almış olduğu kararlarda görüldüğü üzere her zaman desteklemiştir. "Kıbrıs Türk'tür" Cemiyeti adı

[170] *Ulus Gazetesi*, 30 Ağustos 1955.s. 7.
[171] *Ulus Gazetesi*, 30 Ağustos 1955.s. 7.
[172] *Ulus Gazetesi*, 30 Ağustos 1955, s. 7.
[173] *Milliyet Gazetesi*, 29 Ağustos 1955,s.7.
[174] *Milliyet Gazetesi*, 24 Ağustos 1955,s.7.

altında faaliyetlerini gösteren bu millete karşı Türkiye'de devlet ve millet olarak desteklerini hiç esirgememiştir.

CHP gençlik kolları adına Galata Gençlik kollarından bir heyet T.M.T.F. binasına giderek Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti'ne üzerinde Kıbrıs haritası bulunan bir Türk Bayrağı hediye etmiştir. Galata Gençlik Kolu'nun vermiş olduğu bayrağın üzerinde Plevne kahramanı Gazi Osman Paşa'nın yanında savaşmış olan 102 yaşındaki Cemil Çavuş'ta hazır bulunmuştur.[175] Görüldüğü üzere Türk Hükümeti ile birlikte Kıbrıs Türkleri kenetlenmiş bir vaziyette Kıbrıs sorunun üstesinden gelmeye çalışmaktadır. Aynı zamanda bu kenetleşme ve tepki hareketlerinin belli bir yıla bağlı kalmayıp yıllar boyunca devam ettiği de ortadadır.

Ankara Radyosunda 27 Ağustos 1955 tarihli akşam yayınında 28 Ağustos 1955 tarihinde Kıbrıs'ta Rumlar tarafından gerçekleştirilmesi planlanan tedhiş hareketine binaen Kıbrıs konusunda Yunanistan'ın Türkiye'nin asil sükûnetini istismar ettiği ve zaaf telakki olunduğunu, Yunanistan'ın hür milletler camiasını zaafa uğratmayacak ve havayı bozmayacak aklıselim hareket etmesinin temenni edildiğini duyurmuştur. Radyoda Kıbrıs adası Anadolu'nun devamından ibarettir denilerek Türkiye'nin Türk olduğu gibi Kıbrıs'ında Türk olduğunu ve Türk kalacağı vurgulanmıştır.[176]

Cumhuriyet gazetesi Türkiye'de yayınlanan Rum gazetesi Embros'un 29 Ağustos 1955 tarihli nüshasında *"Kıbrıs Türk'tür"* diyerek basına beyanda bulunan Türk vatandaşı Dr. Fedona'ya çattığına dair bir habere yer vermiştir.

Dr. Fedona gazetelere verdiği beyanatında İstanbul'da bulunan Ortodoks vatandaşların Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmakla iftihar ettiklerini belirterek, Kıbrıs davasında Ortodoks vatandaşların hepsinin Türk vatandaşları ile aynı zihniyeti taşıdıklarını söylemiştir. "Patrik falan vız gelir bana" diyen Fedona, patriğin sadece ruhani reis olduğunu ama arada bazı ukalaların çıkabileceğini söylemiştir.

Başvekil Adnan Menderes'in beyanatına da değinen Fedona son olarak *"Adnan Beyin son beyanatında dediği gibi Kıbrıs Türk'tür"*[177] demiştir.

---

[175] *Cumhuriyet Gazetesi*, 30 Ağustos 1955, s.7.
[176] *Hürriyet Gazetesi*, 29 Ağustos 1955.
[177] *Cumhuriyet Gazetesi*, 30 Ağustos 1955.

Türkiye'nin azimli kararının Kıbrıs'ta yaşayan Rumları düşündürmeye başladığını yazan Vatan gazetesi devamında Kıbrıs Türklerinin Yunanlı tahrikçilerinin ve ada Rumlarının 28 Ağustos'ta Türklere karşı yapacaklarını ilan ettikleri katliam gününü gayet soğukkanlılıkla karşıladıklarını ve Başbakan Adnan Menderes'in beyanatının Kıbrıs Türkleri üzerinde memnunluk yarattığını dile getirmiştir.[178]

Rum halkının Kıbrıs'ta yaşayan Türk halkına 28 Ağustos 1955 tarihinde yapacağı tedhiş haberinden ötürü Başbakan Adnan Menderes'in Kıbrıs hakkındaki tarihi beyanatından esinlenerek Yusuf Ziya Ademhan Rumlara olan öfkesini aşağıdaki şiirle dile getirmiştir.

KIBRIS'A SELAM

Bizden selam olsun yeşil adaya
Boşa çıkacaktır Yunan gayreti
Şimdilik emanet ettik hüdaya
Size yan bakanlar boylar ahreti.

Göz yumduk siyasi amaçlara
Dost için katlandık hep acılara
Vermeyiz zerreni yabancılara
Gitse de her gün bir Yunan heyeti.

Hareket edipte öyle kancıkça
Duramam ismini eller andıkça
Önümde Akdeniz dalgalandıkça
Gözümde tütüyor Kıbrıs hasreti

Kimin vatanını kimden isterler
Vaz geçin bu sevdadan misterler!
Bilmez misiniz ki bize Türk derler!
Hazmedemez Türkler hiç hakareti!

Alınsa şayet Kıbrıs gündeme,
Dikkat edin dostluk gitmesin güme!
Varmayın! O zaman sakın üstüme
Kalkarsa İngiliz hâkimiyeti

Bu işi yapan hep komünistlerdi,
Maziyi unutma Papaz Efendi,
Her Savaş size bir milli kefendi!
Alınız derhal bir dost vaziyeti![179]

[178] *Vatan Gazetesi,* 29 Ağustos 1955.
[179] *Ulus Gazetesi*, 31 Ağustos 1955, s.5.

Şair geçmişten bu güne Kıbrıs konusunda yaşanan hadiseleri ele almış ve Yunanistan'a sert bir mesaj göndermiştir. Dikkat edildiğinde şiir baştan sona Menderes'in tarihi beyanatının mısralara dökülmüş halidir. Yunanistan'ın Kıbrıs'ı ilhak etme konusunda boşuna gayret gösterdiğini söyleyen şair, Türkiye'nin bu vakte kadar kendilerini siyasi amaçlardan ötürü dost bildiklerini fakat Kıbrıs'ın gündemde kaldığı sürece bu dostluğun her an sona erebileceğini söylemiştir. Yunanistan'a Kıbrıs'ı elde etme arzularından vazgeçmesini yoksa Türk milletinin her daim savaşa hazır olduğu mesajını vermiştir.

Londra konferansının arifesinde bütün memleketi kaplamış olan atmosfer içerisinde Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti sadece Ağustos ayının son haftasında memleketin çeşitli yerlerinde on beş şube açmıştır. Diğer taraftan İstanbul'da Devlet Demir Yolları Vagon Atölyesi İşçileri Sendikasının üç bin üyesi her cumartesi günü aldıkları bir ekmek bedelini Kıbrıs Türk'tür Cemiyetine bağışlamaya karar vermişlerdir. Yine İstanbul'da bulunan bir dokuma fabrikasından iki yüz işçi de 30 Ağustos günü aldıkları gündeliklerini Kıbrıs Türk'tür Cemiyetine bağışlamıştır.[180]

Gazeteleri değerlendirirken gözümüze çarpan bir başka haber de gazetelerde yer verilen Kıbrıs meselesine ait karikatürlerdir. Kıbrıs meselesi karikatür sanatkârlarının hayallerine ihram kaynağı olmuş ve dikkat çeken sanat eserleri ortaya koyulmuştur. Örneğin; Akşam Gazetesinde aslan şekline giren Anadolu gölgesi olan Kıbrıs'ın içindeki bir Yunan askerine *"gölgemden çekil"* diyor.[181]

Şekil 2.1: **Kıbrıs meselesini konu alan karikatür**

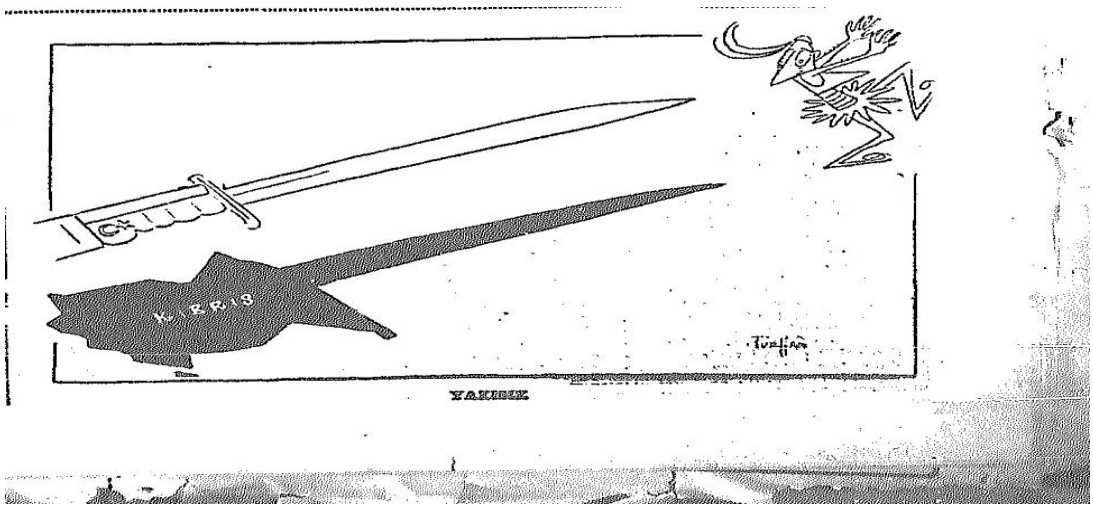

Kaynak: Akşam Gazetesi (26 Ağustos 1955: 3).

[180]*Hürriyet Gazetesi*, 2 Eylül 1955.
[181]*Akşam Gazetesi*, 26 Ağustos 1955, s.2-3.

Milliyet Gazetesinde, Kıbrıs bir Türk erinin tuttuğu süngünün gölgesi olarak gösterilmiş ve karikatürde süngünün ucunda arkasına bakarak kaçan bir Yunan askeri görülmektedir.[182]

Şekil 2.2: Kıbrıs meselesini konu alan karikatür

Kaynak: Milliyet Gazetesi (29 Ağustos 1955: 1).

Ulus gazetesin de de Akdeniz'de ağzı açık bir balina ve önünde tekne içerisinde balinanın ağzından balık tutmaya çalışan bir adam görüyoruz. Vakit gazetesi de karikatür üzerinden Yunanistan'a ve dünyaya Kıbrıs'ın Türkiye'ye ait olduğu mesajını vermektedir.[183]

Şekil 2.3: Kıbrıs meselesini konu alan karikatür

Kaynak: Ulus Gazetesi, (2 Eylül 1955: 3).

[182]*Milliyet Gazetesi*, 29 Ağustos 1955, s.1.
[183]*Ulus Gazetesi,* 2 Eylül 1955.s.3

Bütün bu sanat eserleri güzel olmakla beraber hepsi Yunanistan'a ayrı ayrı mesaj vermektedir.

2.3. Köşe Yazılarında Kıbrıs Meselesi

Türk basınındaki köşe yazılarının Kıbrıs konusunda gösterdiği tavır Türk vatandaşlarının göstermiş olduğu tavırdan daha az olmamıştır. Dönemin genel yayın organları olan gazetelerde Başbakan Adnan Menderes'in Kıbrıs hakkında yapmış olduğu tarihi beyanatı destekleyerek Hükümetin ve Türk halkının destekçisi ve habercisi olmuştur. Gazetelerin köşe yazıları kısmında birçok yazar Kıbrıs konusuyla ilgili görüşlerini kaleme almışlardır. Şimdi bu durumu örneklerle açıklayım:
Yunanistan'a karşı daima sert bir dil kullanmış olan Yeni İstanbul Gazetesinin başyazarı Mehmet Nermi, bir başyazısında Adnan Menderes'in beyanatını politika tarihinin en önemli vazifesi olarak gördüklerini söyleyerek, "*Gerçekçi bir devlet adamı ancak bu kadar ölçülü ve soğukkanlı konuşabilir"* demiştir. Çünkü Türk milletinin Yunan kışkırtmalarına karşı duyduğu kırgınlığın ve tiksintinin hakikatte çok daha büyük olduğunu düşünmektedir.

Türk milletinin daha açık konuşmak için Yunan hükümetinin fırsat yaratmasını beklediğini söyleyen Mehmet Nermi, *"Kıbrıs Türklerinin bahtına hiçbir suretle seyirci kalamayız biz. Yunanistan kendi dilini konuşan bir insan birikintisi bir yayılma basamağı gibi kullanmaya yelteniyorsa Sakarya boylarında olduğu gibi hesaplaşmak da bize düşer"* demiştir.[184]

Ulus gazetesinde Ahmet Şükrü Esmer de, Başbakan Adnan Menderes'in Londra Konferansının arifesinde Kıbrıs hakkındaki Türk görüşünü açık bir şekilde açıkladığını söyleyerek beyanatın muhalefet partileri tarafından desteklendiği gibi Türk milletinin de duygularını ifade ettiğini belirtmiştir. Bu sebepten dolayı da Başbakanın Kıbrıs konusundaki savunucu sözlerinin samimi yankı uyandırdığını belirten Ahmet Şükrü Esmer *"Kıbrıs meselesinde şimdiye kadar ihtiyar ettikleri sükûttan doğan ıstırabı dindirmiş ve büyük rahatlık duygusu yaratmıştır… Yunanistan… Kıbrıs'ı istemekle yaranın üstünden bir kılıç geçiriyor. Bu hareketiyle*

[184] Mehmet Necmi, "Yel Eken Kasırga", *Yeni İstanbul Gazetesi*, 26 Ağustos 1955.

de bütün adalar meselesini tazeliyor. Bundan sonra Türkiye için Kıbrıs meselesi değil, kendi lehine çözülecek bir adalar meselesi vardır" demiştir.[185]

Atatürk'ün ölümüne kadar devlet kademesinde çeşitli görevler üstlenen ve 1938 tarihinden sonra birçok gazete ve dergide makaleleri bulunan Şükrü Kaya, Hürriyet gazetesindeki yazısında Başvekil Adnan Menderes'in Kıbrıs konusundaki nutkunun Türkiye'nin endişe, ızdırap ve kararını bütün dünyaya anlatan açık ve samimi bir hasbi hal olduğu kadar İngiltere ile Yunanistan'a mesuliyet ve vazifelerini tekrar hatırlatmak hususunda tam zamanında yapılan ciddi, cesur, dürüst bir davranış olduğunu söylemiştir.[186]

Cumhuriyet gazetesinde Ömer Sami Coşar da Başbakan Adnan Menderes'in tarihi Kıbrıs Beyanatının Türkiye'de birleştirici özelliğine dikkati çekerek, şunları söylemiştir:

> *"Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Kıbrıs konferansı arifesinde resmi görüşünü açıklamış, bu adanın Yunanistan'a verilmesine katiyen razı olamayacağını, ancak Türkiye ile birleşebileceğini ilan etmiştir. Bunun üzerine bir müddetten beri devam ede gelen dâhili mevzular etrafındaki tartışmalara derhal son verilmiş, iktidar, muhalefet efkârı umumiye yekpare bir vücut halinde Atina'nın yayılma arzuları karşısına dikilivermiştir."*[187]

Demokrat Partinin yayın organı olan Zafer gazetesi de yayınladığı bir başyazıda Başbakan Adnan Menderes'in nutkunu ele alarak şu yorumu yapmıştır:

> *"Kıbrıs'a dair yapılan beyanatın bütün bir tarihi münasebetsizlikler ve anlaşmazlıklar geleneğinin tasfiyesi gayesini güden taze ve olgun bir tarihi görüşün Türkiye adına ifadesinden kuvvet almaktadır. Yunanlar bunu anlarlar mı bilmiyoruz, fakat kararlı Türk milletinin temkinli ve olgun kararı ve görüşü bu olduğunu sanıyoruz… Ve bütün bunlardan*

[185] Ahmet Şükrü Esmer, "Başkanın Kıbrıs Demeci",*Ulus Gazetesi*, 28 Ağustos 1955.
[186] Şükrü Kaya, "Samimi Bir İhtar",*Hürriyet Gazetesi*, 26 Ağustos 1955.
[187] Ömer Sami Coşar, "İşte Biz İşte Onlar",*Cumhuriyet Gazetesi*, 28 Ağustos 1955.

sonra da şurasını bir daha belirtmek yerinde olur ki, Kıbrıs elbette ki her parçası gibi Anadolu'dan anlayış ve himaye görecektir."[188]

Başbakan Adnan Menderes'in nutkunun ertesi günü yayınlanan bu yazı oldukça yumuşak ve ılımlıdır. Nutkun bütün kamuoyunda tam destek ve büyük bir sevinçle karşılanması karşısında Zafer gazetesi bu milli birlik havasından büyük bir kıvanç duymuştur. Bu kıvancı ise " *Türkiye'nin geniş hudutları içerisinde yaşayanlar milletin hakiki düşünce ve hislerine tercüman olan bu demecin etrafında bir kale salâbeti ile toplanmış bulunuyorlar. Resmi Türk tezinin etrafındaki bu güzel birlik, Türk Milletinin büyüklüğü, yenilmezliği, vakâr-ı, şuuru hakkında dost düşman bütün dünya için yeni ve ibret verici bir manzara teşkil ediyor.*" cümleleriyle dile getirmiştir.

Kıbrıs Meselesi Türkiye için milli bir mesele olmuştur diyen Zafer gazetesi, bu milli davanın halledilmesinde kabul edilebilecek asgari şartın, mevcut durumun muhafazası olduğunu ve bu durum bozulduğu takdirde Türk topraklarının bir devamı olan Kıbrıs'ın, Türkiye'ye ilhakının zaruri olduğunu yazmıştır. Kıbrıs konusunda Türk Milletinin göstermiş olduğu birlik manzarasına Yunanlar dikkat etsinler diyen Zafer gazetesi *"Baksınlar bu birliğe… bu ne güzel, ne muhteşem ne manalı bir birlik. O zaman Türk milletinin büyüklüğünü, ezici kuvvetini ve râm edici iradesinin hakiki sırrını öğrenmiş olurlar"* diyerek de yazı sonlandırılmıştır.[189]

Son Posta Gazetesinde Selim Ragıp Emeç, Londra'da üç devlet arasında yapılacak olan görüşmeler öncesi Başbakan Adnan Menderes'in Kıbrıs beyanatını gazetedeki köşesine taşıyarak Menderes'in; *"...Kıbrıs Anadolu'nun bir devamından ibarettir ve onun ehemmiyetinin esas noktalarından birisidir. Bu itibarla onun bugün ki durumunda bir tebeddül bahis mevzu olursa bunun etnik esaslara değil çok daha mühim ve esaslı olan diğer hakikatlere ve mesnetlere göre halledilmesi ve Türkiye'ye raci olması lazım gelir"* sözleri üzerinden yorumlar yapmıştır. Menderes'in sözlerinin doğruluğuna değinen yazar, Yunanların Kıbrıs'ı isteme konusunda haksız olduklarını, Kıbrıs'ın güvenlik, iktisat ve diğer hususlarda Türkiye için öneminden bahsetmiştir.

---

[188] *Zafer Gazetesi,* "Kıbrıs Davasında Türkiye Kararlıdır",25 Ağustos 1955.
[189] *Zafer Gazetesi,* "Ne Güzel Birlik", 29 Ağustos 1955.

Emeç, Rum çoğunluğunun ve Yunanistan'ın oylama talebine karşılık Batı Trakya'yı örnek vererek Lozan'ı hatırlatmış, çözüm için *"O zaman oylamaya karşı olanlar neden bu gün halk oyunu talep etmektedir"* diye sormuştur. Yazar son olarak da Kıbrıs meselesinin Türkiye aleyhine sonuçlanmasına Türk halkının tahammülünün olmadığını belirtmiştir.[190]

Selim Ragıp Emeç, bir diğer köşe yazısında da Kıbrıs'a çullanmak isteyen Yunanlı ve Rumlara karşı Türk halkının, muhalefetin ve iktidarın Kıbrıs meselesine birlikte sahip çıkmalarının Türkiye'yi daha da güçlü hale getirdiğini belirtmiştir.

Kıbrıs için gereken bütün delillerin ortaya koyulduğunu, gerekli delil ve ispatların gösterildiğini belirten yazar *"Bu saatten sonra bunları görmemek için kör, duymamak için sağır olmak lazım"* sözüyle BM'yi eleştirmiştir. Buna rağmen Kıbrıs'ı bir gürültüye kurban götüreceklerini sananlara Türkiye'nin pabuç bırakmayacağını söylemiştir. Yazının sonunda da Kıbrıs'ın bir vatan parçası ve Türkiye'nin güneyden ve farklı yönlerden gelebilecek tehlikeler için bir ehemmiyet üssü olduğunu vurgulamıştır. [191]

2.4. Siyasilerin Kıbrıs Konusunda Basında Yer Alan Düşünceleri

Adnan Menderes'in 24 Ağustos nutkundan sonra dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar başta olmak üzere muhalefet partisi ve diğer partiler de Kıbrıs konusunda Adnan Menderes'in beyanatının yerinde bir konuşma olduğunu ve bu sebeple bu konu hakkında sonuna kadar Demokrat Parti'nin destekçisi olduklarını açıklamışlardır. Bu açıklamalar basına da yansımıştır.
Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Kıbrıs meselesinin ne şekilde halledilebileceği konusundaki fikirlerini şu şekilde açıklamıştır:

> *"28 Ağustos için size teminat veriyorum, Kıbrıs'ta Yunanlar Türklere hiçbir şey yapamayacaklardır. Kıbrıs meselesi artık beynelmilel hukuk kaideleriyle çözülmesi gereken bir problem halini almıştır."*[192]

[190] Selim Ragıp Emeç, "Şaheser Bir Konuşma",*Son Posta Gazetesi*, 26 Ağustos 1955.
[191] Selim Ragıp Emeç, "Ulvi Birlik",*Son Posta Gazetesi*, 27 Ağustos 1955.
[192] *Akşam Gazetesi*, 25 Ağustos 1955, s.7.

Muhalefet Partisi CHP lideri İsmet İnönü ise Menderes'in beyanatı ve Kıbrıs meselesiyle ile ilgili olarak, Hükümetin yanında yer aldıklarını şu sözleriyle dile getirmiştir:

> *"Kıbrıs davası üzerinde hükümetin beyanatı bize ciddi bir vaziyet göstermektedir. Kıbrıstaki kardeşlerimizin yakın günlerde umumi bir tecavüz tehlikesi karşısında bulunduğundan resmen bahsedilmiştir. Bütün vatandaşların alakası bu vahim haber üzerinde toplanmak lazımdır. Bu meseleler ve tehlikeler üzerinde iktidarın muhalefetle iş birliği yapması usulü teesüf etmemiştir. Onun için tehlike zamanlarında işbirliği yapabileceğimizi bildirmek isteriz. Kıbrıs'taki kardeşlerimizin can ve mallarını tehlikeden korumak için hükümetimizin alacağı tedbirlerle beraberiz. Kıbrıs konferansında haklarımızı korumak ve kurtarmak için hükümeti bütün gayretlerimizle destekleriz."*[193]

Adnan Menderes'in nutku üzerine 25 Ağustos'ta İstanbul'da basına verdiği demeçte, C.M.P. lideri Osman Bölükbaşı ise Kıbrıs meselesi ve Kıbrıs'taki Türkleri tehdit eden yakın tehlike hakkında Demokrat Parti hükümetinin beyanatını gazetelerde okuduğunu ve çoktan beri beklediği enerjik beyanatı büyük bir memnuniyetle karşıladığını ve Kıbrıs'taki Türk kardeşlerinin korunması mevzusunda bütün milletin Demokrat Parti Hükümetinin yanında olduğunu açıklamıştır.[194]

Bölükbaşı muhalefetle iktidarın evini tehlikede gören iki kardeş gibi birleşmiş olduklarını da şu sözlerle dile getirmiştir:

> *"CHP, mutedil bir politika takip ediyor. Bu gün okursanız görürsünüz ki muhalefet iktidar evini tehlikede gören iki kardeş gibi birleşmiş ve dünyanın karşısına yekvucut olarak çıkmıştır. Bu suretle milli ve vatani meselelerde birlikte hareket edeceklerinin örneğini vermişlerdir. Milli ve vatani mevzularda muhalefetin siyaseti ve iktidarı destekleyeceğini Sayın Menderes, herkesten daha iyi bilecek mevkidedir. Bizim bu basiretimizi dostlarımızda düşmanlarımızda bilirler. Milli tehlikeler karşısında*

[193] *Akşam Gazetesi*, 26 Ağustos 1955, s.7.
[194] *Akşam Gazetesi*, 26 Ağustos 1955, s.7.

milletçe nasıl birleşip şahlandığımızı pekiyi hatırlayacak mevkide olanlar yine Kıbrıs'ı isteyen Yunanlar olmak lazım gelir."[195]

Osman Bölükbaşı Hükümete bir serzenişte bulunarak dış politika meselelerinde muhalefeti de haberdar etmesinin ve onunda düşüncelerinin alınmasının memleket menfaatlerinin yararına olacağını belirtmekten de geri kalmamıştır.

26 Ağustos günü Erzurum'dan Ankara'ya gelmekte olan CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek'de seyahat etmekte olduğu uçakta gazetecilerle bir basın toplantısı gerçekleştirerek gazetecilerin Kıbrıs konusundaki sorularını cevaplandırmıştır. Gazetecilerin 28 Ağustos katliam haberi hakkındaki sorusuna Gülek, vatanın sınır bölgesinden ve havalarından Kıbrıs'taki ırkdaşlarına yalnız olmadıklarını, bütün Türklerin kendileriyle çok yakından ilgilendiklerini ve Türk milletinin Kıbrıs konusunda çok hassas olduklarını söylemiştir. Gülek, 28 Ağustosu katliam günü ilan edenlere 33 yıl önceki 30 Ağustos'u hatırlatmış ve Adnan Menderes ile ilgili ise şu sözleri dile getirmiştir:

"İktidar başkanı Kıbrıs konusunda ilk defa cesur konuştu. Çok memnun olduk ancak pek geç oldu. Temenni ederiz ki bu gecikmeyi Londra Konferansı ile telafi ederiz. Biz ilk günlerden beri Kıbrıs meselesi üzerinde muhalefet olarak yakın ilgimizi ve hassasiyetimizi belirttik. Türk- yunan dostluğuna kıymet veririz Kıbrıs meselesi bu dostluğu bozarsa mesuliyet bizim değildir. Yunanlar bu konuda yanlış yoldadır. .... Kıbrıs ancak anavatan Türkiye'ye avdet eder"[196]

Kıbrıs davasında Demokrat Parti Hükümetin görüşünü açıklaması üzerine Türk Köylü Partisi Genel Başkanı Tahsin Demiray da bir basın toplantısında Kıbrıs teziyle ilgili olarak Menderes'in Kıbrıs konusunda basına verdiği beyanattan partisinin tamamen mutabık olduğunu ve hükümetin Kıbrıs'taki kardeşlerinin hayat ve huzurlarıyla sıkı ve devamlı ilgilenmesini beklediklerini ve istediklerini şu cümlelerle ifade etmiştir:

"Menderes konferans dolayısıyla basına verdiği beyanatta partimiz tamamen mutabıktır. Hatta bu hususta alınması gereken bugün ki tavrın

[195] *Akşam Gazetesi*, 27 Ağustos 1955, s.7
[196] *Akşam Gazetesi*, 27 Ağustos 1955, s.7

eda ve ifadesinde gecikilmiş olduğunun kanaatindeyiz. Bu münasebetle şunu da belirtmek isteriz ki Türkiye'nin müdafaası ve siyasi kaderi bakımında yalnız Kıbrıs değil, Rodos, Sisam, Sakız, Midilli, gibi Anadolu'nun parçaları da olan adalarla etnik meseleleri de ele alınırsa garbi Trakya'daki kardeşlerimizin maruz kalmakta olduğu muamelelerinde yeniden ehemmiyetli tetkikleri icap edecektir. Bu bakımdan hükümetimizin bu gün nevraljik bir nokta haline gelen Kıbrıs'taki kardeşlerimizin hayat ve huzurlarıyla sıkı ve devamlı bir şekilde alakadar olmasını bekler ve isteriz."[197]

Muhalefet liderlerinin konuşmalarına baktığımızda hepsi de Kıbrıs konusunda hükümetin aldığı kararları desteklediğini Kıbrıs'ın güvenliğinden hep birlikte sorumlu olduklarını belirtmişlerdir. Burada dikkat çeken bir husus her muhalefet lideri konuşmasının başında alınan karardan memnun aldıklarını fakat hükümetin Kıbrıs konusundaki beyanatının şimdiye kadar çoktan yapılması gerektiğini, bu karar için geç kalındığını belirtmişlerdir. Fakat Adnan Menderes de sırf bu geç kalışlığı

Yunanistan ile Türkiye arasındaki siyasi ilişkilere ve anlaşmalara bağlamıştır. Menderes, anlaşma şartları çiğnendiği takdirde dostluğunda bozulacağını bildirmiştir. Bahsi geçen anlaşma şartı da Lozan Antlaşmasında Kıbrıs adasının yönetiminin İngiltere'ye verilmesidir. Yunanistan halen Kıbrıs'ı kendi topraklarına dâhil etmenin peşinde olsa da Türkiye bu isteğin tamamıyla karşısında yer almaktadır. Görüldüğü gibi de tüm Türk halkı da hükümetin yanında varlığını hissettirmektedir. Türk Milleti memlekette umumi bir memnuniyet havasının yayıldığını ve beyanatın tam vaktinde ve yerinde gerçekleştirildiğini dile getirmiştir.[198]

Yapılan basın açıklamalarından da anlaşıldığı üzere ve muhalefet ve siyasetle ilgilenen ileri gelen isimlerin basın açıklamaları dikkate alındığında hepsinin Dış politikada Kıbrıs konusunda Demokrat Parti hükümetinin almış veya alacak olduğu bütün kararlarda desteklerini sonuna kadar esirgemeyeceklerini bu konuda yekvücut olduklarını açıkça dile getirmişlerdir.

[197] *Tan Gazetesi*, 26 Ağustos 1955, s.1-7.
[198] *Tan Gazetesi* 26 Ağustos 1955, s.7.

BÖLÜM 3

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES'E GÖNDERİLEN TELGRAF VE MEKTUPLAR YOLUYLA TESPİT EDİLEN TÜRK KAMUOYUNUN KIBRIS KONUSUNDAKİ TEPKİLERİ

Kıbrıs krizi 1955 yılında Türkiye'nin gündemini bir hayli meşgul eden önemli bir mesele haline gelmiştir. Yunanistan'ın Kıbrıs'ı ilhak etme çalışması ve Kıbrıs'ta yaşayan Rumların nüfus çoğunluklarına ve Yunanistan'a güvenerek ada da yaşayan Türklere sürekli bir baskı gayretleri içerisinde olmaları, Türk halkını ve hükümetini bir yol ayrımına getirmiştir. Irkdaşlarını yapılan bu zulümden kurtarmak isteyen Türk halkı, Anadolu'nun bir parçası olarak gördükleri Kıbrıs'ı Yunanistan'a ve Rum halkının emellerine terk etmemek için hükümetle birlikte harekete geçmişlerdir. Adnan Menderes'in tarihi Kıbrıs beyanatıyla Yunanistan'a vermiş olduğu mesaja onlar da destek olmuştur. Çalışmamızın bu bölümünde Ağustos 1955 tarihinde Kıbrıs meselesinden dolayı Adnan Menderes'in Beyanatını destekleyen ve Kıbrıs konusunda alınacak her türlü kararda hükümetin yanında olacaklarını belirten Türk halkının Menderes'e gönderdikleri telgraf ve mektuplara değinilecektir.

28 Ağustos 1955 tarihinde Kıbrıs'ta yaşayan Türklere karşı Rumlar tarafından gerçekleştirilmesi planlanan katliam haberi, Türk devlet adamlarının ve Türk halkının nabzını yükseltmiş ve hükümet Yunanistan'a karşı sürdürmüş olduğu dostane ve ılımlı siyaset ezberini bozarak, 24 Ağustos 1955 tarihinde yapmış olduğu basın açıklamasıyla tarihi Kıbrıs beyanatını dünyaya duyurmuştur. Türkiye'nin Kıbrıs konusunda izlemiş olduğu politikanın dönüm noktasını teşkil eden beyanat, muhalefetiyle, idarecisiyle, yaşlısıyla, genciyle, işçisiyle, çiftçisiyle Türk halkı tarafından tam destek görmüştür. Kıbrıs'ta yaşayan ırkdaşlarına yardım eli uzatan halk, yekvücut hareket etmiş ve birlikteliklerini ve güçlerini, Yunanistan'a olan tepkilerini dünyaya duyurabilmek için *"Kıbrıs Türk'tür Türk kalacaktır"* sloganları eşliğinde mitinglerle göstermişlerdir. Bir taraftan da devletin üst mercisi hükümete telgraf ve mektuplar gönderilerek bu konudaki desteklerini ve Yunanistan'a olan öfkelerini bildirmişlerdir.

3.1. Adnan Menderes'e Gönderilen Telgraflar

Adnan Menderes'e gönderilen telgrafların tamamı 24 Ağustos sonrasına aittir. Kıbrıs beyanatından sonraki yaklaşık on günlük bir süreç içerisinde Ankara'ya yoğun bir telgraf akışı yaşanmıştır.

Genel olarak bakıldığında daha çok yurt içinde farklı illerden telgraf gönderilirken Kıbrıs başta olmak üzere yurt dışından gönderilen telgraflar da vardır. Bu telgraflar, farklı meslek sahibi esnaf ve iş adamları tarafından gönderilen telgraflar, siyasi kesim tarafından gönderilen telgraflar, yurt dışından gelen telgraflar şeklinde sınıflandırılarak değerlendirilecektir. Burada Türk halkının tek hedefi Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını engellemek ve adada yaşayan Türk nüfusunun güvenliğini sağlamak için sesini ve Kıbrıs'taki Türklerin yalnız olmadıklarını duyurmaktır.

Türk halkı göndermiş oldukları telgraflarda Adnan Menderes'in Kıbrıs konusunda söylediği sözlerden çok gurur ve onur duyduklarını ve yapılan konuşmanın tam vaktinde ve yerinde gerçekleştirildiğini hatta geç bile kalındığını belirtmişlerdir. Kıbrıs konusunda geri adım atılmamasını ve gerekirse Kıbrıs'ı geri almak için her daim savaşa hazır olduklarını ve bu konudaki şükranlarını dile getirmişlerdir. Telgraf ve mektuplara bakıldığında genel olarak Yunanistan'ın Enosis siyasetinden duyulan bıkkınlık ve Kıbrıs özlemi dile getirilmiştir. Telgraf ve mektuplar Türk vatandaşlarının yoğun duygularını göstermesi açısından önemlidir.

3.1.1. Gazi, Orta Yaş ve Üstü Kişiler Tarafından Gönderilen Telgraflar

Çoğunluğu gazi ve belirli bir yaş üstü kişiler tarafından gönderilen bu telgrafların hepsinde ilk olarak Adnan Menderes'e tarihi Kıbrıs beyanatından dolayı teşekkür edilmiş, devamında Kıbrıs'ın Türkiye'nin bir devamı olduğu ve kesinlikle Yunanistan'a verilemeyeceği belirtmiştir. Kimi Kıbrıs için gösterilen istikrarlı sert uyarıdan dolayı duygulanıp ağladığını, kimisi gururlandığını, kimisi evlatlarını bile geride bırakıp savaşmaya gitmeyi canı gönülden istediğini, kimisi de gerekirse çocuklarıyla birlikte savaşa hazır olduklarını ve Yunanistan'a güzel bir ders verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu konudaki bazı örnekler şunlardır:

25.08.1955- Milli Mücadele Kahramanlarından Nazım KAFAOĞLU, YOZGAT

Bu anda bütün heyecanım üstünde Türk'e layık Kıbrıs hakkındaki yüksek beyanatınız bütün yurdu heyecan içinde bırakmıştır. Dahihane başkanlığında toplanan Türk milletinin şanlı ordusuna yüzlerce atlı ile 65 yaşında bir Türk olarak hazırım, çok yaşa.[199]

25.08.1955- Nurettin SÜZEN, SAMSUN

Kardeşlerimizin hürriyetleri uğrunda göstereceğiniz istikamette açılacak olan kutlu savaşa altı evladımla iştirak edeceğimi en büyük haz ve gurur ile telakki eder, hürmetlerimi arz eylerim.[200]

27.08.1955- Arslan CORA, TRABZON

Gaziler diyarı olan vatanımız bir bütündür. Bu vatana menfi emeller besleyenler haritadan silineceklerini katiyen bilsinler. Türkün mukadder bu imtihanı tarihtekilere hiç de benzemeyecektir. Haritamızı evvelce ünsiyet ettiğimiz yeni yeni ülkelerce tefsir ve tezyin edeceğimiz adımız andımızdır. Türkiye'nin giydiği gömlek dar kumaştan yapılmıştır. Bu gömleğin normal olması için epeyce parçaya ihtiyaç vardır. Bunu bütün dünya böyle bilmelidir. Türkler düğünü çok sever ve mutlaka silahla yaparlar. Çünkü çadırda doğdular. Atla kuşanır Türkün muazzam kuvveti, sağ avucumuz dardır. Kaderin saati çalarsa bu kuvvet muhal mümkün kalmaya amadeyiz. İşaretinizi bekliyoruz. Muvazatımın efkâr-ı umumiye ye iblağını hassaten hürmetlerimle istirham etmekteyim.[201]

26.08.1955- Sabri KARAYALÇIN, SAMSUN

Öz vatanımız Kıbrıs hakkındaki beyanatınızın iki günden beri tesir ve tatlı heyecanı içindeyim. Elli yaşındayım, gerekirse bu vatan parçası

[199]Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 /93.
[200] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 218. 2 / 9.
[201] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 2.

uğurunda feda can etmeğe hazır olduğumu derin şükranlarımla arz eylerim.[202]

26.08.1955- Hüseyin BULUT, Hasan PEKER, Çarşamba/ SAMSUN

Sayın Adnan Menderes, Sayısız tarihi tecrübelerinden milli varlık ve kudretimizi çok iyi bilmesi lazım gelen fırsat ve imkân bulmaları halinde, müsait olarak ruhları da kaynaşan fitne fesatçılıkları da milletimize iyi bilinmesine rağmen, milli siparişinize bağlılık duygusu ile kendilerine hükümetimizce samimi dostluk gösterilen Yunanlı şımarıkların, Kıbrıs hakkındaki sebepsiz ve münasebetiz istek ve hareketlerine karşılık verdiğiniz kesin cevaptan duygumuz büyük sevinci arz eder ve hürmetlerimizi sunarız.[203]

26.08.1955- Abbas ŞENOY, TRABZON

Kırk senelik hastalığıma deva için bugün ki iktidara kavuşan Türk milleti ve Kıbrıslı dindaşlarımız namına hasretle el ve gözlerinizden öperken her kelimesi atom iğnesi gibi tesir eden şifalı sözleri sarf eden Öztürk emdirdiği ağzın ilelebet var olmasını cenabı Allahtan yalvarırım.[204]

26.08.1955- Yavuz KONNOLU, KARABÜK

Aziz Menderes,

Kıbrıs hakkındaki konuşmanızı gözlerim yaşararak minnet ve şükranla dinledim. Dört sene Kıbrıs'ta çalışmış bir insan olarak bu konuşmanıza Kıbrıslı Türklerin ne kadar ihtiyaçları olduğunu yakın ben bilirim bütün Kıbrıslı Türkleri ihya ettiniz, sağ olunuz. Ellerinizden hürmetle öperim.[205]

05.09.1955- Kemal OHRİ, ESKİŞEHİR

Sayın Başvekilimiz,

[202] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 28.
[203] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/51-52.
[204] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/58.
[205] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/59.

Eski devr-i itilamızı andıran ve bütün âlemi şaşırtan yüksek dirayet ve metin azmi cesaretle yürütülen Kıbrıs işini candan tebrik ve tam muvaffakiyet temenni ederim. Kemal OHRİ.[206]

25.08.1955- Cemil KARAMAN, Ayancık/ SİNOP

Sayın Adnan Menderes,

Kıbrıs davası üzerinde komşu bir devlete gösterdiğiniz en nazik nezaket ve tahammule mukabil bu nezaketi kavrayamayan komşunun takip etmiş olduğu yol ve bu hususlaki son hadiseleri nihayet tahammül derecesini aşmış olması sebebiyle bu davadaki görüşümüzü ve Kıbrıs'daki ırkdaşlarımızın yanlız olmadıklarına dair Liman lokantasındaki konuşmanızı gerek kendimin ve gerekse Türk Milletinin bu hususlaki görüş ve hislerinin ifadesi olarak en içten kelimelerle bütün dünyaya duyurmuş olduğunuzdan dolayı sonsuz şükran duygularımızı arz ederiz.[207]

25.08.1955- Fevzi YEŞİLKAYA, Karaurgan/ Sarıkamış/ KARS

Sayın Adnan Menderes,

Kıbrıs davası hakkındaki kıymetli ve gönüllerimize ferah verici mektubunuzu dinledik. Manalı ve siyasi vazifenizi içeride ve dışarıda korumanızı kesin olarak belirtmeniz Türk Milletinin tam görüş ve inanışı veyiz bir ifadedir. Aslan Yavuz Adnan seni candan tebrik eder Kıbrıs ve benzerleri Türk'ün davasıdır. Takip ve intacında top yekûn size güveniyoruz. Allah yardımcınız olsun. Muvaffakiyetler saygılar ellerinizden öperim.[208]

[206] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/83.
[207] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/100.
[208] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/101,102.

26.08.1955- 1933 Doğumlu Nazmi YAZICI, MANİSA

Kıbrıs mevzusundaki beyanatınız üzerine altı çocuğumla beraber vereceğiniz vazifeye çelik gibi hazırız, ellerinizden öperiz.[209]

26.08.1955, Dursun UYSAL, İSTANBUL

Kıbrıs ile alakalı beyanatınız Türk milletinin hislerine tercüman olan soğuk(Sulh) savaş milletlere rehber olarak bu milletin kalbinde daima yaşayacaktır. Bir vatandaş olarak sizleri tebrik eder, en derin sevgiyle saygılarımızın kabulünü rica ederim.[210]

27.08.1955- Kasım ÖZCAN, Sultanahmet / İSTANBUL

Kıbrıs davasında kükreyişiniz, Türk milletinin mert sesidir. Bu asil milleti hala tanımayanlara, çılgınlara ve haksız körlere verdiğiniz destan ile topyekûn yanınızdayız.[211]

26.08.1955- Yusuf TOMBUL, ŞebinKarahisar/ GİRESUN

Sayın Başvekil Adnan Menderes,

Yunanlara karşı vermiş olduğun beyanatı çok zamandan beri beklemekteydim, şimdi ise sevincimden uyku uyuyamadım Hay Allah senden razı olsun. Ben onların kanından doymadım. Az kaldı bir daha nasip olacak mı ki Yunan kanı içmeye acaba? Benim yaşım 55 emret kine hazırım Yunan kanı içmeye şimdi kine hazırım Kıbrıs ve Selanik'e geçmeye benim gibi 3 daha olursa bize az gelir Yunanların kanı. Can Kurban olsun vatana millete. Emrinizi bekliyorum. Sayın Başvekil Adnan Menderes, bilvesile enderin saygı, hürmetlerimi sunarım. Başvekili.[212]

30.08.1955- Sıtkı BACINOĞLU, SAMSUN

Başvekilimiz,

[209] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/115
[210]Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 116.
[211] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 118.
[212] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/134,135.

Kıbrıs hakkındaki mert ve tok sesiniz milli gururumuzun cihanın şuuruna nüfuz eden tarihi bir abidesidir. 30 Ağustos zaferinin otuzuncu yıl dönümünde aynı zaferin hazzı ve bahtiyarlığı içerisindeyiz. Milletin duyuş, görüş, seziş heyecanını bu kadar vakar ve bu kadar yağız bir surette dile getirmek tarihte pek az devlet adamına nasip olmuştur. Kıbrıslı kardeşlerimizin hürriyetlerinin teminata bağlanmasını demokratik hamlenizin en büyük zaferi olarak selamlıyoruz. Bu büyük davanın asıl şahsiyetinizle tecellisini tanrıdan bir lütfü telakki ediyor, mücahit varlığınızla gurur duyuyoruz. Var olunuz sağ olunuz büyük ve çok muhterem başvekilimiz.[213]

31.08.1955- Mustafa ÖZCAN, İZMİR

Sevgili Başbakanımız,

Büyük Atatürk'ümüzün ordular ilk hedefimiz Akdeniz'dir kumandasını devamını teşkil eden Kıbrıs hakkındaki beyanatınızı kalplerimizi fethetmiştir. Minnet ve şükranlarımızı saygı ile arz ederken afiyetlerinizi tanrıdan dileriz.[214]

30. 08. 1955- Kadir Şimşek, SİVAS

Sayın Başvekil Adnan Menderes, Kıbrıs hakkındaki beyanatınızı gazetelerden heyecanla dinledim. Altmışlık bir vatandaş olmama rağmen bu uğurda bir fedai olduğumu bildirir, derin memnuniyetimi arz ederim. Kadir Şimşek.[215]

30.08.1955- Mustafa GÜÇLÜ, Haymana/ ANKARA

25.08.955 de Kıbrıs hakkında vermiş olduğunuz siyasi beyanatı Türk milletini şahlandıran meşhur Atatürk'ün 33 yıl önceki hatıralarını o aziz millete bir kere daha hatırlattığınız için bütün dünyayı memnun etmiştir.[216]

[213]Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /7.
[214] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /8.
[215] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /20
[216] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /23.

30.08.1955- Aziz GÜLEŞEN, Ereğli/ KONYA

Sayın Başbakanımız Adnan Menderes, Kıbrıs'ta bulunan Türk kardeşlerimizin siz babamız tarafından gösterdiğiniz alakayı şükranla karşılar, ben ve 7 çocuğum emir buyurduğun an gönüllü milletini ve mukaddes vatanım için kanımın son damlası kalıncaya kadar üzerimize düşen vazifeyi ifa etmek üzere bekliyorum. Yaşasın Türk Milleti, yaşasın vatanımızın bölünmez biricik yeşil Kıbrıs'ı.[217]

30.08.1955- Hülagü BAYKAL Mesudiye/ ORDU

Türk Kıbrıs davası için tertiplediğimiz toplantıya katılan yüzlerce Mesudiyelilerin duygularına tercümen olarak alınan kararı aynen ....biz yüzlerce yıl evvel Kıbrıs'ı binlerce Türk şehidinin kanı pahasına kurtararak orta şarkın emniyetini sağlamıştık. ..... devrinde idari.... Bize bu kutsal vatan parçasını İngiltere'ye emanet ettirmiştir. Dünyanın siyasi buhran geçirdiği ve İngiltere ile NATO cephesinde orta şark ittifakında el ele verdiğimiz şu anda bu emaneti geri istemek için hükümetimizden dilekte bulunmak emelinde değiliz. Ancak tarihin hiç bir devrinde Kıbrıs'a sahip ve hâkim olmamış bulunan Yunanlar lehinde bir netice ile karşılaşmak bedbahtlığına da tahammül edemeyiz. Hükümetimizin bu hususstaki isabetli siyasetini ve azimli hareketini takdir ve şükranla anar bütün Mesudiyelilerin şükranlarını sunarım.[218]

28.08.1955- Alaattin AKDOĞAN, KARAMÜRSEL

Sayın Adnan Menderes,

Kıbrıs davasında Karamürselliler emrinizi bekliyor. Hürmetler.[219]

26.08.1955- Hüseyin ALVER, İSTANBUL

[217] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /28.
[218] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /36,37,38.
[219] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /44.

Kıbrıs mevzusundaki aslanca kükreyişiniz gönüllerimizi huzur ile doldurmuştur. Mübarek ellerinizden şükranla öperiz. Hüseyin Alver.[220]

28.08.1955- Necati SAMUR, Sait ACUN, Ali Rıza İÇER, Alaşehir/ İZMİR

Kıbrıs'ta Rum ekseriyetinden bahisle hak iddiasında bulunarak Eskişehir Sakarya'da Rum yoktu. Acaba burada ne aradınız ve ne ye geldiniz yolundaki beyanatınıza arzı teşekkürler ederiz.[221]

04.09.1955- Fetullah SOLMAZ, KARAKÖSE

Yetmiş yaşımı geçkinim. Buna rağmen yurdumuzun kalbi olan yeşil Kıbrıs'a göz diken soysuz Yunan palıkaryalarının hakkından gelecek kadar dincim. Kendi yaşımda olan altmış ihtiyar ile birlikte emrinizde ölüme hazırız. Derin saygılarımızla.[222]

04.09.1955, Ali Rıza Bilicioğlu, Hüseyin Sağlam, Dursun Benzer, Hasan Işık, Süleymen Sayar, Kamer Coşkun, Hüsnü Atik, Hıdır Güngör, İbrahim Bulut, Dursun Altun Işık, Hasan Kılıç, Yusuf Ceylan, Celal Atik, Hakkı Çelik, Ali Akyol, Rıza Atik, Hasan Doğan, Haydar Kartaş, Ali Kanat, Ahmet Güngör, Kamer Ataş, Memet Tekin, Ali Akyar, İsmail Yıldırım, Kemal Elma, Hasan Akar, SİVAS

Ecdadımızın kanlarıyla sıvanan ve ana vatanımızın ayrılmaz bir parçası olan Kıbrıs davası uğruna her an hazırız. Kıbrıs Türk dür, her zaman Türk'ün olacaktır. Üçlü konferansın devam ettiği bunları sonsuz heyecanla beklemekteyiz. Coşan milli ruhumuz Kıbrıs davası ile kaynaşmıştır. Babalarımızın salladığı kılıcı sallamaya gönüllü olarak hazır olduğumuz candan ve sabırsızlıkla arz ederiz.[223]

03.09.1955, Hüseyin ONER, KONYA

Mukaddes vatanımızın ezeli ve ebedi parçası olup, bağrında binlerce Türk'ü barındıran Kıbrıs'ımıza dil uzatan zalimlere verdiğiniz beyanatınıza teşekkürlerimizle beyanatınızda tayin ettiğinizi istikamete

[220] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /47.
[221] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /45.
[222] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.221.1/63
[223] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.221.1/64,65.

vasıl olmak için varlığımızı vermeye daima hazır olduğumuzu saygıyla sevgilerimizle bildiririz. Merkez cezaevi mahkûmları namına.[224]

03.09.1955- Hami HAZNEDAROĞLU, SAMSUN

Tarih boyunca Türk bayrağı dalgalanan ve vatanımızın parçası olan Kıbrıs'ın istikbalinin teminini Allah huzurunda önce sizlere sonra da Türk Milletine bırakıyoruz. Hazırız ve emrinizi bekliyoruz.[225]

01.09.1955- Vural BOZKURT, ERZURUM

Her meselede olduğu gibi Kıbrıs meselesinde de yüksek dirayet ve ileri görüşlülüğünüz iftiharınıza vesile oldu. Bütün Türk milletinin tasvibi ile karşılanan Kıbrıs hakkındaki konuşmanız Türk tarihinin parlak sayfasını teşkil edecektir. Bütün milletimizin kalbi parmağınızın gösterdiği hedefle çarpmaktadır. Var olun sağ olun. Bu derin ve... Bağlılığımızın kabulünü arz ederiz.[226]

02.09.1955- ? Havza / SAMSUN

Ön planda ele aldığınız Kıbrıs davasında bizlerinde mahcup edilmeyerek fiilen gönüllü asker olarak düşmanla savaşa emir ve müsaadelerinizi candan arz-ı niyaz eyleriz.[227]

25.08.1955- Atatürkçü ve Vatanperver Yaşar CANKURT, BURSA

Sayın bay başvekil Adnan Menderes,

Kıbrıs hakkında vermiş olduğunuz beyanatınızı Atatürk gibi beyanat vermiş gibi takdir etmiş bulunuyorum. Sevgi ve selamlar, en derin hürmetlerimle saygılar.[228]

[224] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.221.1/69.
[225] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.221.1/70.
[226] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.221.1/71,72.
[227] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.221.1/80.
[228] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 /25.

25.08.1955- Ali Rıza GÖKÖZEL, İZMİR

Bir takım maceracı yunanların cihan sulhunu hemen tehdit edecek bir şekilde yarattıkları Kıbrıs hailesin izalesi için yaptığınız beyanat aynı emelle cihan sulhunun istikrarını samimi düşünen bütün batılı devletlerin hayranlığını temin ve insaflarını tamamen teşhir ettiğini tefsir eder, saygılarımı sunarım.[229]

25.08.1955- Hıfzı BERKER, İZMİR

Kıbrıs hakkındaki beyanatınız bu asil millet sinesinden yetişmiş Yavuz, Fatih, Kanuni ve bilhassa Atatürk gibi kahramanların hayrol halefi olduğunuzu dünyaya bildirdiğiniz milletçe duyduğumuz gurur ve sevince payan yoktur. Var olunuz. Allah başımızdan eksik etmesin.[230]

25.08.1955- Şakir ŞAHİNER, Doğubeyazıt / AĞRI

Toprağımızda gözü olanlara ve öz toprağımızdan Kıbrıs için beş yüz kişiyle canımızı vermeğe ve Türk'ün gücünü bir daha dünyaya tanıtmak üzere emirlerinizi bekler, ellerinizden öperiz.[231]

25.08.1955- İsmet ÖZTÜRK, İsmet ÇAKAN, Doğubeyazıt / AĞRI

Asırlar boyunca tarih sayfalarında yer almış bulunan ve menkıbelerle damarlarımızdaki asil Türk kanını ispat eden Sakarya Meydan Muharebesini bir daha vatanımızda isteyen bizler her an için emirlerinize amadeyiz. Türk ordusuna ve Türk milletine layık aslanlar olarak emirlerinize intizar eder, hürmetlerimizi sunarız.[232]

[229] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 /27.
[230] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 /71.
[231] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 /77.
[232] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 /78.

25.08.1955- Celal TEKİNER, ADANA

Kıbrıs hakkındaki beyanatınızı bu gün radyoda iftiharla dinledim. Üslubunuzu istinat noktalarınızı kuvvetli buldum. Tebrik eder Kıbrıs'a kurtuluş dilerim.[233]

25.08.1955- Osman BAHÇECİ, KAYSERİ

Kıbrıs Meselesi hakkında vermiş olduğunuz beyanatı sevinç gözyaşları ile dinledim. Böyle bir hadise karşısında yedisinden eli silah tutana kadar her Türk'ün hazır olduğu ve çok otuz Ağustoslar yaratmak isteyen yaratıcıların kahraman evlatları ve torunları kulağı seste beklemektedir. Rahmetli Atatürk'ün dediği gibi ne mutlu Türk'üm diyene. Hürmetlerimle.[234]

3.1.2.Türk Gençliği Tarafından Gönderilen Telgraflar

Türk gençliği göndermiş oldukları telgraflarda Kıbrıs konusunda birlik için toplantılar düzenlendiğini toplantıların oldukça ilgi gördüğünü söyleyerek, gençlerin Kıbrıs davasında hükümeti yalnız bırakmayacaklarını belirtmişlerdir. Kıbrıs'ta yaşayan kardeşlerinin kaderlerini ortak paylaştıklarını belirten gençler, Yunanistan için paçavra tabiri kullanarak artık paçavraların susturulması gerektiği ve bunun için Türk gençlerinin sabırlarının tükendiği belirtmişlerdir. Rumlara yapılan bu ihtarın Türk gençlerine can ve kuvvet verdiğini ve Yunanistan'a ders vermek için can attıklarını söylemişlerdir. Buna dair örnekler aşağıdadır:

26.08.1955 Ali ÖZEN, Dörtyol / ADANA

Sayın Başvekil Adnan Menderes,

Kıbrıs mevzusunda yapmış olduğunuz yerinde ve zamanındaki beyanatınız Çılgın Rumlara sert ve katı bir ihtar ve bizlere de yeni bir ruh vermiştir. Daha dünlerini unutan bu kendini bilmezler bir daha

[233] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 /80.
[234] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 /94.

seslerini çıkarabilirlerse silahlarımızı istedikleri yerde konuşturmaya hazırız. Hürmetle ellerinizden öperiz. Dörtyol gençleri adına.[235]

26.08.1955 Yusuf İzzettin ÖZEN, ERZURUM

Sayın Başvekil Adnan Menders,

Baştanbaşa Türk Kıbrıs'tan dolayı Bütün Türk milletine tercüman olan beyanatınızla kalplerimizi bir kez daha fethettiniz. Aşkale gençlerinin minnet ve şükranlarını arz eder hürmetle ellerinizden öperim.[236]

26.08.1955- AlimÇINAR, BÜNYAN

Sayın başvekil Adnan Menderes,

Kıbrıs mevzusundaki milletimizin hassı tercüman olan Türk'ün şeref ve hasletine has konuşmanız göğüslerimizi gurur ve iftiharla doldurmuştur. Tebrik ve teşekkürlerimizle birlikte tarih boyunca milletimizin zaferi ile dolu olan Ağustos ayına yeni zaferler ilavesine hazır olduğumuzu arz eyleriz. Âlim Çınar, Bünyan Gençleri adına.[237]

26.08.1955- Servet KANDEMİR, Erdek /BALIKESİR

Sayın Adnan Menderes,

Gerek radyoda ve gerekse basın vasıtasıyla Kıbrıs davasında irat buyurmuş olduğunuz nutuklarınız biz Erdek gençliğini tam bir heyecana sevk etmiştir. Sizleri âcizane ve haddimiz olmayarak tebrik eder ellerinizden hürmetle öperiz. Var olun sağ olun. Erdek gençliği adına Servet Kandemir.[238]

30.08.1955- Yusuf PINAR, İZMİR

30 Ağustos tarihli İzmir gazetesinde Yunan gazetelerinin neşr ettiği ve nefretle okuduğumuz neşriyatları biz gençleri cereyana getirmekte ve sabrımızı tüketmiştir. Bu paçavraların susturulması için siz

[235] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 12.
[236] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 13.
[237] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 17.
[238] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/61.

büyüklerimizin işaretini beklemekteyiz. Saygılarımızla. Germencik gençleri adına, Yusuf Akpınar.[239]

30.08.1955- Özer ZENGİN, Şefik KALELİ, ERZURUM

Kıbrıs sorununun görüşüldüğü bu günlerde Kıbrıslı kardeşlerimizin kederi ile yakın ilginizi muhafaza ettiğimizi hükümetimizin bu konudaki siyasetini candan takdir ederek en iyi temennilerimizi memleketin bu köşesinden size ve kıymetli tavassutunuzla Kıbrıslı kardeşlerimize iletir, en derin tazimlerimizi arz ederiz. Bulanık Gençliği adına Murat Efendioğlu, Özer Zengin, Şefik Kaleli.[240]

01.09.1955- Germencik Gençliği, İZMİR.

Bugün Germencik gençlerinin Kıbrıs Türk'tür mevzusunda yaptığı toplantıda milletin bütün bir kalp halinde bulunduğunu bir defa daha şahit olduk. Türk hükümetinin liyakat ile er geç bu davanın tahakkuk edeceğine iman ettik ve buna inanıyoruz. Bu vesile ile hürmet ve sevgilerimizi arz ederiz. Germencik Gençliği.[241]

3.1.3. Farklı Meslek Sahibi, Esnaf ve İş Adamları Tarafından Gönderilen Telgraflar

Farklı meslek sahibi, esnaf ve iş adamları tarafından gönderilen telgraflarda diğer telgraflarda olduğu gibi Adnan Menderes'in Kıbrıs hakkındaki beyanatından duyulan mutluluk ve heyecan dile getirilerek, bazı kişiler bu beyanatın verilmesinde hükümetin geç bile kaldığını söylerken bazı vatandaşlar beyanatın yerinde ve zamanında gerçekleştirildiğini dile getirmişlerdir. Telgrafları gönderenlerin meslek dağılımı aşçı, şoför, esnaf, P.T.T. memur ve müdürleri, sağlık memuru, avukat, öğretmen, doktor, eczacı, Bankacı, hâkim, fabrika ve otel sahipleridir.

[239] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /25.
[240] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /25,26.
[241] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.221.1/82.

26.08.1955 Nazım YILMAZ, TRABZON (Bakır işletmesinde aşçı)

Sayın Başvekil Adnan Menderes,

Kıbrıs hakkındaki beyanatınız güzel Murgul'umuzda büyük sevinçle karşılandı izinizde olduğumuzu arz eder, ellerinizden öperiz.[242]

26.08.1955 Nuri ESENOĞLU, Emirdağ / AFYON (Şoför)

Sayın Başvekil Adnan Menderes,

Kıbrıs hakkında günlerce beklediğimiz beyanatınızı gazetelerden defalarca okuduk ve memnun kaldık. Sağ olun. Bir karış toprağımız için kanımızın son damlasına kadar hazırız. Yürüdüğün bu yolda Allah da yardımcımız olsun. Bütün dünyanın gözündeyiz. Menderesin izindeyiz. Yunanlar unutmasın biz her şeyin azmindeyiz.[243]

28.08.1955- ? , İSTANBUL

Sayın Adnan Menderes,

Yurdumuza göz koyan düşmanlara bilhassa Kıbrıs ve Yunanların Türklere karşı Trakya topraklarının kendilerine layık olduğunu iddia edenlerin bu gibi nefret uyandırıcı sözler Kıbrıs'ta Türklere karşı yapılan tehditler bütün Türk gencinin hürriyetlerine dokunmaktadır. Beni görüşüp anlaştığım ben emsal 1500 arkadaşlar şu sözleri söylemektedir. Türk Milleti mert oğlu merttir. Yunanların Türklere karşı söylemiş olduğu bu sözler bize nefret uyandırmaktadır. Şayet hükümetimiz harp ilan ettiği takdirde davetsiz sefere hazırız demektedirler. Ve Ankara Üniversitelilerin dediği gibi 26 ve 30Ağustosu bir yenisini daha faciasını hatırlatırız. Bendeniz bu arkadaşlar gibi daha fazla his duyduğum için yüksek makamınıza tebliğ ederiz.

[242] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 14.
[243] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 15.

Kendim İstanbul P.T.T İdaresinde Dağıtıcılıkla vazife görmekteyim. Yanlışlıkla belki kanun harici söz söylemiş olabilirim. Onun için adresimi bildiremeyeceğim. Özür dilerim. İstanbul 1929 doğumlu.[244]

26.08.1955- . Akseki Sağlık Merkezi İdare MemuruYusuf KANLICA, Akseki / KONYA

Sevgili Başvekilimiz Sayın Adnan Menderes,

Halk Partisi hükümetlerinin unuttuğu vatan server Kıbrıslı kardeşlerimizin emniyet ve selametini sağlayan beyanatınız karşısında ne kadar sevinç duyduğumuzu söyleyebilmek için ömrümüz kafi değildir. Asıl milletimiz sizleri tam zamanında bağrına basmayı bilmiş, kudretli ellerimiz bütün varlığı ile sarılmıştır. Sayın Reisi Cumhurumuzun ellerinden eşsiz başvekilimizin gözlerinden öper hürmetlerimizin kabulünü saygılarımla istirham eylerim.[245]

26.08.1955 Ankara Oteli Sahibi Rüstem KABASAKAL, ANKARA

Sayın Başvekilimiz Adnan Menderes,

Kıbrıs meselesi için verdiğiniz beyanat bizi çok heyecana getirdi. Heyecanımızı teskin edemiyoruz. 45 yaşından yukarı yaşlılar bu işin haline kâfi olup bütün mevcudiyetimizle emrinize hazırız. Yunanlar bizim Kıbrıs'ımızı almak değil yan gözle bakmak bile hatalıdır. Bu hususta canımızı kanımızı malımızı fedaya hazırız. Hürmetler.[246]

28.08.1955- Tuz Pazarı Yeni Hal Esnafları / BURSA

Sayın Başbakan Adnan Menderes,

Kıbrıs meselesinde bütün milletimizin hissiyatına tercüman olan beyanatınızı büyük sevinç ve memnuniyetle karşıladık. Sağ Olunuz var olunuz.[247]

[244] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 /117.
[245] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 18-19.
[246] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 20.
[247] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/50

28.08.1955- Saffet YÜNLÜ / İSTANBUL.

Sayın Adnan Menderes,

Kıbrıs için milli hislerimizin tercümanı olan veciz ve asil beyanatınız bütün Türk vatandaşları gibi benim de göğsümü iftihar ve gururla kabarttı. Kıbrıs anavatanımıza ilhak edildiği ilk gün sahibi Türk yünlü örme sanayi firmasının bir şubesinin Kıbrıs'ta açılması için yüksek müsaadelerinizi şimdiden saygılarımla arz ederim.[248]

26.08.1955- Edip SELET, Karşıyaka/ İZMİR

Sayın Adnan MENDERES,

Kıbrıs mevzusundaki beyanatınızı her Türk gibi bizleri de teşrif ettiniz. Sen dersen Lefkoşa posta hanesine şanlı bayrağımızı çekmeye hazırız. Ellerinizden öperiz. İzmir Karşıyaka PTT mensupları adına...[249]

25.08.1955- Avukat Adnan URAŞ, İZMİR**,**

Türk milletinin hissiyat-ı milliye sinin....?olarak Kıbrıs hakkında yapmış olduğunuz ve bizlere gurur veren konuşmanızı idare kurulumuzca kalpten tasvip eder daimi saygılarımızı ve başarı dileklerimizi bu vesile ile bir kere daha tekrarlarız.[250]

25.08.1955- Yunus GÜNER, SAMSUN

Sayın Adnan Menderes Başvekil.

Kıbrıs hakkındaki beyanatınızı radyoda dinledim. Aziz ve kahraman atanın ölmediğine bir kere daha inandım. Sizi candan tebrik ederim. PTT emekli müdürlerinden Yunus Güner.[251]

[248] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/55.
[249] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/89.
[250] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/93.
[251] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/94.

25.08.1955- Abdullah NAZSIZ ve Arkadaşları, Ceyhan/ ADANA

Türk Kıbrıs'ta kızıl papazın altında elana illeti tarafından Türklere reva görülen katliam hazırlıkları münasebetiyle basına vaki demeciniz 30 Ağustos zaferini hatırlatmış ve asil kanımızı feverana getirmiş olmakla uyanık bulunduğumuzu dost ve düşmana bir kere daha hatırlatmış olduğunuzdan bahtiyarlığımızı gururla arz ederiz. Cumhuriyet oteli sahibi Abdullah Nazsız ve arkadaşları Mustafa Kuranel, Hasan İlgit, Vahit Akçakaya, Ömer Akkaya, Turan Can, Bekir Haseki, Mustafa Şeker, Ramazan Turan, Mehmet Ali Şaşmaz, İbrahim Özen.[252]

25.08.1955- Ziraat Bankası Şeflerinden İhsan TURUNÇ, AFYON

Kıbrıs hakkındaki demecinizi radyodan gurur ve iftiharla dinledim. 24 milyon Türk'ün hissiyatına tercüman olduğunuzdan emin olabilirsiniz. Bütün millet izinizdeyiz. Var ol ve sağ ol kahraman Menderes.[253]

25.08.1955- Eczacı Nusret OTYAM, NİĞDE

Kıymetli başvekilimiz,

Kıbrıs meselesi hakkındaki vermiş olduğunuz beyanatı, bugün ki öğle ajansında büyük bir heyecanla dinledik. Yıllardan beri içimizde birikmiş olan hislerimizi dile getirmiş olduğunuz bu vesile ile bütün büyüklerimize olan bağlılıklarımızı tekrarlar bütün memleket ve millet davalarında her türlü fedakârlığa hazır bulunduğumuzu en derin saygılarımızla arz ederiz. Aksaray gençliği adına...[254]

25.08.1955- Eyüp EYÜPOĞLU, KARABÜK

Kıbrıs ve yüz bin Türk'ün akıbeti hakkında bu gün irat etmiş olduğunuz nutuk, Atatürk' ün ölmeyen gür sesidir. Partilerimizin bu milli dava arifesinde size destek olmalarını cenabı haktan niyaz eder, yapacakları

[252] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/96,97.
[253] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/98.
[254] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/104,105.

beyanatın milletimize duyurulmasına müsaade buyrulmasını saygılarımla arz ederim. Demir Çelik Karabük Hurşit Eyüpoğlu.[255]

26.08.1955- Giresun Ağır Ceza Mahkemesi Azası Halil UYGUR /GİRESUN

Sayın Adnan Menderes,

Bütün memleket davalarında olduğu gibi Kıbrıs davasında da almış olduğunuz isabetli ve azim kararınızdan dolayı minnet ve şükranlarımı arz eder ellerinizden öperim.[256]

26.08.1955- Diş Tabibi Sami GÜMÜŞTEKİN, Beyoğlu / İSTANBUL

Bütün medeni milletler için bir diplomasi misali teşkil eden Kıbrıs meselesi hakkındaki eşsiz beyanatınız karşısında duyduğum hayranlığı en kalbi tebrik ve tazimlerimizle arz etmemi müsaade buyurmanızı arz ederim.[257]

26.08.1955- Ziya YÜCEL, Cemil ÖZKÖK, Haşim AKSÜT, Tolga AKSÜT, GİRESUN

Milletçe çok derinden alakalandığımız Kıbrıs davasında müteallik isabet ve celadet dolu beyanatınızdan dolayı kalbimizden kopup gelen minnet ve şükran duygularımızı arz eder muvaffakiyet ve sağlık dileriz. Giresun Cumhuriyet Mudde-i umumisi kanı uğruna kadastro hâkimi Güner Ücer, Ağır ceza azası Kıbrıslı Halil Uygur, ceza hâkimi Ziya Yücel, Cemil Özkök Eczacı Haşim Aksüt, Tolga Aksüt.[258]

30.08.1955- Mevlit ŞAHİN TÜRK, İlyas KIVRAKDAL, Hasan SOYCAN

Son zamanlarda Kıbrıs üzerinde namutenah hayallere dalan yakın dostumuz Yunan saldırganlara vermiş olduğunuz kesin cevaptan dolayı,

[255] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/110.
[256] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/112.
[257] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 113.
[258] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 114.

şükranlarımızı sunar, ellerinizden hürmetle öperiz. Öğretmen Mevlüt Şahin Türk, Öğretmen İlyas Kıvrakdal, esnaf Hasan Soycan.[259]

26.08.1955- Avukat Zihni CAN, TRABZON

Sayın Adnan Menderes,

Kıbrıs meselesi münasebetiyle medeni âlem önünde milli azim ve cesaret ve devletler hukuku bakımından şaheser hitabenizden dolayı sizi tebrik eder, davamızda muvaffakiyetinize dua eylerim.[260]

3.1.4. Dernek ve Kulüplerden Gönderilen Telgraflar

Bu bölümde yer alan telgraflar Türkiye'nin farklı illerinde Kıbrıs için faaliyet gösteren dernekler ve parti şubeleri tarafından gönderilmiştir. Diğer telgraf örneklerinde olduğu gibi bu bölümdeki telgrafların temel olarak içeriği Adnan Menderes'in Kıbrıs beyanatından duyulan heyecan ve mutluluk dile getirmiştir. Telgraflarda Adnan Menderes'e teşekkürler iletilmiş ve Kıbrıs'a savaş ihtimaline karşı çok sayıda vatandaşın gönüllü olarak gitmek için derneklere başvurdukları belirtilmiştir.

25.08.1955- Kemal ÖÖZBUCAK, Karaman/ KONYA

Bu gün öğle ajansında dermeyen olunan Kıbrıs konusundaki beyanatınızdan dolayı endişelerimizin zail olduğunu ve Kıbrıslı kardeşlerimizde de büyük bir inşirahlık yarattığını hiç ve müşahede ederek duyduğumuz ölçüsüz kıvançtan dolayı Karaman Kıbrıs Cemiyeti şubesi en derin hürmet ve sevgilerimizi yollar. Avukat Kemal Özbucak.[261]

27. 08. 1955- Dağ İnkılâp Kulübü

Başbakan Sayın Adnan Menderes,

[259] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /21.
[260] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/56.
[261] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 /32

Kıbrıs'a dair tarihi beyanatınız hepimizi sonsuz muhasır etmiştir. Vatana candan bağlılığımızı belirtir ve derin saygılarımızı kabul etmenizi rica ederiz.[262]

27.08.1955 Ahmet ŞEN, İZMİR

Sayın Başvekilimiz Adnan Menderes,

24.08.1955 tarihinde Kıbrıs Hakkında irat etmiş olduğunuz beyanat üzerine İzmit Kadıköy Demokrat Parti Ocak Başkanı Ahmet Şen tarafından kendilerine her hususta muvaffakiyetler temenni ederiz. Mahallemiz sakinlerinden altı bin kişi kadar Kıbrıs'a gönüllü gitmek için ocağımıza müracaatlar yapılıyor. Derhal emrinizi bekliyoruz.[263]

25.08.1955- İstanbul Halk Kulübü Sekreteri,

Başvekil Sayın Adnan Menderes,

Kıbrıs mevzusunda dün yapmış olduğunuz kesin beyanatınızı minnet ve yüksek duygularımızla karşıladık. En derin saygılarımızı sunar ellerinizden öperiz.[264]

26.08.1955- Hazım REMZİ, İSTANBUL

Sayın Başvekil Adnan Menderes,

Kıbrıs Türklüğünün mukadderatını garanti eden kıymetli ve tarihi beyanatınız yüreklerimize su serpmiş cesaretinizi bir kez daha takviye etmiştir. Sevinç içinde bulunan birliğimiz üyelerinin minnet ve şükranlarını arz eder değerli şahsiyetiniz ve temsil ettiğiniz muktedir hükümetinize olan bağlılığımızı teyit ile en derin saygılarımın kabul buyrulmasını rica ederim. Kıbrıs Türk Lisesi Mezunları Birliği İkinci Başkanı Hazım Remzi.[265]

26.08.1955- Kuva-i Milliye Mücahit ve Gazileri, ADANA

[262] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.219. 1/3.
[263] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.219. 1/4.
[264] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 23.
[265] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 25-26.

Sayın Başvekil Adnan Menderes,

Biz Kuva-i Milliye mücahit ve gazileri 5000 kişiyle Kıbrıs'a gitmek için hazırız. Emrinizi bekliyoruz. Kuva-i Milliye Mücahit ve Gazileri Umum İdare Heyeti.[266]

26.08.1955- Doktor İhsan Ali BAF, Türk Birliği Sekreteri, İSTABUL

Kıbrıs hakkındaki beyanatınızı sevinçle karşıladık, İçten gelen teşekkürlerimizi sunarız. Doktor İhsan Ali Baf, Türk Birliği Sekreteri.[267]

26.08.1955- Fazıl OCAKÇI, ZONGULDAK

Sayın Adnan Menderes,

Bütün milletçe tasvip edilen Kıbrıs hakkındaki tarihi beyanatınız kalplerimizde kudretli makasını bulmuş her iki yüz elli bin Türk Şoförünün bir olduğu biz Kara Elmas şoförleri beyanatınızı candan takip ederiz. İzinden ve emrinizde olduğumuzu hürmetlerimizle arz eyleriz. Zonguldak Şoförler Derneği Başkanı Fazıl Ocaklı.[268]

26.05.1955- Kerim ÖDER, ANKARA

Sayın Adnan Menderes,

Türk Kıbrıs'ın alın yazısının tayin edilmekte olduğu, bu günlerde derneğimiz tarafından tertip edilen hususi bir toplantıda sayın başvekilimiz Adnan Menderes'in Türk milletinin görüşünü ifade eden açık ve azimli beyanatı ile sayın hariciye vekâleti vekili Fatin Rüştü Zorlu'nun bütün dünyaca takdir edilen Londra Konferansındaki parlak müdafaası Rus mahkûmu Türk illerinin hasreti biz Azerbaycan Türklerinin kalplerine derin ümit ve ferahlık saçtığı büyük bir memnuniyetle kaydedilmiştir. Değişmez amacı anavatana kavuşmak olan kardeş Kıbrıs hakkındaki hükümetimizin tam zamanında müsbet teşebbüs ve müdahalesinin hayırlı neticeler vermesini candan diler, bu vesile ile

[266] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 29.
[267] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/40.
[268] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/60

tazimlerimizi arz ederiz. Ankara Azerbaycan Kültür Derneği İdare Heyeti A. Başkan Vekili Kerim ÖDER.[269]

26.08.1955- Fikret ALASYA, Yenişehir/ ANKARA

Milli Kıbrıs davası hakkında kudretli Türk hükümetinin kararını bütün dünyaya açıklayan beyanatınız bütün Türk milletini ve bilhassa Kıbrıslı Türkleri minnet ve şükrana gark etmiştir. Bu vesile ile şükranlarımı arz eder ellerinizden öperim. Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Sekreteri Fikret Alasya[270].

26.08.1955, Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti

Kıbrıs mevzulu beyanatınız bizleri sonsuz sevince gülistan etti. Sağ olun var olun. Kıbrıs Türk'tür Cemiyeti.[271]

26.08.1955- Zonguldak Esnaf Dernekleri Birliği İdare Heyeti

Türk Kıbrıs hakkındaki veciz beyanatınız kahraman Türk milletinin hissiyatına tam manası ile tevafuk etmektedir. Yirmi iki milyon Türk'ün parçası olan teşkilatımız mensupları memleket şümul beyanatınızla bahtiyarlık duyduğumu kopmaz bağlılık tükenmez sevgilerle arz ederim.[272]

30.08.1955- Faruk SAYLAN, Ayvalık/ İZMİR

Muazzam Türk tarihinin en büyük eseri olan 30 Ağustos Zafer bayramını tesis etmek üzere cumhuriyet alanını parti farkı olmaksızın mah şerit bir topluluk halinde dolduran Ayvalıklılar bu mukaddes günün huşu ve vecdi içinde Türk hamaset ve cengaverliğinin yadigarı güzel Anadolu'nun tabi ve bölünmez bir parçası olan ve her karış toprağı mübarek şehitlerimizin temiz kanlarıyla yoğrulmuş bulunan yeşil .... Haykırmaları Türk vakar ve asaletinin olgunluğu içinde talan etmişler ve Türk'ün hakkını azim ve idare ile en beliğ ve katı surette aksettiren ihtarınızdan dolayı minnet ve

[269] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 78,79.
[270] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/111.
[271] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 117.
[272] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/133

şükranlarının arzına ve gaye uğrundaki emir ve işaretlerine bütün can ve malları ile ahide bulunduklarının da yüksek huzurunuza iblağına karar vermişlerdir. En derin bağlılık ve saygılarımızla arz eyleriz. Tertip Heyeti Namına Faruk Saylan.[273]

26.08.1955- Donatım Spor Kongre Başkanlığı, ADAPAZARI

Zirai Donatım Spor Gençlik Kulübünün yapılan senelik kongresinde Kıbrıs davamızda 500 üyemiz ile emrinize amade olduğumuzu arz ederiz. Saygılarımla.[274]

02.09.1955- Nihat PINYAL, Köyceğiz/ İZMİR

Aziz Atatürk'ün Gençliğe emanet ettiği anavatanın bir parçası olan Kıbrıs'ın müdafaa ve muhafazası için muhtaç olduğumuz kuvvet ve kudretin damarlarımızdaki asil kanda mevcut olduğuna inanıyoruz. Bu itibarla Kıbrıs'ın muhafazası için Köyceğiz gençlik her türlü fedakârlığı göze alarak emirlerinize amadedir. Derin saygılarımla Köyceğiz Gençlik Kurulu Başkanlığı.[275]

25.08.1955- Ahmet USALAN, NEVŞEHİR

Bir kasaba papazından kuvvet ve emir alan Yunan Hükümetine karşı kuvvetine imanında cesaretini kahramanlığına mazisinden güvenini kahraman ordusundan alan biz Türklerin fikrine tercüman olan beyanatınızı radyodan büyük bir heyecan ve gururla dinledik. Fikriniz fikrimizdir. Cesaretiniz cesaretimizdir. Kıbrıslı Türkler kardeşimiz Kıbrıs'ın kimlere ait olduğu en büyük şahidimiz tarihimizdir. Bu tarihi hakikati inkâr ve unutanlara bir yuh çeker Kosava, Niğbolu otuz Ağustosların kahramanları şahsınızda ve etrafınızda dimdiktir. Yeniden harikalar ve zaferler yaratmaya beşikteki bebeklerimizden, mezardaki ölülerimize kadar susadık. Gönlünüz rahat, gününüz şen, işlerinizin

[273] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /39,40.
[274] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.221.1/79.
[275] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.221.1/81.

kolay olmasını Allahtan dileriz. Pek Sayın Başvekilimiz. Gençlik Kurulu Başkanı Mustafa Parmaksız, Mehmet Kurt, Ahmet Usalan.[276]

29.08.1955- Mehmet ERDOĞAN, DÜZCE

Kıbrıs ve memleketin herhangi davası için biz eski muharip ve gaziler sağ kalmış fakat dinlenmiş vücutlarımız fiiliyat sahasında şerefle ifaya daima emre hazırız. Hürmetlerimizle. Eski Muharipler Düzce Şubesi.[277]

26.08.1955- Zonguldak Yüksek Tahsil Derneği**.**

Büyük Türk Milletinin hislerine tercüman olan Kıbrıs hakkındaki beyanatınız Zonguldak gençliği olarak bizleri huzur içinde bırakmıştır. Teşekkür ve hürmetlerimizi bildiririz.[278]

3.1.5.Siyasi Kesim Tarafından Gönderilen Telgraflar

Türk siyasetinin içerisinde yer alan kişiler tarafından gönderilen bu bölümdeki telgraflar, Adnan Menderes'in Kıbrıs konusunda vermiş olduğu kararın arkasında durduklarını belirterek, Kıbrıs'ın güvenliği hususunda her zorlukta hükümetin yanında yer alacaklarını belirtmişlerdir. Türkiye'nin farklı illerinden gelen bu telgrafların çoğu Demokrat Parti belediye başkanları, il ve ilçe idare kurulları tarafından gönderilirken içlerinde, CMP ve CHP belediye başkanları ve parti teşkilatları tarafından gönderilen telgraflar da vardır. Aynı zamanda muhtarlar tarafından gönderilenler de mevcuttur.

26.08.1955 Cumhuriyetçi Millet Partisi Fener Nahiyesi, İSTANBUL

Sayın Başvekil Adnan Menderes, Kıbrıs davasında Türk milletinin hassasiyetine tercüman olan azimli beyanatınız bu memleketin evlatları olan bizlerin gönüllerini fethetmiş bulunmaktadır. Bugüne kadar olduğu gibi bundan sonrada takip edeceğiniz dış politikada emrinizde olduğumuzu bilvesile sevgi ve saygılarımızın kabulünü rica ederiz.[279]

[276]Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 /4,5.
[277]Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 /61.
[278]Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 /89.
[279] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 16.

26.08.1955- DP Teşkilatı, SİVAS

Aziz vatanımızın ayrılmaz bir parçası olan Kıbrıs ve orada milletimizi temsil eden ırktaşlarımızın selameti için verdiğiniz beyanatı büyük sevinç ile karşıladık. Milli bir vazife uğrunda necip Türk milletinin…..olarak tarihten ders almasını bilmeyen Yunan palikaryasını bu Türk dünya mücadelesinde verdiğiniz……kalpten alkışlar çizdiğiniz yolda yürüyeceğimize ve Kıbrıs'ı müdafaaya hazır olduğumuzu saygılarımızla, saygılarınıza sunarız.[280]

26.08.1955- Demokrat Parti İl İdare Kurulu, SAMSUN

Sayın Adnan Menderes, Kıbrıs hakkındaki beliğ nutkunuzun tamamıyla hissiyatımıza tekabül ettiğini bu hususta bütün Samsunluların sizinle beraber olduğunu arz eder derin saygılarımızı sunarız.[281]

26.08.1955- Kaman İsa Hocalı Köyü Muhtarı Ali METİN, Kaman / KIRŞEHİR

Sayın Başvekilimiz 25.08.1955 tarihli konuşmanızda Türk Milleti Ve Kıbrıs'taki Türk vatandaşlarımız hakkındaki götermiş olduğunuz çok yakın alakadan dolayı bütün köy halkımızın şükranlarını bildirir, saygılarımı sunarım.[282]

25.08.1955-DP. İlçe Başkanı Kemal DEDEOĞLU, NEVŞEHİR

Kardeş Kıbrıs hakkındaki beyanatınızı büyük bir heyecanla dinledik sağol.[283]

30.08.1955- İrfan YILDIRIM, Tarsus/ MERSİN

Sayın Adnan Menderes, ezeli düşmanımız ve sahte düşmanımız Yunanlara son ihtarınızı sevinçle karşılarız. Tarsus Cumhuriyet Halk Partisi Başkanı İrfan Yıldırım.[284]

[280] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/46, 47.
[281] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/48.
[282] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/57.
[283] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/103.
[284] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /22.

30.08.1955-Belediye Reisi Samih KÖRÜKCÜOĞLU, ERZURUM

Davamızı en mükemmel ve kalplerimizi fetheden bir şekilde ifade buyurdunuz. Nene Hatunun torunları olarak Palandökenlerden sesleniyoruz. Kıbrıs Türk dür ve Türk kalacaktır. Milletimize ve hükümetimize güvenimiz sonsuzdur. En derin saygılarımızla Erzurum gençliği adına...[285]

30.08.1955 - Belediye ReisiHaydar TURAN, ERZURUM

Türk Kıbrıs hakkındaki tarihi nutkunuzdan dolayı şahsım ve Taşlıçay halkı adına sizi tebriki bir borç bilirim. Nice otuz Ağustoslar yaratmış milletin evlatları olarak daima sizinle beraberiz. Sağ olun var olun sayın büyüğüm. Ellerinizden öperiz. Taşlıçay halkı adına…[286]

04.09.1955, DP. I. İdare Kurulu Başkan Yardımcısı İkinci Başkan Şeref CEVHERİ, URFA

Kıbrıs davasında gösterdiğiniz celadetten kuvvet alan Demokrat Partililer ve bütün Urfalılar kanlarının son damlasına kadar izinizde yürüyeceklerini iblağa beni memur ettiler. Bu dileklerini arz ederken hürmetle ellerinizden öperim.[287]

25.08.1955, Ahmet GÜRKAN, TOKAT

Kıbrıs hakkında temkin ifade eden faal sükûnetinizden sonra ve tam zamanın da verdiğiniz azimli beyanatınızı sevinç heyecanından mütevellit gözyaşlarımla okudum ve Allah'a şükrettim. Çünkü artık bu millet on iki ada için ses çıkaramayan korkaklarla, bize iltica eden arkadaşlarımızı hunhar ecnebilere teslim ederek hudutta katlettirilmelerine vicdanları sızlamadan seyirci kalanlardan ebediyen kurtulmuştur. Bu beyanınıza varsın ulus gazetesi yer vermesin. O istediği kadar ayağında çarığı ile omzunda heybesi ile gezen çobanın sürülerine çaldığı kavalın sesini birinci derecede bir hadise diye yazsın. Bu gazetenin temsil ettiği üç beş

[285] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /24.
[286] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /27.
[287] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.221.1/62.

muhteris müstesna muhalif ile bütün millet bu davada seni takip edecektir. Millet yoluna benzettiğiniz vücudunuza sıhhat, davalarınıza muvaffakiyet temenni ederim. Sayın Menderes.[288]

25.08.1955- Tosya CHP Başkanı Avukat Adli KISAGÜN, TOSYA

Bu gün Türkiye Cumhuriyeti başkan sıfatı ile Kıbrıs hakkında verdiğiniz beyanatı radyoda dinlerken ılık bir heyecanın köpükleşerek göğüslerimizi doldurduğunu hissettik. Vatanseverlik hislerimizin tercümesini vatandaş Menderes'in hislerinde bulmak kadar iştah verici sevinç ana davalarda genel başkan Menderes'in beraber olduğunu müsaade etmek gibi bir saadet son günlerde en çok aranan şeydi. Bizim için sizi heyecanla tebrik ederiz sayın vatandaş Menderes. Hep beraber tahammüllü müsamahakâr, sabırlı ve haklara hürmetkâr olmakla her müşkülü halledeceğiz. Sayın Başbakan Menderes, Türkiye Cumhuriyetinin idaresini millet size tevdi etmiştir. Millet bu yetkiyi Başbakana tevdi edinceye kadar bu yetkinin sahibi muhakkak ve mutlaka sizsiniz. Bu sahadaki müşküllerde yukarıdaki evsafı tadat eden vatandaşçık hisler ile ve karşılıklı yardımlarımızla halledilecektir. Sayın Genel Başkan Menderes, partinize yeni DP tahakkukuna çalıştığınız rejimin haysiyeti için CHP kadar layığını….vasfındadır. DP sağlam uzun ömürlü olmasını istemek kadar daima tarihi vazifesini müdrik kalmasını dilemek vatanseverlik icabıdır. Kongreleri dolduran CHP'lilerin bu zihniyette olduğuna güvenebilirsiniz. Sizi bu gün ki beyanatınız dolayısıyla duyduğunuz takdir ve tasvip hisleri içinde birer CHP'li sıfatı ile kucaklamanızı müsaade etmenizi rica ederiz. Sayın vatandaş Menderes, hep beraber her şeyi sevecek mütekâmil bir Türkiye, mükemmel bir demokrasi yaratacağız. Bu hayal değildir, buna sizinde inandığınıza inanıyoruz.[289]

[288] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 / 20,21.
[289] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 /81, 82,83.

25.08.1955- Kemal KELEZ, AMASYA

Kıbrıs hakkında şaheser beyanatınızla hissiyatımıza tamamen tercüman olduğunuzdan bütün Amasya demokratları adına en derin minnettarlıklarımızı arz eder, bütün kalbimizle bağlılıklarımızı bildiririz. Amasya Demokratları Adına II. Başkan Kemal Kelez.[290]

25.08.1955- Celalettin SORGUN (Emekli General)

Çok Sayın Başbakan, ilişik beyanname suretinden de anlaşılacağı üzere Kıbrıs olaylarına karşı kullanılmak üzere bir mukabil teşkilat yapmak amacı ile Kıbrıs Müdafa-i Hukuk Cephesini kurmak tasavvurundayım.

Şimdiye kadar başka makama müracaat etmediğim gibi bu hususta mevcut teşkilatlarla da temasa geçmiş değilim. Vaktin darlığı dolayısı ile doğruca zati devletlerimize müracaata mecbur kaldım.

Vatanın yüksek menfaatleri ve milli siyasetimiz ile bağdaşıyorsa bu yolda hareketime müsaadelerinizi ve gereken hususi müzaheretin de yapılmasına emirlerinizi sunar ve saygılarımı arz ederim.[291]

3.1.6. Diğer Gelen Telgraflar

Çoğunluğu Kıbrıs'tan gönderilen bu telgrafların içerisinde İngiltere, Londra ve Viyana'dan gönderilen telgraflar da vardır. Kıbrıs'ta yaşayan Türk nüfusu Adnan Menderes'e kendilerine göstermiş olduğu destekten dolayı teşekkürlerini belirtmiş ve hepsi Kıbrıs'ta Rumlara karşı Türk hükümetinin emrinde olduklarını belirtmişlerdir. Telgraflar, farklı meslek sahibi kişilerin yanında Kıbrıs'ta faaliyet gösteren Türk dernekleri ve Türk ocakları, Kıbrıs Türk'tür Partisi, Türk Tüccarlar Derneği ve belediye başkanları tarafından gönderilmiştir. İngiltere bürokratlarından A. Smith tarafından gönderilen telgraf da Smith, Kıbrıs beyanatını yerinde bir konuşma olduğunu dile getirerek tarihi konuşmasından dolayı Adnan Menderes'i desteklemiş ve İngiltere hükümetini izlemiş olduğu Kıbrıs politikasından dolayı eleştirmiştir.
26.08.1955- Doktor Müderrisoğlu,

[290] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 /87.
[291] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 /104.

Sayın Başvekil Adnan Menderes, Larnaka ve Kazası Türkleri bugünkü beyanatınızı sevinç gözyaşları dökerek heyecanla dinlediler. Biz yavru vatan Türkleri anavatanımıza ve siz büyüklerimize sarsılmaz bağlılığımızı derin saygılarımızı arz eder, ellerinizden öperiz. Larnaka Türkleri adına Doktor Müderrisoğlu.[292]

26.08.1955- A. KEMAL, Lefke Belediye Başkanı, KIBRIS

Sayın Adnan Menderes, hükümetinizin isabetli kararını bildiren yüksek şahsınızın veciz beyanatını Kıbrıs Türkleri işitmekle en büyük huzur ve emniyeti his etmiştir. Bağlılığımızı bildirir mübarek ellerinizden öperiz.[293]

26.08.1955- MakilHodja Ülkü Yurdu, KIBRIS

Sayın Başbakanımız, Türk Kıbrıs için giriştiğiniz kati mücadeleden ve bir vesile radyo vasıtasıyla verdiğiniz beyanattan dolayı biz Kıbrıs Türkleri şahsınıza ve milletimize karşı sonsuz minnettar ve müteşekkir kaldık. Bütün kalbimizle size güveniyoruz.[294]

26.05.1955- Poli Türk Halkı, KIBRIS

Sayın Menderes, Kıbrıs Türkleri hakkındaki konuşmanız bizleri mütehassıs etmiştir, Şükranlarımızı bildiririz. Sağ olunuz..[295]

26.05.1955- Selime SEDEN, VİYANA.

Sayın bay Adnan MENDERES, Kıbrıslı Rumların yüzbinlerce Türke yurtlarından hicret ettirmeye matuf katliam tedbirine karşı veciz ve asil beyanatınızla büyük milletimizin hissiyatını dost ve düşmanlara bir kez daha ilan ettiğinizden dolayı en derin minnet ve şükran duygularımızı arz ederiz. Var olunuz sağ olunuz, hepimiz ellerinizden öperiz. Viyana'da bulunan Türkler namına Selime SEDEN.[296]

[292] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 24.
[293] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/37.
[294] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/39.
[295] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/41.
[296] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/67.

26.08.1955, Ayhan HİKMET

Sayın Adnan MENDERES, Kıbrıs hakkındaki dün ki beyanatınız bizim için hudutsuz meserret kaynağı olmuş ve Kıbrıs ufkunu saran karanlık bulutları dağıtmıştır. Bu mutlu günü Kıbrıs Türkleri kurtuluşlarının müjdecisi sayacak ve bayram yapacaklardır. Size ve hükümetimize olan derin bağlılığımızı bir daha ifade ederken minnet ve şükran hislerimizi arz eder hürmetle ellerinizden öperiz. Ayhan HİKMET, Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Genel Sekreteri.[297]

26.08.1955-Magusa Türk Gücü Kulübü, MAGUSA

Kıbrıs konusunda Türk görüşünü dünya umum-i efkârına ilan ederek şarlatanlara kati bir cevap teşkil eden sözlerinizi radyolarımızın başında sevinç gözyaşları dökerek dinledik. Ama vatanımdaki 22 milyon kardeşimizle birlikte damarlarımızdaki kan ve kalplerimizdeki iman ve şevk ile haklı olan davamıza er geç muzaffer olacağımıza emin olabilirsiniz. Sizler sağ olun var olun.[298]

26.08.1955- Türk Kulübü, LEFKE

Milli varlığımızı ebediyen teminat altına alan beyanatınıza sonsuz şükran ve minnettarım. Türk Kulübü.[299]

26.08.1955- FLORYA

Kıbrıs hakkındaki emsalsiz beyanatınız hepimizi sevinç gözyaşlarıyla ağlattı.

En derin saygılarımızla ellerinizden öperiz.[300]

26.08.1955- Kıbrıs Türk'tür Partisi Genel Sekreteri Osman ÖREK, KIBRIS

Başvekil Adnan MENDERES, Kıbrıs hakkında dün vermiş olduğunuz tarihi beyanat, yüz bin Kıbrıs Türkünü kalplerini bu karanlık günlerde

[297] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/72.
[298] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/ 68.69.
[299] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/70.
[300] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/71.

sevinç ve iftiharla doldurmuştur. Yeşil adanın anavatandan ayrılmaz bir parça olduğu imanıyla şimdiye kadar Kıbrıs'ta mevcudiyetini muhafaza eden bizlerin bu imanı kıymetli beyanatınızla bir kere daha sarsılmaz bir şekilde takviye edilmiştir. Yüksek himmet ve sayenizle bu sarsılmaz imanın bir gün gerçekleşeceğinden eminiz.[301]

26.08.1955- Magusa Kıbrıs Türk'tür Partisi Sekreter Vekili Aydın ÇİVİTÇİOĞLU, Magusa / KIBRIS

Sayın Adnan Menderes, Kıbrıs Türklerinin mukadderatı hakkındaki beyanatınız sonsuz sevince gark etmiştir. Şanlı ve gür sesiniz maneviyatımızı yükseltmiştir. Minnet ve şükranla ellerinizden öperiz.[302]

26.08.1955- Kıbrıs Türk Tüccarlar Derneği Başkanı, KIBRIS

Sayın Adnan Menderes, Kıbrıs hakkındaki beyanatınız hepimizi son derece sevindirmiş ve maneviyatımızı takviye etmiştir. Şahsınızda temsil eylediğiniz büyük milletimiz tarafından unutulmadığınıza kati işaret olan bu kıymetli beyanatınızdan dolayı size ve büyük milletimize minnet ve şükranlarımızı hürmetle sunarız.[303]

26.05.1955- Hamit HASAN, Lefkoşa/ KIBRIS

Başvekil Sayın Adnan Menderes, Kıbrıs Türklerinin atisini garanti eden beyanatınızdan mütehassıs olduk. Saygılarımızla ellerinizden öperim. Perısterona (Lefkoşa) Türk halkı namına Hamit HASAN.[304]

29.08.1955- Asım ÖZTÜRK, Leymosun/ KIBRIS

Sayın Adnan Menderes, anavatandan öksüz kalmış bizleri emsalsiz beyanatınızla ihya ettiğiniz asil milletimizle sizlere bağlılığımızı bildirir, ellerinizden öperiz. Leymosun Türk Ocağı namına sekreter Asım Öztürk.[305]

[301] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/73.
[302] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 174.
[303] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/75.
[304] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/76.
[305] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/77.

27.08.1955- Doğan Türk Birliği, Leymosun/ KIBRIS

Sayın Adnan Menderes, istikbalimizin emniyette olduğunu açıklayan beyanatınız bizi son derece mütehassıs etmiştir. Bağlılığımızı bildirir, hürmetle ellerinizden öperiz.[306]

02.09.1955- Londra'daki Kıbrıs Türk Heyeti BaşkanıDr. Fazıl KÜÇÜK, LONDRA

Verdiğini direktiflerin ışığı altında Türk delegasyonunun Londra Konferansında güttüğü azimkâr politikayı büyük bir hayranlıkla takip ediyoruz. Sayenizde Kıbrıs ikinci bir Hatay olacaktır. Kıbrıs Türkleri size ebediyen minnettardır.[307]

02.09.1955, Gönyeli Halkı / LEFKOŞA

Kıbrıs hakkındaki vakur siyasetiniz ve tarihi beyanatınız makûs talihimizi değiştirmiş ve yarınımız için en büyük ümit ve teselli kaynağı olmuştur. Bin ve yüz nüfuslu Türk Gönyeli kalpten bağlılığını arz eder saygıyla ellerinizden öper.[308]

07.07.1955- A.Smith, İNGİLTERE

Sayın Adnan Menderes,

Sizi temin etmek isterim ki, İngiltere'deki birçok kimseler Kıbrıs meselesindeki azimli hattıhareketinizden dolayı minnettardır. Kıbrıs'ın yüz kızartıcı bir şekilde Yunanistan'a teslim edilmesine mani olmanıza teşekkür ederiz.

Yunanistan ne tarihi, ne siyasi ne de manevi bakımdan Kıbrıs üzerinden hiçbir hak iddia edemez. Kıbrıs'a muhtar idare bahşetmek büyük bir hatadır. Çünkü Kıbrıs Rumları adayı Yunanistan'a teslim edeceklerdir ki bu takdirde de Kıbrıs'taki Türk ekalliyeti ızdırap içinde kalmış olacaktır.

[306] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/84.
[307]Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.221.1/ 76.
[308]Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.221.1/78.

İngiliz Hükümetinin bu ve buna mümasil meselelerdeki zaafından dolayı utanç duyuyorum. Herkesi memnun etmeye çalışıyorlar fakat neticede hiç kimse memnun edilmiş olmuyor. Artık bundan böyle Kıbrıs'taki tedhişçilere karşı daha azimli bir hareket tarzı ihtiyar edeceklerini ümit ederim.

Hattıhareketinizi asla gevşetmeyiniz. Azimle karşı durun ve Kıbrıs'ın Yunan idaresine geçmesini daima reddedin.Derin saygılarımla A. Smith.[309]

3.2. Adnan Menderes'e Gönderilen Mektuplar

Türk halkı tarafından Adnan Menderes'e tarihi Kıbrıs beyanatından dolayı gönderilmiş olan mektuplar da gönderilen telgraflardan farksız olarak Kıbrıs adasının geleceği konusunda her daim hükümetle birlikte olduklarını ve hiçbir vakit Kıbrıs'ın Yunanistan'a terk edilemeyeceğinden bahsedilmiştir. Türk halkı her daim savaşmaya gönüllü olarak hazır olduklarını ve DP hükümetine Kıbrıs konusunda beyanatta da belirtildiği gibi vermiş olduğu kararlardan kesinlikle geri adım atılmaması gerektiği söylenmiştir. Türk halkı mektuplarında Kıbrıs'ın geleceği konusunda isteklerine tercüman olan tarihi beyanattan dolayı Başbakan Adnan Menderes'e teşekkürlerini iletmekte ve beyanattan dolayı duymuş oldukları kıvancı dile getirmektedirler.
Telgraflarda olduğu gibi gönderilen mektuplar içerisinde de dikkat çekenler vardır. Mahalle sarhoşları ve mahkûmlar tarafından gönderilen mektuplar olduğu gibi lise öğrencileri tarafından ve öğretmenler tarafından gönderilen mektuplar da vardır. Bunların yanında bir de şiir mevcuttur. Hepsinin tek bir amacı vardır; oda Kıbrıs'ı Yunanistan'a kaptırmamak ve Türk halkını korumaktır. Bahsetmiş olduğumuz mektupların içerikleri şu şekildedir:

26.08.1955- Serbest MühendisCemal TANER, Yenimahalle/ ANKARA

25.08.1955 tarihli Zafer gazetesinde Kıbrıs'taki Türk vatandaşlarımız hakkında her Türk'ün kalbine ferahlık verecek beyanatınızla insan hak ve hürriyetlerine riayet etmesini bilmeyen dünkü Yunan müstevlilerine verdiğiniz ders mahiyetindeki irşadkâr cevabınızla vatanperverliğin

[309]Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…06.31.1. / 2.

şahikasına yükselmiş bu milletin Atatürk gibi nicelerini yetiştirmeye kadir bulunduğunu en bariz jest harekât ve icraat ile ispat etmiş bulunan siz büyüklerimizi başımızda görmenin sevinci ile gönüllerimiz ferahlamaktadır.

Hepimiz izindeyiz. Şimdiye kadar olduğu gibi bundan böyle de milletin hayrına matuf kararlar ittihazında daim bulunmanızı ve daha uzun yıllar başımızda kalarak sıhhatle muammer olmanızı cenabı haktan niyaz eder, saygılarımla ellerinizden öperim.[310]

31.08.1955- Şaban BAKIR, KONYA

Sayın Başvekilimiz Adnan Menderes, Kıbrıs anavatanımızın bir parçası olan Kıbrıs'a gitmeyi bir vatan borcu telakki etmekte emirlerinizi intizar etmekteyiz. Ben umum birinci dünya harbinde başarıda küt muassarında Bağdat cephesinde son mütareke esir düşüp iki esir de kalıb tekrar İnönü harbinde Yunanlarla orada harp ettiğimizde Bolatlıya kadar Yunanlar inip güzelim dağlarına Yunanlar cephe tuttuğunda 30 Ağustos'ta Allah Allah! Sesleriyle cepheyi bozup Uşak'ta denizde Balamut içinde Yunanlar kaçtıklarını unutmuşlar mı? Bütün bu harplerde bulundum. Tevellüdüm 313. 58 yaşında olduğum bu gün için Kıbrıs'a gitmeyi kendim Şaban Bakır başta olmak üzere Konya cezaevinde bulunan 500 mahkûm vatanımız için hazırız. Konya Bozkır. Sarı Oğlan Bucağının Ağras Köyünden Mustafa Oğlu Şaban Bakır.[311]

31.08.1955- Zülkef TOZLUK, Apturrahman BALAN, İSTANBUL

Sayın başvekilimiz Adnan Menderes, Kıbrıs davası için milletimize göstermiş olduğunuz alakadan dolayı İstanbul Yedikule verem hastanesi hastaları namına teşekkürlerimizi bir borç bilerek sunarız.

Kıbrıs Türk dür, Dünya durdukça Türk kalmalıdır. Adada bulunan Türk kardeşlerimizin ızdıraplarıyla duyduğumuz üzüntüden dolayı Kıbrıs davasını yakından alakadar olan hastalar yerlerinden kükremiş bir aslan

[310] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 219. 1/129.
[311] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /11.

gibi karşılarına dikilmek ve damarlarımızda dolaşan kanımızı seve seve akıtmak için Kıbrıs'a gönüllü gitmek için sayın başvekilimizden müsaadelerini saygılarımızla arz ederiz.[312]

30.08.1955- Ahmet DEMİREZEN, Erbağ/ TOKAT

Eşsiz Reisimiz, bendeniz yedi yıldır öğretmendir. Çocuklara ders verirken eşsiz vatanımızın devamı olan adalarımızın yabancı elde tutulması bendenizi mecnun edecek kadar üzmekte ve heyecanımdan endişe etmekteyken limanlarımızda bir avuç betonun ve bir tane buğday tanesinin düşmesine dayanamıyorken, Yunanların şu son hareketi beni derime sığmaz etti,

Kıymetli beyanatınız yüksek Türk Milletinin şan ve şerefini yükseltmiştir. Ve zatıâlinizi Türk milleti de derin duyguları ile takdir ettiğini bendeniz ifade eder.

Kendimi teselli edemiyorum. Hayatım boyunca bana teselli olacak yazınızı kıymetli ellerinizden istirham eder, yüksek Türk'ün hükümet reisi olan sizleri derin duygularımla selamlarım. Kıymetli cevabınızı alırsam bahtiyarım. Tokat/ Erbağ/ Mürüs Köyü İlkokulu Baş Öğretmeni.[313]

29.08.1955- Fevzi KUTSAL, Salihli/ MANİSA

Sayın Adnan Menderes, Kıbrıs hakkındaki konuşmanızı gazeteden okudum. Bir Türk vatandaşı daha doğrusu bir lise talebesi olmam hasebiyle böyle bir konuşma yaparak halkı teskin ettiğiniz için teşekkür, bir başbakan olduğunuz için de tebrik eder tuttuğunuz yolda üstün başarılar göstermenizi dilerim.[314]

03.09.1955- Hasan ÖZDÖRTLÜ, İZMİR

[312] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /15.
[313] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /29.
[314] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220.2 /42,43.

Biz Türküz. Zeytinlik Mahallesinde oturuyoruz. İsmimiz Hasan, Soyadımız Özdörtlü. Sayın başkanım Adnan Menderes, sizin sayenizde emret burada Kıbrısı biz alırız. Ne kadar bu mahallede sarhoş varsa evvel Allah emret biz bu Kıbrıs'ı alacağız. Evvel Allah. Celal Bayar, Adnan Menderes, emret sizin sayenizde biz bu memleketi alacağız evvel Allah.[315]

02.09.1955- Yusuf KAMIŞ

Sayın Başbakanımız, günlerden beri gazetelerde takip ettiğimiz halledilmeyen Kıbrıs davası Türk gençliğini galyana getirmiş ve kahramanlık yaratan atalarımızı hatırlatmıştır. Duyduğumuz şaibelere göre gönüllü kabul edilecekmiş. Gerçi halen ...? ceza evinde mahkum bulunmakda isek de , bizce şimdiki durumda bunun ehemmiyeti bulunmadığı , o dava bundan daha ehemmiyetli bulunduğu bilahere bakiye kalan hükümlerimiz infaz ettirilmek üzere gönüllü listesine bizlerinde kabul edilmeleri ve bu mutlu güne bizleri de kavuşturmaları için gerekenin ifasının olmadığı takdirde müsbet veya menfi cevap verilmesini saygılarımla arz eder, hürmetle ellerinizden öperiz. Listede mevcut şahıslar namına Yusuf Kamış

(Osman Şen, Ahmet Titiz, Remzi Toklu, Raşit Rençber, Kemal Titiz, Şevket Kurt, İlhan Erdoğan, Ali Osman Aktaş, Ahmet Çelik, Mehmet Göktepe, Mehmet Karabulut, Mustafa Özcan, İsmail Güneş. Sabri İnal...)[316]

26.08.1955- İsmail Hakkı GÖZAYDIN, ANKARA

Anavatandan ayrılmaz bir bütün olduğunu ifade ettiğiniz 25.08.1955 tarihli Zafer gazetesinde Kıbrıs ve Kıbrıs'taki vatandaşlarımızın akıbeti hakkındaki beyanatınızda Atatürk'ün İtalyanlara vermiş olduğu, bu münasebetle Türk'ün ezeli asaletinin ne derece yüksek olduğunu bir defa daha ispat etmekle dosta dost düşmana da ne suretle mukabele

[315] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.221.1/66,67.
[316] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.221.1/73,74.

edileceğini en kat'ı ve en salahiyetli bir lisanla ifade etmiş bulunuyorsunuz.

Daha dün yurdumuzdaki hezimetini unutarak görülmemiş küstahlıkta bulunan bir millete layık olduğu dersi vererek efkâr-ı umumiye üzerinde müspet ve derin akisler yaratmış bulunuyorsunuz.

Türk milleti sizleri başında gördükçe millet namına verdiğiniz ve vereceğiniz isabetli kararlarınızda muvaffak olmanızı halik-i zişandan niyaz etmekteyiz. Derin saygılarımızı sunarız[317].

25.08.1955- Hakkı SARITUNÇ, Dilaver VURAL, ESKİŞEHİR

Şu anda içinde bulunduğumuz gurur ve heyecanımızla, acaba hallerimizi size izah edebilecek miyiz? Bir halk çocuğu olmamız hasebiyle ifadelerimizde bir hata olursa hoş görmenizi rica ederiz.

Biraz evvel radyoda neşrolunan (Kıbrıs) a dair beyanatınızı hassasiyetle dinledik. Hislerimize tercüman oldunuz. Umarız ki Yunanlı dostlarımız da bu konuşmanızdaki vakur ifadeyi anlamış olsunlar.

Türk Milleti hiçbir zaman üç- beş palikaryanın tahriklerine aldırmayacaktır. Fakat Yunanlar millet olarak Türk camiasının mal ve canına kasteder mahiyette bir harekete tevessül ettikleri zaman küçük bir işaretinizle yeryüzünde (elen) diye bir kimse bırakmayıncaya kadar cihada atılmaya hazırız.

Türk'ün kim olduğunu ve yakın tarihte onun müthiş sillesini yiyen yalınayak palavracılara bu müthiş hakikati bir kere daha hatırlattığınızdan dolayı ne kadar teşekkür etsek azdır.

Ey yiğitler! Yatağı Anadolu'nun muhteşem bozkurdu size olan minnettarlığımızı bir kere daha kat ve kat derinleştirdiniz. Sizinle ne kadar iftihar etsek yine de azdır. Allah sizi bu aziz milletimize bağışlasın. Hürmetlerimizle.[318]

[317] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.219.1/62,63.
[318] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 / 103.

25.08.1955- Sait SEÇİNTİ, OSMANİYE

Kıymetli Sayın Başbakanımız Adnan Menderes'e Osmaniye vatandaşlarının selam ve sevgileriyle:

Uzun müddetten beri Yunanların Kıbrıs hakkında yapmış oldukları çirkin….ve tarihin kayıt edemeyeceği manasızca siyasete karşı hükümetimizin ağır başlılıkla mukabelesini takdirle karşılıyoruz.

Kıbrıs'ın Türk olduğunu tarih bağırıyor. Hakikat ortadayken Yunanların bu son günlerdeki şarlatanlıkları artık bizi çileden çıkarmağa yetiyor. Yüksek şahsiyetinizi bu satırlarla hiç de rahatsız etmek istemezdik. İnsan sıkılınca nasıl ki babasına dert yanarsa, bizimki de bundan ibarettir.

Yunan palikaryalarının bu heyecanlarına Türk'ün cengâver kanı artık tahammül edemiyor. Türk'ten aldıkları dersleri unutuyorlarsa tarihin sahifelerini bir kere çeviriversinler. Belki bu gaflet uykusundan uyanırlar.

28. Ağustostaki yapacakları nümayişi katliam diye adlandıracak kadar ileri gidiyorlar. Onların silahları ancak kendilerini katleder. Türk'ün çelikleşmiş vücuduna işletemezler. Bu gibi barbarlıklarıyla Türk'ün asil terbiyesini bozamazlar. Biz kendileri gibi adileşemeyiz. Böyle çirkince tecavüzler, ancak kendileri gibi yozlaşmış bir kütlenin karakteri ile bağdaşabilir.

Türk işleyen bir beyinle çelikleşmiş bir bileğe sahiptir. Cevabı bu unsurlarının haddini asla aşamaz. Yunanlar ne siyaseti ne de askerliği bilmiyorlar. Onlar ancak meyhane garsonluğundaki muhabbetleriyle övünsünler.

Sayın Başbakanımız, 28 Ağustos'taki emirlerinize muntazırız. Onlara bir de 1955 Ağustos'u göstermemizi mi arzu ediyorlar? Yazımıza son verirken sevgi ve saygılarımızı arz ederiz. Hürmetlerimizle Pamuk Tarım

Satış Koop. Bekçisi Sait Seçinti. [319] (Bu mektup 10 çalışan adına gönderilmiştir. İsimler imzalarla birlikte mevcuttur.)

28.08.1955- Abidin ERTUĞRUL, ANTAKYA

20.08.1955 tarihli Yeni Sabah Gazetesinin baş makalesindeki 28.08.1955 tarih Kıbrıs Türklerinin katliam günü tespit edildiğini nefretle okuduk. Bu iğrenç haber asil Tük kanı taşıyan damarlarımızı kamçılamıştır. Hatay'a çok yakın olan Kıbrıslı kardeşlerimiz için emrinizde ölmeye hazır olduğumuzu Türk tarihine ikinci bir otuz Ağustos zaferi yazmaya Yunanlara ikinci defa kendilerini tanıtmaya Hatay Kuva-i Milliyecilerinin hazır olduğunu saygı ile arz ederiz. Antakya Kuva-i Milliyecileri adına Başkan Abidin ERTUĞRUL.

05.09.1955- Halk Şairi Halil ALINMAZ, Tophane / İSTANBUL

Pek sayın başvekilimiz Adnan Menderes, yüksek şahsınıza sunduğum (Kıbrıs destanı) İstanbul'da rağbet görmektedir.

Yalnız, büyük boy daha fazla sayfalı ve dört renkli çekici bir resimle yayınlansa Türkiye'mizin dört bir köşesinde ümitlerim fevkinde satış rekoru kırabilir.

Sayın Başvekil, yeni yazmış olduğum destanı basabilmem için yüksek şahsınızdan bir sene vade ile İzmit kâğıt fabrikasından lütuf ettiğiniz kâğıtları alabilmem için emirlerinizi esirgememenizi bilhassa arz ederim.

(Pek Sayın Başbakanımız Adnan Menderes'in kıymetli beyanatlarından faydalanılarak hazırlanmıştır. Bu vesile ile kendilerine teşekkürü bir borç bilirken bu naçizane şiirlerimi kendilerine ithaf ediyorum.)

Verdiğin nutukla coşturdun bizi
Pek Sayın Başbakan Adnan Menderes
Bir destan yazmaya koşturdun bizi,
Çok yaşa Başbakan Adnan Menderes
Geçmiştin yanımdan gördüm yakından

[319] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.218.2 / 111,114.

O surla bakışın çıkmaz aklımdan
Bir dileğim var ki yüce katından
Lütfedin imzalı resim efendim.[320]

[320]**Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)**, 030. 01…36.221.1/56,57.

SONUÇ

Kıbrıs Adası tarih boyunca bulunmuş olduğu yer ve coğrafya bakımından her zaman büyük ve güçlü devletlerin dikkatini çekmeyi başarmıştır. Ada 1571 yılında Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine geçmesiyle birlikte bölgeye Anadolu'dan çok sayıda aile göç ettirilerek bölgede kalıcı olmak amaçlanmış ve bölgeye yerleştirilen Türkler sayesinde adada Türk kültür ve yaşantısı sürdürülmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda Kıbrıs'ta yaşayan Rumların da Osmanlı idaresinde kendi kültürlerini korudukları ve rahatça yaşadıkları görülmektedir. Ancak 1878 tarihinde Kıbrıs'ın İngiltere hâkimiyetine bırakılmasıyla birlikte Rumlarda bir ENOSİS hedefi canlanmaya başlamış ve 1800'lerin sonuna doğru bu yöndeki çalışmalar hız kazanmıştır.

Yaşanan gelişmelere bakıldığında 1. Dünya savaşı ve Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye'nin zor zamanlar atlatmasından dolayı tarafsız bir dış politika takip ettiği ve o dönemde Yunanistan gibi komşu devletle iyi ilişkiler kurmaya gayret ettiği görülmüştür. Özellikle de Balkanlarda ve Orta Doğu da ittifak kurmaya çalışmıştır. Atatürk'ün ölümünden sonra İkinci Dünya savaşı sonrası başlayan yeni dönem de de Türk- Yunan ilişkilerinin görünürde sorunsuz bir şekilde devam ettiği görülmüştür. Fakat 1947'de İtalya'nın on iki adayı Yunanistan'a devretmesiyle Yunanistan, Türkiye ile olan iyi ilişkilerini bir kenara bırakıp kaldığı yerden Kıbrıs'ı ilhak faaliyetlerine başlamıştır. Türk bürokratları bu dönemdeki yakın ilişkilere güvenerek Yunanistan'ın Kıbrıs tutumunu fazla dikkate almamıştır. Bunun sebeplerinden biri ise Lozan Antlaşmasının vermiş olduğu rahatlık olarak düşünülmektedir. Fakat Lozan Antlaşmasında yer alan Kıbrıs maddelerinin Yunanistan tarafından dikkate alınmadığı görülmüştür. Yunanistan'ın tek bir gayesi vardır, o da Enosis.

Demokrat Parti hükümetinin iktidara geldiği ilk yıllarda ittifak arayışları sebebiyle göstermiş olduğu ılımlı tavır ve sorun çıkarmama siyasetini Kıbrıs üzerinde de uyguladığı görülmüştür. Hükümet kendisinden önceki CHP iktidarı gibi Yunanistan'a sakin tavırlar sergilemiş ve Yunanistan'ı Kıbrıs konusunda problem çıkarmaması hususunda gayet yumuşak bir dille uyarmıştır. Her uyarışta da iki devlet arasındaki dostane siyasi ilişkilerin zarar görmemesine vurgu yapılmıştır. Türk hükümeti bu şekilde ılımlı bir politika takip ederken Türk kamuoyu hükümet kadar

soğukkanlılığını koruyamamış ve Kıbrıs ve adada yaşayan ırkdaşları için Kıbrıs ve Atina'daki Rum ilhak eylemlerine karşı seferber oldukları görülmüştür. Türk halkının kendi aralarında dernekler ve kulüpler kurarak Kıbrıs konusunda birlik olmaya çalıştıkları ve Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhak edilemeyeceğini önce Yunanistan'a sona dünyaya duyurmak için birçok faaliyet gerçekleştirdikleri görülmüştür.

1955'den öncesine bakıldığında Kıbrıs konusunda Türkiye ve Yunanistan arasında açık bir çatışma olmadığı görülmektedir. Mesele daha çok iki devletin basını ve kamuoyu arasında büyük bir sorun haline gelmiştir. Yunanistan'ın İngiltere'den Kıbrıs'ın Yunanistan'a verilmesini istemesi, aksi takdirde mesele'yi BM'ye taşıyacağını söylemesi Türk halkını Kıbrıs konusunda daha çok hareketlendirdiği görülmüştür. Fakat burada da dikkat çeken husus, Türk hükümeti yine sakin tavırlarıyla hiçbir girişimde bulunmamış ve aksine ilhak çalışmalarına karşı çıkan Türk halkını sakin olmaya davet etmiş ve bu meseleyle hükümetin ilgilendiğini belirterek geri çekilmelerini istemiştir. Fakat bu defa halk hükümetin bu şekilde bu kadar önemli bir mesele teşkil eden Kıbrıs'a karşı soğukkanlı davranmasına anlam verememiş ve hükümetten bu duruma açıklık getirilmesi istenilmiştir.

Demokrat Parti Hükümetin Kıbrıs meselesine sessiz kalmasına yorumlanacak tek sebep vardır; üçlü Balkan İttifakı'nın yeni imzalanmış olmasıdır. Türkiye, eğer Kıbrıs meselesine tepkisiz kalmasaydı yeni imzalanmış olan Balkan İttifakının zarar görmesine sebebiyet vermiş olacaktır. Türk halkı Rum halkının ilhak çabalarıyla başa çıkmaya çalışırken Türk hükümeti de Lozan Antlaşmasının verdiği güvene dayanarak siyasi alanda farklı planlar içerisinde çalışmalarına devam ettiği görülmüştür.

Londra Konferansının hazırlık evresinde Türkiye gündeminde patlak veren 28 Ağustos 1955 tarihinde Rumlar tarafından Kıbrıs'ta gerçekleştirilmesi planlanan Türkleri katletme haberleri, hem Türk hükümetinin hem de Türk halkının Kıbrıs konusundaki sabırlarını son raddeye getiren hamle olmuştur. Çünkü bu haberle birlikte Türk hükümetinin Kıbrıs politikasında karar vermeye başladığı ve Türk halkının da bu haber üzerine dikkatini hükümetin vereceği açıklamaya odakladığı görülmüştür.

Adnan Menderes, 24 Ağustos 1955 tarihinde İstanbul Limon Lokantasında gerçekleştirdiği tarihi Kıbrıs beyanatıyla Tük hükümetinin Kıbrıs politikasını sert ifadelerle çok açık bir şekilde dile getirmiştir. Beyanatla Kıbrıs'ın ne pahasına olursa olsun Yunanistan'a teslim edilemeyeceği anlaşılmıştır.

Türk halkı Adnan Menderes'in uzun zamandan beri bekledikleri Kıbrıs beyanatını 25 Ağustos 1955 günü gazete ve radyolardan dinlemişlerdir. Haberin hemen ardından Kıbrıs'ın asla Yunanistan'a verilemeyeceğini ve adanın Türk toprağı olduğunu hükümetin dilinden de duymanın verdiği sevinçle mutluluklarını ve düşüncelerini yoğun bir şekilde Adnan Menderes'e gönderdikleri telgraf ve mektuplarda dile getirdikleri görülmüştür. Aslında Menderes'in yapmış olduğu beyanat Türk halkı tarafından çok öncesinde gerçekleştirilmesi beklenen bir konuşma olmuştur. 1950-1955 Ağustosuna kadar olan döneme bakıldığında Türk halkı, Yunanistan ve Rum halkının Kıbrıs'ı ilhak etme konusunda gerçekleştirdikleri eylemlere eylemlerle karşılık vermiş, basın açıklamaları yapılmış ve bu hareketlilikle Türk hükümetinin dikkati çekilmeye çalışılmıştır. EOKA eylemleri ve ardından 28 Ağustos katliam haberleri ve Türk halkının artarak devam eden Rum tepkisinin Türk hükümetini de harekete geçirdiği görülmüştür.

Dönemin basını ve muhalefeti de hükümeti Kıbrıs konusunda vermiş olduğu karardan dolayı tebrik etmiş ve desteklemiştir. Bu kanıya basında yer alan haberler sayesinde varılmıştır. Ele almış olduğumuz ulusal gazetelerde Adnan Menderes'in beyanatına yer verilmiş ve her gazetenin kendi köşe yazısında Kıbrıs konusunda Türk hükümetinin vermiş olduğu kararı tebrik ettiği görülmüştür. Milli dava olan Kıbrıs konusunda Türk basınında yer alan haberlere bakıldığında siyasi görüşler ne olursa olsun Kıbrıs konusunda düşüncelerin ortak olduğu sonucuna varılmıştır.

Adnan Menderes'e gönderilen telgraf ve mektuplarda da dikkat çeken önemli sonuçlar elde edilmiştir.Ele almış olduğumuz telgraf ve mektuplar çoğunluk olarak Kıbrıs başta olmak üzere İstanbul, İzmir, Samsun, Ankara, Erzurum Konya, Trabzon, Adana, Giresun, Tokat, Zonguldak, Ağrı, Bursa illerinden gönderildiği tespit edilmiştir. Tabi daha birçok ilden de gönderilen telgraf ve mektuplar da mevcuttur.

Yaşlısıyla genciyle, memuruyla, işçisiyle, kadınıyla, erkeğiyle, köylüsüyle, şehirlisiyle, Türk milletinin hep birlikte ilhak konusunda aynı damardan beslendikleri

ve Yunanistan'a karşı çıktıkları görülmektedir. Canlarını seve seve vermeye hazır olduklarını haykıran Türk halkı, kurulan cemiyetler ve dernekler sayesinde bir araya gelmeye çalışmış, basının da tam desteğiyle seslerini Yunanistan'a ve dünyaya duyurmaya çalıştıkları görülmüştür. Her daim savaşa gönüllü hazır olduklarını belirten Türk milletinin Kıbrıs meselesini ne kadar çok sahiplendiği ve önemsediği ortadadır. Ortak tek bir amaçları olduğu görülmektedir. O da Kıbrıs'ın asla Yunanistan'a verilemeyeceğidir. Gönderilen telgraf ve mektuplar, basında yer alan haberler bu amacın ve çalışmamızın somut örnekleridir.

Kıbrıs Meselesi ile ilgili şiirler de kaleme alınmıştır. Basında yer alan haberler, telgraf ve mektuplar kadar yazılan şiirler de çalışmamız açısından önem arz etmektedir.

Gönderilen telgraf ve mektuplara bakıldığında, basında yer alan haberler incelendiğinde, Türk halkının Adnan Menderes'i Kıbrıs konusunda yönlendirmiş ve cesaretlendirmiş olduğu görülmektedir. Menderes'in tarihi beyanatında aynı zamanda Türk halkının Kıbrıs konusundaki düşüncelerini dile getirdiği anlaşılmaktadır. Menderes, Türk halkının Kıbrıs konusundaki hassasiyetinin oldukça farkındadır ve milleti adına bu konuşmayı gerçekleştirdiği ortadadır. Artık Kıbrıs meselesi hem Türk hükümetinin hem de Türk milletinin ortak milli davası haline gelmiştir. Yunanistan'ın karşısında her zaman ki gibi tek yürek Türk milleti bulunmaktadır.

Türk milleti tarihinde Kıbrıs gibi önemli meseleler karşısında her daim bir olmayı başaran ve tarih yazdıran bir millet olmayı başarmıştır. Kıbrıs konusunda da göstermiş oldukları bu birliktelik ve cesaretle de bizlere bu konu hakkında araştırma yapma ve tarihe bir şeyler kazandırma fırsatı tanımıştır.

KAYNAKÇA

1.Arşiv Kaynaklar

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030,01…36.218.2.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA),030. 01…36.219.1.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36.220. 2.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030. 01…36. 221. 1.

2. Gazete ve Dergiler

Akis Dergisi

Akşam Gazetesi

Hürriyet Gazetesi

Milliyet Gazetesi,

Ulus Gazetesi

Tan Gazetesi

Vatan Gazetesi

Tercüman Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi

Zafer Gazetesi

Yeni İstanbul Gazetesi

Son Posta Gazetesi

İkdam Gazetesi

3. Araştırma Eserleri

3. 1. Kitaplar

AKŞİN Sina, KORKUT Borotav, *Yakınçağ Türkiye Tarihi (1908-1980),* Kelebek Matbaacılık, İstanbul, 2003.

AKIN Fatih, *Türkiye'de Azınlık Politikaları ve 6-7 Eylül Olayları***,** Kum Saati Yayınları, İstanbul 2012.

ALASYA Halil Fikret, *Tarih'te Kıbrıs*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezi, Lefkoşa 1988.

ALASYA Halil Fikret, *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1977.

ARMAOĞLU Fahir, *Kıbrıs Meselesi 1954-1959 (Türk Hükümeti ve Kamuoyunu Davranışları),* 1. Baskı Ankara, 1963.

ARMAOĞLU Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980),* Türkiye İŞ Bankası Kültür Yayınları, 5. Baskı, Ankara, 1988.

ATALAY Talip, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, Gençleri Evlendirme Ve Mehir Vakfı, 1. Baskı, Konya, Şubat 2003.

BANOĞLU Niyazi A.,*Kıbrıs Dosyası*, Kervan Yayınları, İstanbul, 1974

BEKÂRLAR Faruk, *Kıbrıs Sorunu'nun Doğuşu Menderes Dönemi Türk-Yunan İlişkileri,* Arayış Yayınevi, İstanbul 2006.

ÇAY Abdulhalûk, *Kıbrıs'ta Kanlı Noel-1963*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Birinci Baskı, Ankara, 1989.

DARKOT Besim, *"Kıbrıs"*, İslam Ansiklopedisi VI, Maarif Basımevi, İstanbul 1955.

DENKTAŞ Rauf, *12'ye 5 Kala Kıbrıs,* Butik Matbaa, Ankara, 1966, s.14-15.

Düstur, Üçüncü Tertip, Cilt.5, İstanbul, Necmi İstikbal Matbaası, 1931.

GAZİOĞLU Ahmet C. *Enosis'e Karşı Taksim Ve Eşit Egemenlik,* Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi, Ankara, 1998.

GAZİOĞLU Ahmet C.,*ENOSİS Çemberinde Türkler (1878-1952)*, İstanbul 1996.

GÜLER Şükrü**,** *Kıbrıs Tarihi (1878-1960) Kolonyalizm, Ulusçuluk ve Uluslararası Politika*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1994.

GÜNVER Semih, *Fatin Rüştü Zorlu'nun Öyküsü*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1993.

İSMAİL Sabahattin, *150 Soruda Kıbrıs Sorunu*, Kastaş Yayınevi, İstanbul, 1998.

İZMEN Mehmet Ali, *Kıbrıs'ta Kurtuluş Savaşı*, Akdeniz Haber Ajansı Yayınları, İstanbul, 2008.

KANTARCI Şenol, *Kıbrıs Laboratuarı,* Aktüel Yayınları, İstanbul 2005.

KESER Ulvi, *Kızılay Belgeleri Işığında Kıbrıs Barış Harekâtı 1974*, Pulat Basımevi, Ankara.

MANİSALI Erol, *Dünden Bugüne Kıbrıs*, Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, İstanbul 2000.

MANİZADE Derviş, *Baştan Sona Kıbrıs Gerçeği,* Hüsnü Tabiat Matbaası, İstanbul, 1965.

MÜTERCİMLER Erol, *Bilinmeyen Yönleriyle Kıbrıs Barış Harekâtı*, Arba Yayınları, İstanbul 1990, s.34-35

ORTAYLI İlber, *İmparatorluğun Son Nefesi*, Timaş Yayınevi, 1. Baskı, İstanbul, 2014.

ÖZTÜRK İbrahim, Sadi, *Sevr Antlaşması*, Fark Yayıncılık, 1. Basım, Ankara, Nisan-2007.

SARINAY Yusuf, *Osmanlı İdaresinde Kıbrıs, (Nüfusu- Arazi Dağılımı ve Türk Vakıfları)*, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 2000.

SERTER Vehbi Zeki**,** *Kıbrıs'ta Rum – Yunan Saldırıları ve Soykırım*, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2008.

SONYEL Salahi, *Türk-Yunan Anlaşmazlığı*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayınları, Ankara 1985.

TARAKÇI Mustafa, *Kıbrıs Barış Harekâtı*, Hiperlink Yayınları, 10. Baskı, İstanbul, 2010.

3.2. Makale ve Tezler

ALBAYRAK Mustafa, "Türkiye'nin Kıbrıs Politikaları" *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi,* Sayı 46, Cilt XVI, Mart 2000.

ARMAOĞLU Fahir H.,"1955 Yılında Kıbrıs Meselesinde Türk Hükümeti ve Türk Kamuoyu",*Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt: XV, Yıl: 1959, Sayı:2 (Ayrı Baskı).

ATASOY Ahmet, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin Nüfus Coğrafyası",*Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 8, Sayı 15, 2011, s.32.

BİLGİN Feridun, "Mekân ve İnsan: Gelibolu ve Barbaros Hayrettin Paşa (Osmanlı Devleti'nin Akdeniz Hâkimiyeti)", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı***,** Yıl: 11, Bahar 2013, Sayı: 14, s. 17-3.

BOLAT Mahmut, "1876-1914 Arası Osmanlı Devleti Dış Politikasının Genel Bir Değerlendirmesi",*Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi***,** Cilt 1, Sayı 1, 2014.

BOZKURT Bekir, "İngiltere'nin Kıbrıs Adasını İlhak Süreci", *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005.

CANKUT Ayhan, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin Kıbrıs Politikaları Ve Kamuoyuna Yansımaları (1955-1964)",*Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yayınlanmamış Doktora Tezi Elazığ, 2013.

ÇAKMAK Fevzi, "Türk Kamuoyunda Kıbrıs Algısı, : 1958 Yılı Kıbrıs Mitingleri", *Kıbrıs Türk Kültür Derneği II. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu*, İzmir, 21-25 Ekim 2010.

DEĞERLİ Esra S.,"Demokrat Parti Döneminde Türkiye'nin Kıbrıs Politikası", *Akademik Bakış Dergisi*, Cilt:6, Sayı:11, 2012.

DEĞERLİ Esra S.,"Türkiye'nin Balkan Ülkelerine Yakınlaşma Çalışmaları; Balkan Paktı."*Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(2).*

DEMİR Şerif, "Adnan Menderes ve 6/ 7 Eylül olayları", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Cilt:0, Sayı:12, 2007, ss.37-63.

DEMİREL Muammer, "1877 – 1878 Osmanlı – Rus Savaşı'ndan Sonra Doğu Anadolu'da İdari Yapılanma", Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı 37, Erzurum, 2008.

EROĞLU Hamza, " Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini Yaratan Tarihi Süreç Ve Son Gelişmeler" *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt XVIII, Kasım 2002, Sayı 54.

ERTAN Temuçin F. , "Sevr ve Lozan Antlaşmaları Hakkında Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* Sayı: 58, Bahar 2016.

GAZİOĞLU Ahmet C.,"Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kıbrıs,"*Türkler Ansiklopedisi,* Cilt XIX., Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s. 937-938.

GÖKTÜRK Turgay Bülent, "Rumların Kıbrıs'taki Enosis İsteklerinin Şiddete Dönüşmesi: 1931 İsyanı; Öncesi Ve Sonrası", *ÇTTAD*, VII/16-17, 2008 / Bahar-Güz.

GÖZLÜ Ahmet, "*Kıbrıs'ın Eski Çağı ve Politiği*",*Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayımlanmış Doktora Tezi, Konya 2011.

GÜLEN Ahmet, "İnönü Hükümetleri'nin Kıbrıs Politikası", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* Sayı:50, Güz 2012.

KALELİOĞLU Oğuz, "Türk-Yunan İlişkileri ve Megali İdea", *Ankara Üniversitesi Türk inkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* Sayı 41, Mayıs, 2008.

KAYA Mehmet, "Atatürk Döneminde (1923-1938) Türkiye- Kıbrıs",*Atatürk Araştırmaları Merkezi Yayınları Uluslar Arası Boyutlarıyla Kıbrıs Meselesi ve Geleceği Uluslar Arası Sempozyumu*, Baskı Sayısı 500, Diyanet Vakfı Matbaası, Ankara, 11-13 Aralık - 2014.

KESER Ulvi, "Kıbrıs'ın Stratejik Önemi Bağlamında Adada Askeri Faaliyetler Ve İlgili Tarafların Askeri Gücü",*Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3, Ocak 2006.

KESER Ulvi, "Kıbrıs Sorunu Bağlamında Türkiye'de 6/7 Eylül 1955 Olaylarına Kesitsel Bir Bakış,"*Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XII/25 (2012-Güz)

MENEKŞE Metin, "Berlin Konferansı sonrasında Osmanlı- İngiliz İlişkilerinde Kıbrıs Meselesi (1878-1923)", *Motif Akademi / Halk Bilimi Dergisi (Kıbrıs Özel Sayısı)*, 2013-1.

ÖZEL Sabahattin " Birinci Dünya ve Milli Kurtuluş Savaşları İle Sonrasında Kıbrıs Türklerinin Genel Durumu", *Dünden Bu Güne Kıbrıs Melesi*, İstanbul, 2001.

ÖZTOPRAK İzzet, "Kıbrıs'ta 1931 İsyanı Ve Yankıları", *Belleten CLXII,* Ankara, 1998.

SATAN Ali, "Yeni İngiliz Belgeleri Işığında Kıbrıs ve Önemi",*Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Cilt 0, Sayı 6, Ocak 2006.

TOSUN Hüseyin, "Türkiye'de Demokrasi Sürecinin Gelişimine Genel Bir Bakış," *Atatürk araştırmaları Merkezi Dergisi*, Cilt: XVIII, Sayı:52, Mart 2002.

ULUSOY Turhan,"2.Dünya Savaşı Sonrası Türkiye'de Kıbrıs İçin Yapılan Mitingler",*Gazi Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999, s.11.

VATANSEVER Müge "Kıbrıs Sorununun Tarihi Gelişimi",*Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* Cilt:12, 2012

YAPICI Hakkı, "93 Harbi Sonrasında Yaşanan Göçler ve Neticeleri",*Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi***,** 1. Sayı, 2012, s.182.(181-189)

YELLİCE Gürhan, "İngiltere'nin Kıbrıs Politikası 1950- 1960", *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü***,** Yayımlanmış Doktora Tezi, İzmir 2011.

YÜKSEL Dilek Y.,"Kıbrıs Türk Milli Mücadelesi (1914-1958)", *ÇTTAD***,** VIII/18-19, (2009 / Bahar-Güz), s.161-184

EKLER

Ek 1. Başbakan Adnan Menderes'in 24 Ağustos 1955 gecesi İstanbul Limon Lokantasında gerçekleştirmiş olduğu Tarihi Kıbrıs beyanatı ve geceye ait bir kare fotoğraf.

TAN

MÜSTAKİL SİYASİ İKTİSADİ GAZETE

Yıl: 11 - Sayı: 4158 - 228 ★ İSTANBUL ★ FİYATI 15 KURUŞ

Ağustos 25 Perşembe 1955

BAŞVEKİLİN YUNANLILARA SERT İHTA

"Yunanlılar bir avuç ekseriyet için akıl ve şuuru elden bırakmamalıdır"

Menderes: Onlar nüfus ekseriyetinin kendilerinde olması esasına mı dayanarak İzmire, Aydına, Denizliye ve Ankara önlerine geldiler diyor

"Bu ne biçim devlettir ki bir kasa ba papazına boyun eğiyor dedi"

HEYETİMİZ BUGÜN LONDRAYA GİDİYOR

BAŞVEKİL Adnan Menderes dün Limon Lokantasında İstanbul gazeteleri

Gülek, şartlar temin edi seçimlere gireriz, d

OSMAN BÖLÜKBAŞI EDİRNE'DE BEKLENEN KONUŞMASINI YAPTI

C. H. P. GENEL BAŞKANI 35 SAAT SÜREN KONUŞMASINDA İKTİDARA HÜCUMLARDA BULUNDU

BAŞ YAZI

Türkiye - Mısır Münasebetlerinde Yeni bir devre mi?

Dedi

İngiltere Sudan'ı

Ek 2. Başbakan Adnan Menderes'in 24 Ağustos 1955 gecesi İstanbul Limon Lokantasında gerçekleştirmiş olduğu Tarihi Kıbrıs beyanatının devamı.

TAN — 7

Günün En Son Haberleri

Başvekilin Yunanlılara sert ihtarı

K. Gülek

Türkiye - Mısır Münasebetlerinde Yeni bir devre mi?

Şimali Afrika

BÜTÜN AĞRILARA KARŞI NEVROZİN NEVROZİN

OSMAN BÖLÜKBAŞI

Atletizmi kalkındırmak

OPON

Tenis turnuası

EKSİLTME İLÂNI

İstanbul Vakıflar Basmüdürlüğünden:

SATINALMA

Şimali Afrika

Kıbrıs meselesinin Türk hükümetinin ve derecelerde soğukkanlı ve ihtiyatlı hareket etmiş olduğunu ve Türk hükümetinin ve halkı bütün Türk Milletinin Kıbrıs meselesinde Türk - Yunan dostluğuna ne derecelerde ehemmiyet atfettiğini bulunduğunu, burada ayrıca belirtmek suretile, tekrarlamak lüzumunda kalmıyacağını, Kıbrıs meselesinin ortaya çıkabileceği, dünya kadar sabrettiğini, bir çok güçlükleri yendiğini, Bugüne kadar mesul hükümet rolü olarak benim sebebi ile, bu hususta bir ihtilâf çıkmasına meydan vermemek için bütün gayretlerimi sarfettiğimi, bu meselede bu derecede kadar soğukkanlılığımızın muhafaza edilmekte, Türk - Yunan dostluğunun sarsılmasına müsaade edilmemesinde Türk - Yunan dostluğuna ve ittifakına ne kadar büyük bir ehemmiyet verdiğimizi ve bu hususta gösterdiğimiz hassasiyetin, Hattâ düşebileceğimiz vaziyetlerin bile, bu dostluğa ve ittifaka olan sarsılmaz bağlılığımızın bir tezahürü olduğunu, bütün dünyanın bildiğini, bu dostluğun ve ittifakın ehemmiyet ve kıymetini, bu dostluğun ve ittifakın devamı için bütün fedakârlıklara katlanmaya hazır olduğumuzu

Ek 3. CHP lideri İsmet İnönü'nün Kıbrıs Meselesi hususunda hükümeti desteklediğine dair konuşması.

CUMA
26
Ağustos 1955
Yıl 33 No. 11737

Posta adresi: Ulus Gazetesi P. K. 913 — Ankara
Telgraf: Ulus - Ankara
Telefon: 13354-13373 şifreli 19753 Gece
Fiyatı her yerde 15 Kuruştur

ULUS

ADIMIZ ANDIMIZDIR

HALK BANKASI T.A.Ş.
Sermaye ve ihtiyatları: 20.864.443,65
BUGÜN
SAMSUN ŞUBEMİZ
Sayın halkımızın hizmetine girdi 191 - 4

İnönü'nün Kıbrıs'a dair demeci

Kıbrıs'taki kardeşlerimizin can ve mallarını tehlikeden korumak için HÜKÜMETLE BERABERİZ

Kıbrıs Konferansının şekli ve neticesi belli oluncaya kadar muhalif parti olarak dikkatimizi bu mevzuda toplıyacağız

İstanbul, 25 (Telefonla) — Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı İsmet İnönü, Kıbrıs meselesi hakkında aşağıdaki beyanatı vermiştir:

«Kıbrıs dâvası üzerine Hükümetin beyanatı bize ciddî bir vaziyet göstermektedir. Kıbrıs'taki kardeşlerimizin yakın günlerde umumî bir tecavüz tehlikesi karşısında bulunduğundan resmen bahsedilmiştir. Bütün vatandaşların alâkası bu vahim haber üzerinde toplanmak lâzımdır.

Dış meseleler ve tehlikeler üzerinde iktidarın muhalefetle işbirliği yapması nevi'i bir şey tesis etmemiştir. Onun için tehlike zamanlarında yapabileceğimizi dcğlen bildirmek isterim.

Kıbrıs'taki kardeşlerimizin can ve mallarını tehlikeden korumak için hükümetin alacağı bütün tedbirlerle beraberiz. Kıbrıs Konferansında haklarımızı korumak ve kurtarmak için Hükümeti bütün gayretlerinde destekleriz. Kıbrıs Konferansının şekli ve neticesi belli oluncaya kadar muhalif parti olarak dikkatimizi bu mevzuda toplıyacağız. Dış politikamızın Kıbrıs ile meşgul olacağı bu günlerde iç politikamızın havasının da Kıbrıs ile dolu olduğunu dünyaya göstermek vazifemizdir.

ÜRDÜN VEZİRİ — Dost Ürdün'ün Milî Müdafaa Vekili Ekselâns Ferhan Şubeylât ve maiyetleri erkânı, dün saat 12.00 de özel bir uçakla Ankara'ya gelmiş ve hava alanında askerî merasimle karşılanmıştır. 30 Ağustosa kadar şehrimizde kalacak olan Ürdün askerî heyeti, askerî birlik ve müesseselerimizi ziyaret edecektir.

Kıbrıs meselesine dair Türk Hükümetinin görüşü

"Londra'ya giden heyetimiz statükonun muhafazasını asgari şart olarak istiyecektir. Statükonun muhafazası her türlü ihtilâfları önliyecek bir haldir,,

Başbakan, Türkiyenin Kıbrıs statükosunda bugün ve yarın için memleket aleyhine olabilecek bir değişikliğe katiyen tahammülü olmadığını katiyetle ifade etti

Gazetemiz çıkarmakta olduğumuz matbaanın daha geniş imkânlar vermesi ve bazı aksaklıkların yüksek oluşu dolayısiyle sayfalarımızın çok erken kesmeli ettirip makineye vermek zorunda bulunuyoruz. Bu yüzden ve Başbakan Menderes'in dün Kıbrıs meselesine dair İstanbul'da yaptığı basın toplantısını bütün Anadolu Ajansı bülteninin elimize geç geçmesi dolayısiyle bu çok önemli beyanatı zamanında veremedik. Bu hususta okuyucularımızdan özür dileriz. Başbakanın dünkü basın toplantısı

(Sonu Sa. 7 Sü. 3 de)

Gülek bugün geliyor

İl Kongresinde bulunmak üzere İstanbul'dan Erzurum'a gitmiş olan Cumhuriyet Halk Partisi Ge-

(Sonu Sa. 7 Sü. 6 da)

Bölükbaşı da beyanattan çok memnun

Ancak iktidarın mühim dış meselelerde muhalefeti haberdar etmesi lüzumu üzerinde duruluyor.

İstanbul, 25 (Telefonla) — Başbakanın Kıbrıs hâdiseleriyle ilgili olarak yaptığı beyanat umumî efkârda müsbet olarak karşılanmıştır. Hükümetin bu mevzudaki görüşlerini hattâ olarak ve çekinmeden ve acı sözlerle söylemesi memnunluk uyandırmıştır.

Dünkü toplantıya muhalif basının davet edilmemiş olması bu mühim meselede teşriki mesai

ÇİÇEK BAYRAMI — Fransa'da Cabong şehrinde senevî çiçek bayramı geçen hafta kutanmıştır. Resimde bayram geçitlerinde ya-

Kasım Gülek hâdisesi

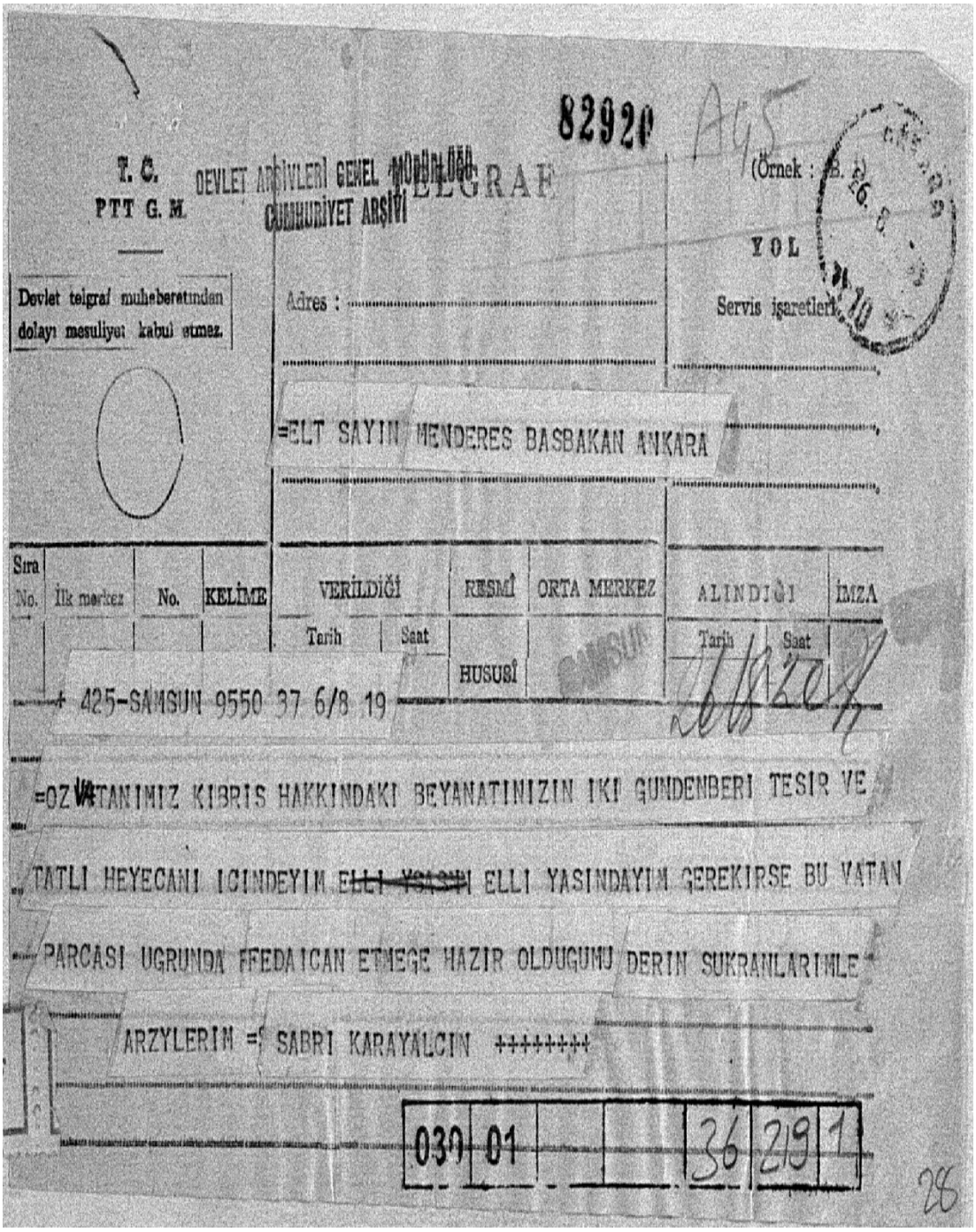
Hüseyin Cahit YALÇIN

Hürriyet

DEMİRBANK
KADIKÖY AJANSI
17 Ağustos 1955

Göz yaşartıcı bombalarla mücehhez polisler tarafından
C.M.P. nin Tekirdağ'da yapmak

Ek 4. Tarihi Kıbrıs beyanatından dolayı bir vatandaşın Başbakan Adnan Menderes'e teşekkürlerini iletmek için göndermiş olduğu telgraf.

82920

T. C.
PTT G. M.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

TELGRAF

(Örnek : B. 26)

YOL

Devlet telgraf muhaberatından dolayı mesuliyet kabul etmez.

Adres :

Servis işaretleri

=ELT SAYIN MENDERES BASBAKAN ANKARA

Sıra No.	İlk merkez	No.	KELİME	VERİLDİĞİ Tarih	Saat	RESMİ / HUSUSİ	ORTA MERKEZ	ALINDIĞI Tarih	Saat	İMZA

+ 425-SAMSUN 9550 37 6/8 19

=OZ VATANIMIZ KIBRIS HAKKINDAKI BEYANATINIZIN IKI GUNDENBERI TESIR VE

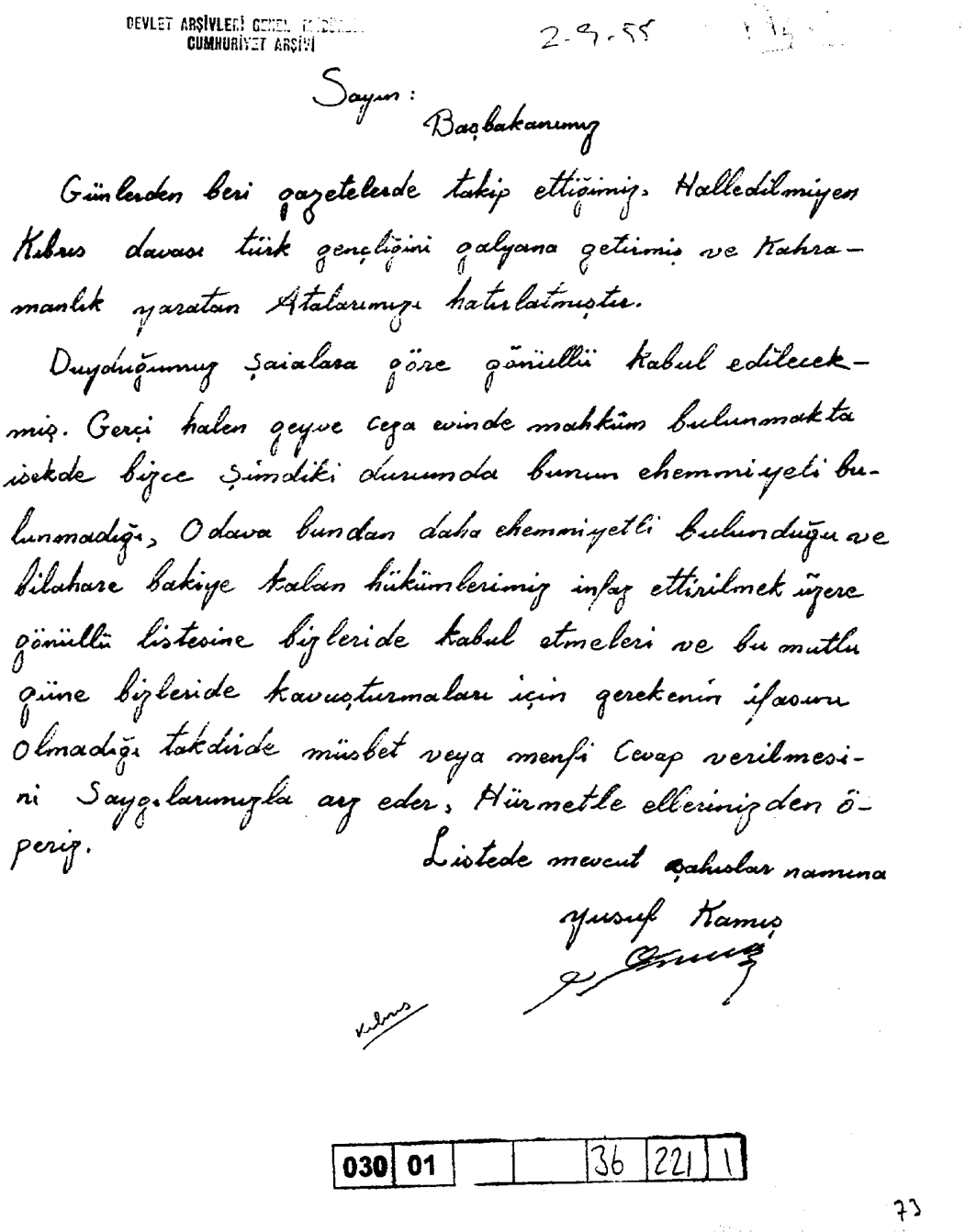
TATLI HEYECANI ICINDEYIM ~~ELLI YASINDAYIM~~ ELLI YASINDAYIM GEREKIRSE BU VATAN

PARCASI UGRUNDA FEDAICAN ETMEGE HAZIR OLDUGUMU DERIN SUKRANLARIMLE

ARZYLERIN = SABRI KARAYALCIN ++++++++

030 01 36 29 1

Ek 5. Tarihi Kıbrıs beyanatından dolayı bir vatandaşın Başbakan Adnan Menderes'e teşekkürlerini iletmek için göndermiş olduğu mektup.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

2-9-55

Sayın: Başbakanımız

Günlerden beri gazetelerde takip ettiğimiz, Halledilmiyen Kıbrıs davası türk gençliğini galyana getirmiş ve kahramanlık yaratan Atalarımızı hatırlatmıştır.

Duyduğumuz şayialara göre gönüllü kabul edilecekmiş. Gerçi halen geyve ceza evinde mahkûm bulunmakta isekde bizce şimdiki durumda bunun ehemmiyeti bulunmadığı, Odava bundan daha ehemmiyetli bulunduğu ve bilahare bakiye kalan hükümlerimiz infaz ettirilmek üzere gönüllü listesine bizleride kabul etmeleri ve bu mutlu güne bizleride kavuşturmaları için gerekenin ifasını olmadığı takdirde müsbet veya menfi cevap verilmesini Sayg.larımızla arz eder, Hürmetle ellerinizden öperiz.

Listede mevcut şahıslar namına

Yusuf Kamış

030 01 36 221 1

73

Ek 6. Tarihi Kıbrıs beyanatından esinlenerek bir vatandaşın yazmış olduğu şiir.

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

(Kıymetli Okuyucularıma)

(KIBRIS DESTANI)

Pek Sayın Başbakanımız Adnan Menderesin kıymetli beyanatlarından faydalanılarak hazırlanmıştır.

Bu vesileyle kendilerine teşekkürü bir borç bilirken bu naciz şiirlerimi kendilerine ithaf ediyorum.

— 1 —

" Verdiğin nutukla coşturdun bizi
Pek Sayın Başbakan Adnan Menderes
Bir destan yazmaya koşturdun bizi
Çok yaşa Başbakan Adnan Menderes "

— 2 —

Geçmişdin yanımdan, gördüm yakından
O nurlu bakışın çıkmaz aklımdan
Bir dileğim vardı; Yüce katından
Lütfedip imzalı resim efendim.

Halk şairi Halil Alnıaçık
Necatibey Cad. No. 302
İstanbul-Topkapı

030 01 36 221 1
57

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Nezire Yıldız
Doğum Yeri	BAFRA
Doğum Tarihi	10.09.1991

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Tarih

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	**KPDS (…..) ÜDS (….) TOEFL (….) EILTS (….)**
…	

KATILDIĞI

Kurslar	**Genel İngilizce Kursu**
Projeler	

İLETİŞİM

Adres	Yeni Mahalle/ Mehmet Akif Ersoy Caddesi/ Gür Aprt./ Kat:3 / Daire:10
E-mail	nzr.yldz55@gmail.com